

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KÜLTÜREL KİMLİĞİN MÜZİK YOLUYLA SUNUMU: KEMALİYE
(EĞİN)'DE KÜLTÜREL GÖSTERİM BİÇİMLERİ**

DOKTORA TEZİ

Fikret Merve EKEN KÜÇÜKAKSOY

Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı

Müzikoloji ve Müzik Teorisi Programı

Haziran 2012

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KÜLTÜREL KİMLİĞİN MÜZİK YOLUYLA SUNUMU: KEMALİYE
(EĞİN)'DE KÜLTÜREL GÖSTERİM BİÇİMLERİ**

DOKTORA TEZİ

**Fikret Merve EKEN KÜÇÜKAKSOY
(414062008)**

Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı

Müzikoloji ve Müzik Teorisi Programı

Tez Danışmanı: Prof. Ş. Şehvar BEŞİROĞLU

HAZİRAN 2012

İTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 414062008 numaralı Doktora Öğrencisi **Fikret Merve EKEN KÜÇÜKAKSOY**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**KÜLTÜREL KİMLİĞİN MÜZİK YOLUYLA SUNUMU: KEMALİYE (EĞİN)’DE KÜLTÜREL GÖSTERİM BİÇİMLERİ**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Ş. Şehvar BEŞİROĞLU**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Songül KARAHASANOĞLU**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Arzu ÖZTÜRKMEN
Boğaziçi Üniversitesi

Prof. Dr. İştâar GÖZAYDIN
Doğuş Üniversitesi

Doç. Dr. Belma KURTIŞOĞLU
İstanbul Teknik Üniversitesi

Teslim Tarihi : **07 Mayıs 2012**
Savunma Tarihi: **06 Haziran 2012**

ÖNSÖZ

Dört kuşaktır İstanbul’da yaşayan bir Kemaliye (Eğin)’li ailenin çocuğu olarak bu ilçeye gitmek, alan açısından benim işimi kolaylaştıran bir etken oldu. Kemaliye’de yer alan ve benim doğuştan itibaren ailemden almış olduğum belirli alışkanlıkların bu kültürde yer aldığını öğrenmek, bazı kelime ve hatta Anadolu’da bildiğim yörelerde hiç görmediğim, ama aşına olduğum aileden gelen alışkanlıkların buraya ait olduğunu görmek beni hem şaşırttı, hem de kolay adapte olmama sebep oldu. Ancak bölgeye gittiğimde, bana anlatılan Kemaliye’nin yansımalarını taşıyan ama daha farklı bir Kemaliye buldum.

Kemaliye’ye ilk ziyaretim, sadece araştırma yapmadan önce şehri görmek amacıyla yaptığım bir ziyaret oldu ancak coğrafi özelliklerini gördüğümde, özellikle kış aylarında ulaşımın ne kadar zor olduğunu ve burada yaşamın diğer yerlere göre daha kapalı, farklı performanslar barındırabilecek özelliklere sahip olduğunu tahmin etmek pek de zor olmadı. Bu tahminimin ne kadar doğru olduğunu, sadece köyler arasında değil, merkez ile köyler arasında da ulaşım zorluğunun ne kadar zor olduğunu görünce ve araç bulamadığım dönemlerde daha iyi anlama fırsatı buldum. Araştırma sırasında bilgi alacağım kişileri bulmam biraz da tesadüf oldu. Kapalı bir coğrafi yapısı olmasına rağmen, kıyafet konusunda çok rahat olabildiğiniz bu beldede özellikle turizme açık olmaları bu rahatlığı yarattı. Aslında bu kadar yardımcı olmalarının yanında, Kemaliye’yi çok fazla sahiplenmeleri ve aidiyet duygusunun olması sebebiyle, önce kendilerine soru soran kişilerin niyetini, kim olduklarını çok merak etmeleri de bunu bir göstergesi oldu. “Nerelisin”den ve “neden burayı araştırıyorsun”dan başlayan sorular, Kemaliye konusundaki bilgisizliğimin ortaya çıkması sonucunda “işte buraya gelmeden olmaz, şu kişiyle görüş”le devam eden ve “yapılan araştırmanın iyi olması bizim de sorumluluğumuzdur” anlamında, sadece, konusu kendi memleketleri üzerine yapılan araştırmayı sahiplenmelerine kadar devam eden bir süreç içinde biraz bana zorluk yarattı. “Kemaliyeliyim” diyen kişi, Kemaliye’nin kültürünü, özelliklerini bilmeli, orayı tanımalı, sahiplenmeli ve oraya bir şeyler kazandırmalıydı. Buna göre ben bu yükümlülüklerimi yerine getirmemiş bir Kemaliye’li olarak, en azından belirli özelliklerini araştırmak için buraya gitmekle çaba harcıyordum ama o kadar da içlerine alınmayı hak etmiş miydim acaba? Tüm bu ortam, benim her gidişimde içinde bulunduğum ve aşmayı çalıştığım bir ortam oldu. Bu konuda oradaki yerli kesim daha tutucu olabiliyordu, ancak TRT çekimlerine alışmış, oradaki turistleri her daim gören kesim ve şehirde yaşayan benim orada bulunduğum zaman dilimlerine tatilleri denk gelen gurbetçi kesim, bana geleneksel performanslarının canlandırması yapmak isterken aslında kendi “Kemaliyelilik”lerini de bu performanslar içinde yaşama fırsatı buluyorlardı. Toybelen Köyü’nde Hacı Ali Ataman’ın evindeki bahçede yapılan, eski çalıp söyleme geleneklerinin bir devamı olarak anılan ve kendilerinin “kısır düğünü” olarak adlandırdıkları toplantılardan birini yaptıkları bir gece, elimde kamera ile tüm dans ve müzikleri kaydederken “bak bu parçanın adı peşrevdir, ama Türk Müziğindeki peşrev değil. Bu peşrev buraya ait farklı bir

formdur” şeklinde bilgi vermeleri de bu sahiplenmeyi gösterir nitelikteydi. Daha sonra birkaç defa daha gittiğim alan çalışmasında, bu aidiyetin sadece Kemaliye’de değil, İstanbul’da da güçlü bir şekilde varlığı, bu tezde her iki koldan da çalışmamın gerekliliğini hissettirdi.

İstanbul ve Kemaliye olmak üzere iki koldan yürütülen alan çalışmalarımda ve tez çalışmam süresince bana yardımlarını esirgemeyen değerli Hocam ve danışmanım Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Ş. Şehvar Beşiroğlu’na; jürimde yer alan ve her daim yardımlarıyla yanımda olan Prof. Songül Karahasanoğlu ve Prof. Dr. Arzu Öztürkmen’e; alan çalışmam sırasında bana her açıdan yardımcı olan özellikle Kemaliye’de görüşme yaptığım araştırmacı sayın Abdullah Ataman, Kemaliye (Eğin) Fasıllı Topluluğu Kurucusu ve şefi Şevket Gültekin, Necati Özel, özellikle video arşivini açan Hacı Ömer Yalçınkayalar, Hapanos Köyü’nde yapığım araştırma süresince bana evlerini açan ve her konuda yardımcı olan Nurcan Atay ve Serdar Atay, Apçağa Köyü’nden Fatma Okçu, Ruhi Akyavuz, Ergü Köyü’nden Ahmet Ateş ve eşi Necla Ateş, Kemaliye’de alan çalışması için her gittiğimde her kolaylığı sağlayan ve misafirpervverlikleriyle en iyi şekilde ağırlayan Şevki Bozkurt’a ve Bozkurt Otel yönetici ve çalışanlarına, alan çalışmasının her adımında bitmek bilmeyen sorularıma cevap bulmak için yardımcı olan ve evlerini açan aynı zamanda Kemaliye (Eğin) halk oyunları hocam Kadriye Ünal ve eşi Serdar Ünal’a, Tayfun Üstüncan ve Gülay Üstüncan’a; Mehmet Mısırdalı’na; Toybelen Köyü’nden Hacı Ali Ataman ve aynı köyden bana saatlerce kına türküleri okuyan ve paylaşan Necmiye Uslu’ya, Hürmet Ataman, Kıymet Ataman ve Emine Ataman’a; ayrıca tüm tez dönemi boyunca destekleriyle her zaman yanımda olan İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Müzikoloji Bölümü’nde görev yaptığım arkadaşlarıma ve KTÜ Devlet Konservatuvarı’ndaki çalışma arkadaşlarıma, her zaman yanımda olan yakın arkadaşlarım Gonca Girgin Tohumcu ve Ahmed Tohumcu’ya; anlayış ve destekleriyle annem Nursal Eken, babam Muammer Eken ve ağabeyim Murat Eken’e ve özellikle sonsuz sabrı, anlayışı ve yardımları ile doktora eğitimimin tüm zorlu sürecini benimle birlikte birebir yaşayan eşim Erol Küçükaksoy’a teşekkürlerimi borç bilirim.

Haziran 2012

Fikret Merve Eken Küçükaksoy

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xv
SUMMARY.....	xvii
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı ve kapsamı	1
1.2 Teorik Çerçeve: Kültürel Gösterim Biçimlerinde Kültürel Kimlik, Yerel Kimlik ve “Kemaliyelilik” algısı	4
1.3 Kemaliye (Eğin)’de Gündelik Yaşam Performansları	18
1.4 Metodoloji.....	22
2. KEMALİYE (EĞİN)’DE GELENEKSEL GÖSTERİM BİÇİMLERİ	31
2.1 Kemaliye (Eğin)’de Kültürel Gösterim Biçimi olarak Evlenme Ritüelleri	34
2.2 Kemaliye (Eğin)’de Kültürel Gösterim Biçimi olarak Toplu İcra Şekilleri	44
2.2.1 Sıra odası toplantıları.....	47
3. GÜNÜMÜZ KEMALİYE (EĞİN)’SİNDE GÖSTERİM BİÇİMLERİ	53
3.1 Kemaliye (Eğin)’de Evlenme Ritüelleri	53
3.2 Günümüzde Kemaliye (Eğin)’de Toplu Eğlence Biçimleri	62
4. YERELLİĞİN ULUSAL VE ULUSLARARASI ALANDA GÖRÜNÜRLÜĞÜ	75
4.1 Yerel Alandaki İfade Biçimleri.....	75
4.1.1 Kemaliye Fasıl Topluluğu.....	76
4.1.2 Kemaliye (Eğin) Kültür ve Doğa Sporları Şenliği	85
4.2 Yerelliğin Büyükşehirdeki İfade Biçimleri: İstanbul Örneği	93
4.2.1 Kurumsal tabanlı ifade biçimleri.....	93
4.2.2 Geleneksel kültürel biçimlerin büyükşehirdeki gösterimleri	104
4.2.2.1 Kına geceleri.....	105
5. SONUÇLAR.....	111
KAYNAKLAR.....	119
EKLER.....	123
ÖZGEÇMİŞ	209

KISALTMALAR

CD	: Compact Disc
Bkz.	: Bakınız
KEFTUD	: Kemaliye (Eğın) Folklor ve Turizm Derneği
KEMAV	: Kemaliye Vakfı
ÜFTUD	: Üsküdar Folklor ve Turizm Derneği
VCD	: Video Compact Disc

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1 : Kemaliye’de gerçekleştirilen kadın kına gecesinde tespit edilen repertuar, 22.08.2008. Apçağa Köyü, Kemaliye (Eğin), Erzincan.....	58
Çizelge 3.2 : Toybelen Köyü Bağ Eğlencesi repertuar sıralaması. 20.08.2008. Toybelen Köyü, Kemaliye (Eğin), Erzincan	68
Çizelge 4.1 : Kına Gecesi Repertuarı, İstanbul Örneği. Erzincan Kültür ve Turzim Derneği, Kıztaşı, Fatih	106

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Kemaliye (Eğin)'in Türkiye haritasındaki konumu.....	3
Şekil 1.2 : Kemaliye Haritası	4
Şekil 1.3 : Kemaliye (Eğin) Taşyolu ve Karanlık Kanyon'dan bir görüntü	11
Şekil 1.4 : Kemaliye (Eğin) Taşyolu ve Karanlık Kanyondan bir görüntü	11
Şekil 1.5 : Vali Recep Yazıcıoğlu Köprüsü	12
Şekil 1.6 : Kemaliye (Eğin)'nin coğrafi görünümü: (a) Kemaliye (Eğin)-Arapgir Yolu. (b) Kemaliye (Eğin) merkez	13
Şekil 1.7 : Kemaliye (Eğin) Venk Köyü'nün içine kadar uzanan ve İpek Yolu olarak kabul edilen bağlantı yolu	14
Şekil 1.8 : Tandır	19
Şekil 1.9 : Kemaliye (Eğin)'deki bir evden kapı tokmağı	20
Şekil 3.1 : Çit Köyü damat kınasında müzisyenler.	57
Şekil 3.2 : Bahçe Mahallesi'nde kına gecesinden gelin ve damat.	61
Şekil 3.3 : Kına tepsisiyle halay. Bahçe Mahallesi'nde kına gecesini.	62
Şekil 3.4 : Bağ Eğlencesi. Hacı Ali Ataman'ın evi. Toybelen Köyü, Kemaliye (Eğin), Erzincan.	65
Şekil 3.5 : Bağ Eğlencesi. Hacı Ali Ataman'ın evi. Toybelen Köyü, Kemaliye (Eğin), Erzincan.	67
Şekil 4.1 : Kemaliye Fasıl Topluluğu icrası transkripsiyon detayı	81
Şekil 4.2 : Kemaliye Fasıl Topluluğu icrası transkripsiyon detayı	82
Şekil 4.3 : Kemaliye Fasıl Topluluğu icrası transkripsiyon detayı	83
Şekil 4.4 : Kemaliye Fasıl Topluluğu VCD kapak fotoğrafı	85
Şekil 4.5 : Kemaliye (Eğin) Kültür ve Doğa Sporları Şenliği, 2009 yılı etkinlik programı	88
Şekil 4.6 : Kemaliye (Eğin) Doğa Sporları Şenliği 2003 Ergü Köyü, Bisiklet yarışı sonrası halay	90
Şekil 4.7 : Kemaliye (Eğin) Doğa Sporları Şenliği 2003 Ergü Köyü, bisiklet yarışı sonrası sporcularla halay	91
Şekil 4.8 : Şenlik kapsamında kına gecesini.....	92
Şekil 4.9 : Şenlik kapsamında gerçekleştirilen kına gecesinde gelin ağlatma	92
Şekil 4.10 : İstanbul'da gerçekleştirilen bir "Eğin Gecesi"nde yapılan kına töreni hakkında yazı.....	95
Şekil 4.11 : 25 Nisan 1950 tarihinde gerçekleştirilen Eğin Gecesi'nin program detayı	97
Şekil 4.12 : 1976 yılında yapılan Eğin Gecesi'nde, sahnede gerçekleştirilen kına töreninden bir detay	97
Şekil 4.13 : ÜFTUD tarafından düzenlenen Eğin Gecesi programı 4 Mayıs 2008	98
Şekil 4.14 : ÜFTUD Eğin Gecesinde bir görüntü	99
Şekil 4.15 : ÜFTUD Eğin Gecesi'nde gerçekleştirilen erkek eğlencesi canlandırmasından bir görüntü	102

Şekil 4.16 : KEFTUD Eğin Gecesi’nde gerçekleştirilen erkek eğlencesi canlandırmasından bir görüntü	102
Şekil A.1 : “Yol Verin Odanıza Konmaya Geldik” ezgisinin transkripsiyonu	125
Şekil A.2 : “Mercimek Kilelendi” ezgisinin transkripsiyonu.....	128
Şekil A.3 : “Gızardı Gayalar" ezgisinin transkripsiyonu	131
Şekil A.4 : “Kınaya Gel Kınaya" ezgisinin transkripsiyonu	133
Şekil A.5 : “Geline Bak Geline" ezgisinin transkripsiyonu	134
Şekil A.6 : “Büyük Cevizin Dibi” ezgisinin tanskripsiyonu	136
Şekil A.7 : Eğin Çiftetellisi: “Pencerede Tül Perde” ezgisinin transkripsiyonu	137
Şekil B.1 : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı transkripsiyonu.....	139
Şekil C.1 : Gızardı Gayalar	193
Şekil C.2 : Kınaya Gel Kınaya	195
Şekil C.3 : Geline Bak Geline	197
Şekil C.4 : Büyük Cevizin Dibi	198
Şekil C.5 : Günümüzde Kemaliye’de birçok kınada söylenen popüler ezgi: Yüksek Yüksek Tepelere Ev Kurmasınlar	199
Şekil D.1 : Eğin Dedikleri	200
Şekil D.2 : Sabahın Seher Vaktinde	201
Şekil D.3 : Yine Şafak Söktü.....	203
Şekil D.4 : Bahçaya İndim ki.....	205
Şekil D.5 : Elinde Süt Küleği	206

KÜLTÜREL KİMLİĞİN MÜZİK YOLUYLA SUNUMU: KEMALİYE (EĞİN)'DE KÜLTÜREL GÖSTERİM BİÇİMLERİ

ÖZET

Doğu Anadolu Bölgesi'nde Erzincan iline bağlı olan bir ilçe olan Kemaliye (EğİN), bugün kalabalık bir nüfusa sahip olmamasına rağmen özellikle yaz aylarında yaşadığı hareketlilikle de son zamanlarda dikkat çeken bir bölge olarak karşımıza çıkar. Tarihsel açıdan önemli bir konumda olan ve tarihte farklı etnik ve dini kimliklerden birçok halkın yaşadığı bölgede, özellikle ticaret yollarının getirdiği hareketlilik, bu zenginliğin de en büyük nedenlerinden birisi olmuştur. Bu hareketliliğe karşın, gölgenin coğrafi yapısının da getirdiği zorluklar ve farklı nedenlerle 16. yüzyıldan itibaren göç vermeye başlayan bölgede, nüfus azalmasıyla birlikte toplumsal ve buna bağlı olarak da kültürel pratiklerde değişimlere sebep olmuştur. Artık yakınları şehirde yaşayan halkın geleneksel gösterim biçimlerinden olan düğünler ve eğlencelerin takvimlendirilmesi dahil, dışarıdan gelecek olan kemalyelilere bağlanmakla birlikte, değişen ve yeniden oluşan kültürel formların da ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Diğer taraftan ise şehirlerdeki Kemaliye (EğİN)li halk, şehirde aidiyet duygularını bölgedeki halka oranla daha yoğun yaşadıklarından, şehirde dernekleşme çalışmaları adı altında farklı kültürel gösterimler gerçekleştirmeye başlamışlardır. Ulaşım ve iletişim araçlarının gelişmesi ve artık yakınlaşan mesafeler, artık, aynı kökene bağlı ancak farklı yaşamlar sürdüren Kemaliye (EğİN)liler arasındaki iletişimi kuvvetlendirmiş ve bu zamandan itibaren farklı etkileşimler yaşanmaya başlamıştır.

Bu etkileşimle meydana gelen farklı kültürel formlar, bugün Kemaliye (EğİN)'nin ulusal ve uluslararası platformdaki varlığının en önemli sebeplerinden olmaya başlamıştır. Kemaliye (EğİN) toplu eğlencelerinden oluşturulan fasıl tolulukları ve doğal özelliklerinin tanıtıldığı doğaşenliklerinin yanı sıra, büyükşehirde de dernekleşme çalışmalarıyla birlikte, burada yaşayan ikinci hatta üçüncü kuşak Kemaliye (EğİN)lilerin Kemaliye (EğİN) kültürünü sahneleştirme yoluyla kurgusal da olsa, şehirde yaşamak için bazı etkinlikler gerçekleştirdikleri ve bu yolla farklı kültürel formların ortaya çıkmasına neden olmuşlardır.

EXPRESSION OF CULTURAL IDENTITY THROUGH MUSIC: CULTURAL PERFORMANCES IN KEMALİYE (EĞİN)

SUMMARY

Although not having a crowd population at present, Kemaliye; a town in the borders of Erzincan City at Eastern Anatolia Region nowadays appears as a conspicuous place with the liveliness during the summer seasons. Many different people with different ethnic and religious identities had lived in this important intersection point of trade routes and this importance has brought a remarkable richness to the people of this historically important location. The migration that has started in the 16th century has caused a decrease at the population and due to this situation many changes had occurred at the cultural practices. It is known that there were migrations at the region before the two important and major movements of migration in Turkey at 1950's and 1980's. The inadequacy of the agricultural areas and the difficulties depending on this matter had caused migration where the intensive buoyant of the town did not prevent the migration. The migration has started in the 16th century mostly to Istanbul and West Anatolia. Istanbul; the capital of the Ottoman Empire was the first aim of the citizens of Kemaliye to be migrated and this situation forced the Authority to make provision against the migration therefore a law indicating that only one man from a family could immigrate to the Capital for finding a job and settlement was introduced. After the introduction of this law most of the men from Kemaliye had immigrated to Istanbul and the other members of the family felt themselves alone and missed the ones which were gone. This change in the structure of the society had caused many evaluations in different cultural forms and behaviours. For example the wedding ceremonies which were the most important traditional cultural performances of the society had been scheduled according to the visits of the immigrated men to their town.

Also one of the important cultural performance of the region Sıra Odası Gecesi had appeared due to the changes related to migration and had reached present being named as Oturak Alemleri, Kısır Dugunu, Bag Eglencesi and Havuzbasi Eglencesi. The starting point of this cultural performance was the meetings organised in the long winter nights at one of the neighbours home. Each home was hosting these meetings in order by organising two big rooms one for the men and one for the women. In these meetings people were having chats and playing games sitting around a stove or Tandır (a heating system). These meetings had also a ritualistic structure to remove the loneliness and missing for the attendants.

On the other hand the citizens of Kemaliye living in the cities had started to practice different cultural performances by founding associations (society/club) as they were having the feelings of belonging more intensively than the ones stayed at their hometowns. The developments in communication and transportation had strengthened the communication between the citizens of Kemaliye each living different lives but all tied to the same roots.

The fact of having their families still in their home town has prevented the needily migrated people of feeling themselves as an urban and enhanced their awareness of belonging based on the native identity. Regarding to the governal records one of the first Associations founded in Istanbul is the Improvement Association of Kemaliye Hudu (Tuglu) Village. The perceptivity of being a member of an association (society/club) had prevented the citizens of kemaliye to disconnect their ties with the hometown although most of them had been living with their families in the major cities. The wish of living their traditional cultural practices -which were the most important effects of their local belongings- away from their hometown and work on the music and dances of their hometown and more importantly to narrate the feeling of being a citizen of Kemaliye to their children had initiated them to establish the Kemaliye Folklore and Tourism Association in 1966.

The developments in the 20th century had positively effected the transportation conditions and the citizens of the Town living in the major cities have got the opportunity of visiting their hometown more often with their families. These visits have created stronger ties and revealed the wish of making novelties for this geographically closed and introverted town.

The different cultural forms occurred by the means of these mutual effects have been one of the most important symbols of the existence of Kemaliye at National and International platforms. The Fasil Groups created from the collective entertainments , Nature Festivals where the natural beauties of kemaliye were being presented , the performances of second or third generations of Kemaliye citizens educated at the associations all effected the appearances of new cultural forms feeded by the basic culture of Kemaliye.

This liveliness also effected the life practices of the Kemaliye citizens living at the major cities where the local belonging was strongly felt. This situation has also effected the appearances of new cultural forms in both sides feeded by the basic culture of Kemaliye. One of these effects is the change of the schedule of the marriage rituals. The wedding ceremonies before the migration were made mostly in september when the gathering of the agricultural products was completed but at present the ceremonies are being made in summer months where the relatives and friends living in the major cities have been visiting the town.

At present the meetings of winter nights are not being organised as the population of the town has been decreased and the people living in the town are now having new ways of entertainments such as television radio and internet but in summer time when the immigrants visit the town the cultural performances appear in different forms. The meetings in summer season are being organised under the names of “Bag Eglenceleri”, “Kisir Dugunu” and “Oturak Alemleri” with a collective performance of music and dance.

The citizens of Kemaliye living in the major cities have also the opportunity of performing their cultural rituals by the support of the associations and foundations. The performances of the cultural forms have been effecting the apparency of the town positively. In this point some new cultural performance styles have occurred in the cultural tourism presentation which will provide the apparency of Kemaliye at national and international platforms. The most important presentation of these cultural presentation styles is International Cultural and Sports Festival of Kemaliye. By using the natural beauties of Kemaliye every year many sportsman and visitors are being invited to the town. In the festival based on the sport activities the most

important aim is to present the cultural activities. The songs and dances of the town are being performed in the festival and besides the handcrafts; photograph exhibitions, henna night performances and a special old turkish horseman competition with javelin named as CIRIT are presented to the visitors. One of the most important characteristics of these presentation is the performing of the culture by animating it on the stage and this situation caused a different cultural performance way in the town.

Another sample of the cultural animations in the festivals is assembling performances. The entertainments in Kemaliye is formed in performances singing the songs of the location by the accompany of the local instruments. Kemaliye Fasil Group is the most important performer of the assembling performances which was founded by the advice of the Governor Recep Yazıcıoğlu who was on duty at the period. In fact the performance of the group is much different than the local assembling performances as they have adapted their performance to stage where they have their performances to the TV documentaries, protocol visitors and in festivals. This situation also explains their domestic and international concerts and relaising CD's for the publicity of Kemaliye.

Besides the changes in the performance styles in the area the different cultural presentations in the major cities are also remarkable. The society living in the major cities won't be able to stand against the changes therefore will go on living without loosing the feeling of belonging and have hold on to their cultural traditions. This makes them to keep all traditional behaviours and cultural performances alive in their mind and to narrate them to their children. When we look at the henna night performances both in Kemaliye and in the major cities we can easily see that the urbans are more conservative than the ones in Kemaliye. The urbans want to go on living by keeping the distance always close to the traditional cultures of the hometown they have a strong feeling of belonging. They also always want to share this situation with the society that they created in the major city. This conservativity is being shaped around the behaviours remained in their memories. In Kemaliye the situation shows differences. It was mentioned that cultural performance forms have been presented as a capsulized symbol of the society's way of living and cultural beliefs. In Kemaliye we can see the effects of the new way of living and symbols in henna night performances and rituals. Specially two Associations Uskudar Folklor ve Turizm Dernegi (UFTUD) and Kemaliye Folklor ve Turizm Dernegi (KEFTUD) come to the forefront with the important studies on this subject. The Egin Nights organised by these associations especially based on the dance and music culture; Independence day celebrations which all the citizens of Kemaliye are being invited and got the chance to meet each other; Brunches organised by the associations and new performance styles such as Dance of Euphrates (Fırat'ın Dansı) are the samples which could be mentioned.

All changes occurred on the social area effect the cultural area. In this point the social changes in Kemaliye has brought the changes in the cultural areas and afterwards the changes have moved out of the area and caused new practises on the axis of locality to occur in the different places where the citizens have been living. Today when we talk about the citizens of Kemaliye that means we also talk about the citizens of Kemaliye living out of the area. In this sense it could be seen that the cultural dynamics can not be concerned to the place and region so that they could appear with new practises by the means of cultural senses where the societies have reached to different places to go on living.

1. GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Performans çalışmaları, özellikle etnomüzikoloji alanında son dönem çalışmalarında dikkat çeken konuların başında gelmektedir. Bir topluluğun kültürel pratikleri, bu topluluk içindeki inanç şekillerini, toplumsal değerleri ve davranış şekillerini yansıttıkları alanlar olarak kabul edilebilir. Belirli nedenler değişen toplumsal yaşamın getirdiği zorunluluklar da bu pratiklere yansımaktadır. Coğrafi yapı, belirli önemli olaylar gibi nedenler bu oluşuma ivme kazandırmaktadır. Kemaliye (Eğin) de bu belirli değişimleri yaşayan ve kültürel pratiklerinde gözlenleyebildiğimiz alanlardan birisi olarak dikkat çekmektedir. Coğrafi açıdan dağlık olan bölgelerde iş olmaması ve özellikle ekonomik ve son yüzyılda da eğitim amaçlı göçler de, bu bölgede nüfusun azalmasına ve bu da kültürel yapıya ve ürünlere değişim şeklinde yansımaktadır.

Kemaliye (Eğin)'de 19.yy'dan itibaren devam eden ve bugün ilçede çok az bir nüfusun kalmasına ve hatta birçok köyün tamamen boşalmasına neden olan, İstanbul ve Ankara başta olmak üzere Türkiye'nin büyük kentlerine ve yurtdışına yapılan göçün büyüklüğü tamamen güncel ve kültürel yaşama yansımış ve söylenen türkülerde, yazılan manilerde gurbet temasının ağırlığı yoğun olarak hissedilmiştir.

Anadolu'nun birçok yerinde görüldüğü gibi Kemaliye (Eğin)'de de kadın ve erkek eğlencelerinin ayrı yapıldığı göze çarpmaktadır. Kına geceleri, şenlikler, düğünler gibi kadınların kendi aralarında yaptıkları eğlencelerin yanı sıra, oturak alemleri adı verilen gece eğlenceleri, kısır düğünleri¹, şenlikler, evlenme ritüelleri, ve son 20 yıldır yapılan fasıllar gibi sadece erkeklerin kendi aralarında eğlendikleri türler de katılabilir. Fakat tüm bu eğlence formları değişen zamana göre yeni formlar şeklinde

¹ Kısır düğünü: Halk kendi arasında yaptıkları düğün tarzı eğlencelere kısır düğünü denir. Kısır sıfatının kullanılmasının nedeni, aslında kimsenin evlenmiyor olması yani gelin ve damat olmamasındadır.

tekrar ortaya çıkmış veya beraberinde yeni kültürel formların da doğmasına sebep olmuştur.

Bu eğlence türlerinin içinde en ilginç olan kısır düğünleri, gurbetçilerin gurbete gittikleri kış aylarında, sıkıntı çeken ve fazla yapacak bir şeyi olmayan halktan erkeklerin kendi aralarında yaptıkları sıra geceleri benzeri eğlencelerdir. Bunların yanı sıra göçle birlikte Kemaliye (Eğin)'den okumak ya da çalışmak için ayrılan ve şehirlerde kurdukları dernek ve vakıflarla "Eğimli" kimliğini burada da yaşamak ve sürdürmek isteyen Kemaliye (Eğin)'li gurbetçilerin, her sene yaz aylarında Kemaliye (Eğin)'yi ziyaretlerinde gerçekleştirdikleri eğlenceler de bugün Kemaliye (Eğin)'de ortaya çıkan yeni eğlence formlarından bir olarak sayılabilmektedir. Kadın ve erkeklerin beraber yaptıkları bu eğlencelerde "Eğimli" kimliklerini yaşarken yapılan danslar ve çalınan türküler ve hatta okunan uzun havalar Kemaliye (Eğin) kültürünü çon net bir şekilde yansıtırlar ve aynı zamanda gurbetçilerin çocuklarının da bu kültürden uzak olarak yetişmesini engellemiş olmaktadır.

Tüm bu var olan, değişen ya da değişimlerle birlikte ortaya çıkan formlar bölgedeki yaşayışta bir çeşitlilik yaratmakla beraber, Kemaliye (Eğin)'nin tüm kültürel yaşamını ve özelliğini yansıtmaktadır. Bu çalışma, Kemaliye (Eğin)'de halen var olan eğlence formlarının müzikal ve kültürel analizlerinden yola çıkarak Kemaliye (Eğin)'nin kültürel ve toplumsal çözümlemesini eğlence formları üzerinden ortaya koymayı amaçlamaktadır.

İstanbul ve Ankara'da kurulan Kemaliye (Eğin) dernek ve vakıfları aracılığıyla çalışmalar yapmasına ve Kemaliye (Eğin) kültürü üzerine farklı çalışmalar bulunmasına rağmen Kemaliye (Eğin) ilçesi ve köylerindeki kültürel performanslar ve müziklerinin analizi konusunda yeteri kadar bilimsel çalışma yapılmamıştır. Bu tezin amaçlarında birisi de bu çalışmayla Kemaliye (Eğin) kültürünü betimleyen ve belirli dinamiklerini ortaya koyan bir çalışma olarak referans oluşturmaktır.

Bahsedilen kültürel formlarda yer alan kimlik sunumunda müzik kadar dansın da önemli olduğunu belirtmek gerekmektedir. Ancak dans çalışmaları farklı dinamikleri ve analizleri de beraberinde getirmekte olduğundan, bu çalışmada sadece müzik üzerinden değerlendirme ve analizlere yer verilmiştir.

Kemaliye (Eğin), Erzincan iline bağlı, 1168 metrekare yüzölçümüne sahip 5.231 nüfuslu ve Doğu Anadolu'yu Orta Anadolu'ya bağlayan Munzur ve Sarıçiçek dağ

sıraları arasında kurulmuş bir ilçedir (bkz. Şekil 1.1). İlçe merkezi nüfusu 1170 olarak belirtilmektedir. Ancak halen verdiği büyük göç nedeniyle bugün birçok köy özellikle kış aylarında büyük şehirlerdeki evlerine gidenler nedeniyle tamamen boş kalmaktadır. Kemaliye (Eğîn), Erzincan ilinin güney batısında yer alır, Doğu’da Tunceli Çemişkezek, batıda Sivas’ın Divriği, güneyde Malatya’nın Arapgir ve Elazığ’ın Ağın, kuzeyde ise yine Erzincan’ın İliç ilçeleriyle çevrilidir.

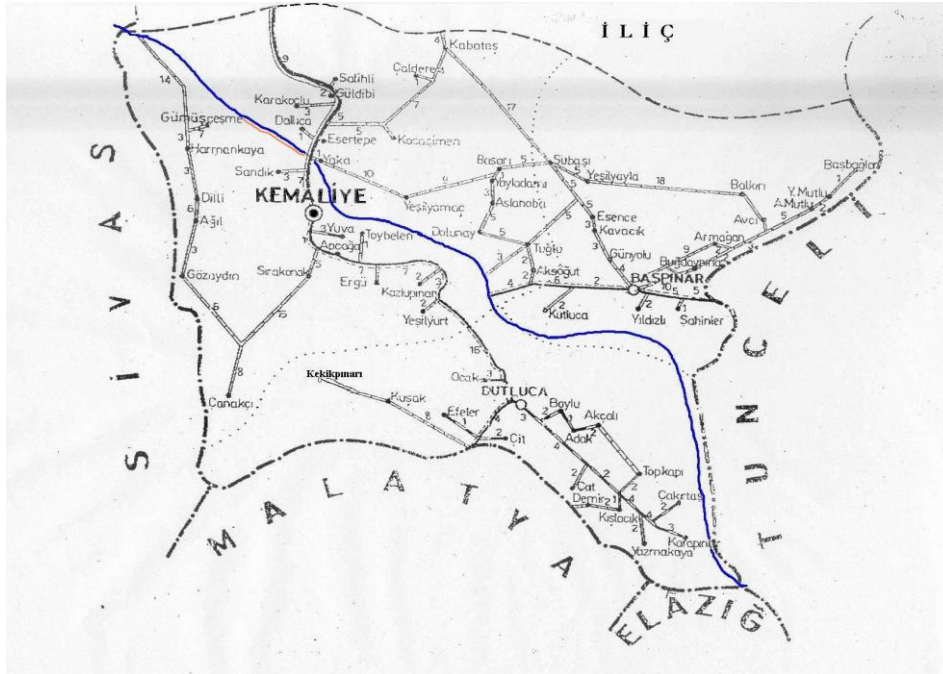

Şekil 1.1 : Kemaliye (Eğîn)’in Türkiye haritası üzerindeki konumu.

Daha önce Elazığ’a daha sonra Malatya’ya bağlı olan ilçe, 20.yy’ın başı itibariyle Erzincan iline bağlanmıştır. Fırat nehrinin iki büyük kolundan biri olan Karasu, ilçenin tam ortasından geçer. İlçenin merkezi yerleşimi, Karasu’nun böldüğü dağların birinin sırtına kurulmuştur. Vadinin batısındaki dağlar, Toroslar’ın doğuya ve kuzeye uzanan kollarının bir devamıdır. Vadinin iki tarafını birbirine bağlayacak bir köprü’nün bulunmaması nedeniyle köyler arasındaki bağlantılar zayıf kalmıştır. Bu nedenle vadinin iki tarafında yer alan köylerin gelenekleri arasında belirgin farklar görülmektedir.

Coğrafi özellikleri açısından dağlık olan ve ulaşımın çok zor şartlarda yapıldığı Kemaliye (Eğîn) bu nedenle en yakın il merkezlerine bile kış aylarında ulaşımın zor olduğu bir bölgedir. Fakat bugün Kemaliye (Eğîn)’deki aidiyet duygusunun en fazla vurgulandığı ve üzerine devamlı çalışmaların yapıldığı biyolojik zenginliğin nedeni coğrafi anlamda bu kadar içe dönük olması şeklinde düşünülebilir. Bu içe dönük yapı

bölgeye, yaşam açısından bazı dezavantajlar sağlasa da, bugün özellikle bölgede ve İstanbul’da gerçekleştirilen eğlenceler, toplu icralar ve düğünler gibi kültürel formlarda da oldukça vurgulanan “Kemaliyelilik” hissinin temeli olan yerel kimliğin oluşmasının önemli etkenlerinden birisidir.

Şekil 1.2 : Kemaliye (Eğin) haritası.

1.2 Teorik Çerçeve: Kültürel Gösterim Biçimlerinde Kültürel Kimlik, Yerel Kimlik ve “Kemaliyelilik” Algısı

Kemaliye (Eğir) üzerine yapılan bu çalışmada yerel anlamda incelenen bölgedeki pratikler, belirli teorilerden yola çıkılarak kavramlar ve farklı bakış açıları üzerinden ele alınmıştır. Özellikle toplu icraların ağırlıkta olduğu kültürel gösterimler, sadece tek bir bakış açısıyla ele alınamayacak kadar farklı dinamikleri de beraberinde getirmektedirler. Sözlü tarih çalışmasıyla ele alınan eski dönem düğünler, bugün alan çalışmasıyla elde edilen verilere dayanarak ortaya çıkan değişimler ve özellikle de 19. yüzyıldan başlayarak bugüne kadar uzanan göç etkileriyle yerel pratiklerde görülen farklılaşma bu çalışma şeklini de beraberinde getirmiştir. Bu noktada, en temel kavramlardan birisi olan performans teorisinden bahsetmek yerinde olacaktır.

Bir toplumun ya da kültürün tüm özelliklerinin görüldüğü ve aslında kültürlerinin yaşanmış bir özetini gerçekleştirdikleri kültürel gösterim biçimleri vardır. Bunlar

festivaller, ritüeller, şenlikler ve belirli toplantılar olabildiği gibi içinde eğlence barındıran ve dışarıdan bakıldığında o kültüre ait tüm özelliklerin görülebildiği toplantılardır. Bu o yörenin ya da toplumun özelliklerine göre şekillendikleri için, kültürel yapıya göre farklılıklar gösterirler.

Performans kavramı çalışma alanı olarak ele alındığında, performansın temel içeriği en azından iletişimsel bir sürecin toplumsal, kültürel ve estetik boyutları ön plana çıkaran analizini yapan iletişimsel bir davranış modu ve iletişimsel bir olay türü olmasıdır. Performans çalışmalarının tarihsel gelişiminde, performans canlandırmasının anlamından ve içeriğinin belirleyici niteliğinden bahseden antropolog Milton Singer ritüel, festival, seremoni, gösteri gibi topluluk içerisinde en göze çarpıcı icra bağlamlarına meyilli ve bir takım karakteristik özellikler dizisini paylaşan bazı performans süreçlerini “kültürel performans” olarak adlandırmıştır (Bauman, 1992, p. 46). Bu olaylarda, kültür hem topluluk üyeleri için hem de dışarıdan izleyiciler için kapsüle edilir, canlandırılır ve gösterilir (Stoeltje ve Bauman 198, p. 589). Kültürel performansın yadsınamaz özelliklerinde olduğu gibi ki bu performanslar takvimlendirilir, planlanır ve zamansal ve uzamsal sınırları vardır; toplumun incelenmesinde de, kültürel ifadenin dönüşümlü bir enstrümanı olarak kullanılır.

Başka bir deyişle kültürel performanslar; bir kültürün tüm özelliklerinin, belirli simgelerle belirtildiği ya da açık olarak verildiği ama kültürün “kapsüllenmiş” şekilde belirli bir zaman içinde, yoğun olarak yaşandığı performanslardır. Kına gecesinin içinde yer alışı evlenme ritüelleri de, bu performanslara örnek oluşturmaktadırlar. Tüm bunlar içeriden aslında normal bir eğlence gibi görünmesine rağmen, aslında o kültürün yaşayış ve alışkanlıklarını da yansıttıkları, belirli alışkanlıkları da simgesel olarak gösterdikleri ve bu kültür yaşamlarını sadece birkaç gün içine sığdırarak temsil ettikleri için bunların hepsi birer kültürel performans olarak değerlendirilmektedirler.

Türkiye’de performans çalışmaları, özellikle etnomüzikoloji alanında yeni çalışmalarda kullanılan bir alan olarak karşımıza çıkar. Performans çalışmaları başlığı sadece ritüeller, şenlikler ya da festivalleri değil aynı zamanda hikaye anlatıcılığı gibi sözlü kültürün de çalışıldığı anlamda sanatsal performans üzerinden de değerlendirilmektedir. Tüm bunların yanı sıra, müzikal icra anlamında da performans pratiklerinin çalışılması 20. yüzyıl içinde en dikkat çeken çalışma

alanlarından birisi olarak karşımıza çıkar. Özellikle tarihsel müzikoloji alanında ilgi gören bu konularda geçmiş dönemlere ait müzikal performanslarının nasıl yapıldığı ve bugün nasıl yorumlanması gerektiği konusunda çalışmalar bulunmaktadır. Buradan hareketle, performans terimi hem müzikal icra, hem de kültürel pratikleri anlatması bakımından çok geniş bir kavram olarak görüldüğünden ve belirli kültürel performansların içinde yer alan müzikal performansların değerlendirildiği ve ana tema olarak yer aldığı bu çalışmada, kültürel performans olarak adlandırdıkları etkinlikler, “kültürel gösterim biçimleri” şeklinde adlandırılacaktır.

Belirli değişimlerle, Kemaliye (Eğin)’de bazı formların değiştiği ya da bazı yeni formların oluştuğu söylenebilir. Fakat bu formlar sadece müzikal anlamda değildir. “Sıra odası” adı verilen toplantılar, uzun bir göç süreci yaşayan Kemaliye (Eğin)’de yaşayan halkın, televizyon ve radyo olmadığı zamanlarda, kendi deyişleriyle sıkıntılarını ama aslında sılada olan yakınlarının hasretini unutmak ve yalnızlıklarıyla beraber çektikleri sancıyı atlatabilmek amacıyla yaptıkları kültürel performans olarak değerlendirilebilir. Bugün kitle iletişim ve ulaşım araçlarıyla Kemaliye (Eğin)’ye gitmek çok daha kolay olduğu için, gurbette yaşayan Kemaliye (Eğin)lilerin hemen hemen hepsi yaz aylarını köylerinde geçirmektedirler. Şehirden yaz ve kış aylarında da ulaşım rahat olduğunda ve özellikle TV ve radyo yaygın olduğundan, artık kısır düğünleri fazla yapılmamaktadır. Ancak onun devamı olarak, aynı formda ama bu sefer farklı bir işlev gören yaz eğlenceleri ya da erkeklerin kendi aralarında yaptıkları sıra geceleri de bu işlevi görmekte ve bu anlamda yeni bir form olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kültürel gösterim biçimleri, topluluğun kültürel kimliğinin de bir sunumu olarak karşımıza çıkar. Kültürel kimlik “...‘Kültürel farklılık’ temeline göre bir araya gelmiş insanlardan oluşan grupların/toplulukların, ayırt edilme, karşı olma ve kendisi olma arzusu ile, kendilerini diğer topluluklardan farklılaştırarak geliştirdiği bir aidiyet bilincidir. ‘Kültürel farklılıklar’ terimi ile kastedilen din, etnik köken, ulus, ideoloji, dünya görüşü ya da tercih edilmiş yaşam tarzı esasına göre biçimlenmiş kimlikler arasındaki ayrışma sürecidir.” (Erol, 2005, p. 219). Kültürel kimliğin diğer kimlik çalışmalarından ayrıldığı nokta, bağlı bulunan topluluğun ürettiği kültür ürünlerinin baz alınması ve bir kültürel yapıda yer alan ve kültürü biçimlendiren ya da kültürün biçimlendirdiği dans, müzik, kılık kıyafet, alışkanlıklar, adetler, gelenek görenekler açısından diğer topluluklara olan farkını belirlemekle beraber, aidiyet

hissinin o topluluğa ait kültürel özelliklerle belirlenmesi durumudur. Mark Slobin ise “Kültürel Kimlik, ölçeği ve niteliği ne olursa olsun insanları/toplulukları birleştirebilen ya da birbirinden ayıran öğelerin birleşimidir” (1992, p.12) diyerek aslında kültürü belirleyen tüm öğelerin kültürel kimlik içinde var olduğunu betimler. Kültürü ve aidiyet hissini belirleyen etkenler, topluluklara göre farklılıklar göstermektedir. Bir topluluğun yaşadığı ortak tarih bilinci, bölgesel özellikler ve topluluk için belirli köşe taşı olarak sayılabilecek olaylar bu kültürel ortaklığı ve aidiyet bilincinin oluşmasına neden olan etkenlerden bazılarıdır. Bu noktada, kolektif kimlik kavramından da bahsetmek yerinde olacaktır. Kültürel kimlikle bağlantılı olarak “kolektif kimlik, belirli bir insan grubunun kendisi hakkındaki bilinci ve duygusu ile ilişkilidir ve bu topluluğun kendine özgü niteliklere sahip olduğu ve bir tekillik taşıdığı yönündeki bilinci ve aidiyet duygusudur” (Erol, 2005, p.220). Bu noktada, topluluğun kendi farkını ortaya koyacağı tarih, yaşam alanı, maddi koşullar (Erol, 2005), coğrafi yapı gibi özellikler de belirleyici etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kemaliye örneğinde ise bu aidiyet duygusunu ön plana çıkaran en büyük etkenlerden birisi de “Kemaliyelilik” ifadesiyle bölgesel vurgunun yapılmasıdır. Bölgede, hem bugün hem de geçmiş dönemlerdeki kültürel gösterim biçimlerinden bahsedilirken, bu yerel vurgu ve yörenin sahip olduğu doğal kaynaklar, doğal özellikler, tarihi geçmişi, ticaret yollarının durak noktalarından birisi olması, tarihteki ticari hareketlilik ve yaşam koşulları, özellikle coğrafi olarak da kapalı bir yapıya sahip olan Kemaliye’de bölgesel vurguyu ön plana çıkarmış ve aidiyet vurgusunun bölge üzerinden yapılması durumunu doğurmuştur. Bu anlamda “Kemaliyelilik” algısını oluşturacak temellerden bahsetmek yerinde olacaktır.

Anadolu’da çok sık rastlanan ve bölgenin belirli özelliklerini daha ön plana çıkartarak bağlı bulunduğu il merkezinden ya da yöre illerden kültürel anlamda ayırmak yoluyla yapılan “Karşıyakalı olmak” (Satılmış, 2009), “Ofllu olmak”, “Zileli olmak” gibi tanımlarla yapılan aidiyet vurgusu, Kemaliye (Eğin)’de de açık bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Demet Satılmış (2009) bu noktada, “bireyin doğduğu, yaşadığı ya da hayatının bir dönemini geçirdiği coğrafyadan kaynaklanan (p. 337) yerel kimlikten ve bu tür bir kimliği süreklilik taşıması için de aidiyet duygusunun güçlü olması ve /veya devamlı beslenmesi gerekliliğinden bahseder. (Satılmış, 2009, p. 339). Burada kişinin aidiyetinin yerel/bölgesel bir algı üzerinden belirlendiği görülmektedir. Bu noktada özellikle birey üzerinden vurgulanan yerel kimlik algısı,

topluluk üzerinden düşünöldüğünde, kolektif kimliğı oluşturan öğelerden birisi olarak görölebilir ki, özellikle “Kemaliyelilik” algısı “topluluğun” yaşam alanları ve bölgesel anlamda bir aidiyet vurgusu oluşturdıkları bakımından önemlidir. Özellikle “Kemaliye (Eğın)li olmak” ya da “Kemaliyelilik/Eğınlilik” vurgusu, daha çok doğal özellikleri, birçok ticaret yolunun buradan geçmesi ve dolayısıyla zengin, ekonomik anlamda dışarıya açık olması, okumuş ve devlet kademesinde önemli yerlere gelmiş birçok kişinin olması, biyolojik anlamda zengin bir bölge olması gibi özellikle ön plana çıkarılır. Bu aidiyet vurgusu sadece konuşmalarda değil aynı zamanda Kemaliye (Eğın)’nin kültürel kimliğini belirgin bir yansıması olan ve müziğın de içinde büyük bir önem taşıdığı kültürel formlarda da kendisini göstermektedir.

Bölegesel aidiyet vurgusunun, Kemaliye (Eğın) merkezden ziyade, büyükşehirde yaşayan başka deyişle Kemaliye (Eğın)’den büyükşehirlere göç etmiş halk ve onların bu kimliğı aktardıkları kuşaklar tarafından yapıldığı görölmektedir. Burada, uzakta olmak durumu, kültürel kimliğı yerel öğelerle bağdaştırıldığını anlamında gelmektedir ki bu da aidiyet vurgusunun özellikle bölge üzerinden başka bir deyişle “Kemaliye (Eğın)lilik” üzerinden yapılması durumunu ortaya çıkartır. Bu nedenle, özellikle büyükşehir ve ilçe bazında yapılan çalışmalarda incelenen kültürel gösterim biçimlerindeki farklılık ve değişimlerin de bu algı üzerinden değerlendirilmesi gerekmektedir.

İstanbul ve Kemaliye (Eğın)’de yaşayan topluluklara bakıldığında, farklı şehirlerde ve yaşam şartlarında olmalarına rağmen kültürel birlikteliğın varlığı açık şekilde farkedilmektedir. Kemaliye (Eğın)’de erken dönemde yaşanan göç snrasında bugüne kadar ki zaman içinde Kemaliye (Eğın)li olarak betimlenen üç ayrı topluluk oluştuğı gözlemlenmiştir.

1. Kemaliye (Eğın)’de doğmuş ve orada yaşamını sürdüren grup;
2. Kemaliye (Eğın)’de doğmuş, ancak büyükşehirde yaşamını sürdüren grup;
3. Ailesi Kemaliye (Eğın)li olan ancak büyükşehirde doğup büyüyen grup;

Bu üç ayrı Kemaliye (Eğın)li topluluğun, yaşadıkları yer, yaşam şekilleri açısından birbirlerinden farklı oldukları gözlemlenir. Hepsi Kemaliye (Eğın)li olduklarını net bir şekilde ortaya koymakla birlikte, kültürel pratiklerinin gösterim biçimleri ve kendileri için ifade ettiğı anlamlar çok daha farklılık arz etmektedir. Kemaliye (Eğın)’yi ve kültürünü yerinde yaşayan ve o şekilde alan grup ile, ebeveynlerinin

teşvikiyle alan ve aidiyet bilincini ailelerinden edinen grupların, kültürel anlamdaki uygulama şekilleri bambaşka olacaktır. Kemaliye (Eğin)'de, Anadolu'nun diğer bölgelerine oranla çok daha erken başlayan göç hareketi, yerel kimlik ve aidiyet duygusunun fazlaca hissedilmesi ve buna bağlı olarak da, kendilerini Kemaliye (Eğin)li olarak adlandıran grupların oluşmasına neden olmuştur. İstanbul ya da büyükşehirlerde yaşayan 2. kuşak Kemaliye (Eğin)lerde bile fazlasıyla bu duyguyu hissettikleri görülmekle birlikte, bugün bu birlikteliği sağlayan en önemli platform Kemaliye (Eğin) dernek ve vakıflarıdır. Bu noktada görüşme yapılan Kemaliye (Eğin) halk oyunları hocası Kadriye Ünal, dernek kurulduğundan beri müzik ve dans çalışmalarının varlığından bahsetmektedir. Bugün aynı zamanda üçüncü grupta yer alan Kemaliyelilere de ders veren Ünal, gençlerin şehir yaşamında farklı ilgilere yöneldiklerinden bahsederken, genç kesimi, dernek çalışmalarına katılmaları için özellikle ailelerin yönlendirdiklerinden bahseder ve bunu “çocuklar artık ödev, dersane, okul, bilgisayar, internet gibi farklı şeylerle ilgileniyorlar. Aileler de Kemaliye'nin halk danslarını çocuklarının öğrenmelerini istiyor. Bu nedenle, çocuklarına, “tamam istediğin şeyi alıcam ama tek şartım dernekteki dans çalışmalarına katılacaksın” oluyor” (Ünal, 2012) şeklinde açıklar. Burada önemli bir algı da halen büyükşehirde olmalarına rağmen, ailelerin bu aidiyeti hissini çocuklarına da aktarmaları durumu gözlemlenmektedir ki, aslında erken bir dönemde göç vermiş bir bölge olarak büyükşehirde faaliyetlerini sürdürme sebeplerinden en önemlisi bu aktarım çabasıdır. Buradaki aktarım yolunun da müzik ve dans üzerinden yapılıyor olması önemlidir. Kültürel gösterim biçimlerinin zaman içinde değişiklik göstermesine ve farklı formlar meydana gelmesine ve aslında arada kuşak farklarının olmasına rağmen, bugün Kemaliye'de yaşayan bir yaşlı ile İstanbul'da yaşayan bir genç beraber halay ya da karşılama oynayabilir ve aynı halk şarkılarına eşlik edebilirler. Burada aslında bir diğer önemli nokta da, yaşanarak öğrenilen ve aktarım yoluyla öğretilen davranışların farkıdır. Bugün, Kemaliyeli olarak bahsedilen üç gruptan genç kuşağı bazı kurallar konusunda daha keskin olabildiği görülebilmektedir. Bölgede yapılan alan çalışmaları sırasında, anne ya da baba tarafından da olsa bir koldan Kemaliye bağlantısı olması yeterli görülebilen; İstanbul'daki dernek çalışmaları sırasında özellikle anne tarafından Kemaliyeli olmanın tam “Kemaliyelilik” sayılmadığı üzerine bir tepki verildiği gözlemlenmiştir.

Bu bilgiler ışığında, Kemaliye'deki bölgesel/yerel vurgu üzerinden, aidiyet algısını oluşturan etkenlere bakmak yerinde olacaktır.

Kemaliye (Eğin) 19. yüzyılda yüksek nüfuslu ve kalabalık bir yer olmasına karşın, o tarihlerden itibaren, özellikle coğrafi kapalılığın getirdiği ulaşım ve iletişim zorlukları, bunların sonucunda ortaya çıkan ekonomik ve eğitim sorunları halkın para kazanmak için büyük şehirlere göç etmesine neden olmuştur. Bugün Kemaliye (Eğin)'de sadece yazın tatil için ya da akrabalarını, dostlarını görmek ya da düğünlerine ve/veya yapılan şenliklerine katılmak için beldeye gelen Kemaliye (Eğin)lilerle ve mayıs ayında yapılan ve yaklaşık bir hafta süren spor şenliklerine gelenlerle nüfus artmaktadır. Yazın sadece belirli köylerde kalanlar ve merkezde kalan çalışanlar dışında Kemaliye (Eğin)'de fazla bir nüfus görülmemektedir.

Coğrafi açıdan belirli dezavantajları olması nedeniyle, tarım ve hayvancılıkta maddi anlamda geri dönüş çok fazla olmadığı için Kemaliye (Eğin)'de dile getirilen turizm ve ulaşım sorunlarının üstesinden gelmek konusunda, ilçeye büyük katkısının olduğu her zaman dile getirilen dönemin Erzincan Valisi Recep Yazıcıoğlu, zor şartları avantaja çevirmek, Kemaliye (Eğin)'yi tanıtmak için bu doğal özelliklerini kullanma yolunda büyük bir adım atmış ve günümüzde de halen yapılan ve uluslararası katılımın da yüksek olduğu “Kemaliye (Eğin) Doğa ve Spor Şenliği”ni başlatmasına önayak olmuştur. Başka bir deyişle, Kemaliye (Eğin) halkın tüm bu coğrafi özelliklerin dezavantajını son dönemlerde avantaja dönüştürme fırsatı bulmaktadır. Eski dönemlerde su ulaşımı için çok yoğun akıntısı olan Fırat'ta yapılan rafting; yapımı yıllarca süren “taşyolu”nun bulunduğu, Karanlık Kanyon gibi dünyanın en büyük beş kanyonu arasında olduğu söylenen kanyonda yapılan yüksekten atlama; ve bunların yanında yamaç paraşütü, treking ve bisiklet sporları gibi etkinliklerin yer aldığı doğa sporları şenlikleri burada eskiden çok dezavantaj olarak görülen coğrafi özellikleri farklı bir performansa çevirme fırsatı olmaktadır.

Taşyolu, Kemaliye (Eğin)'yi Divriği'ye bağlayan ve Karanlık Kanyon'un bir tarafındaki dağın ortasından açılarak inşa edilen bir yoldur. Yolun yapım süreci, ilçede her zaman bahsedilen ve biraz gurur, biraz da sitemle anlatılan bir hikaye ya da dönem olarak adlandırılabilir. Taşyolu'nun yapımına Cumhuriyet döneminde başlanması ve taşyolunun 2003 tarihinde açılması, Kemaliye (Eğin)liler için bu yolun ayrıca bir önemini ortaya koyar. Ulaşımında büyük zorluklar çeken bu halkın, bir yolun açılması için bile uzun bir süre beklemesi ve Kemaliye (Eğin)linin her zaman

göstermek zorunda olduğu “sabır”ın bir sembolü olarak karşımıza çıkar. Bu kadar uzun bir dönem içinde yapılması ve yapım aşamalarında teknolojinin gelişmesiyle ancak bitirilen taşıyolunun yapım süreci, aslında bu dönem için Kemaliye (Eğir)nin de belirli zorluklarını simgelemesi açısından bir sembol niteliğindedir. Taşıyolu’nun yapımına Cumhuriyet Dönemi’nde başlanmıştır ancak teknoloji açısından imkanları kısıtlı olan bir yerde, çalışmalar insan eliyle kazılarak yapılan bu yol ile ilişkili olarak rivayet edilen bir hikaye de yol çalışmalarına başlandığında elle ve kazmalarla dağın oyulmaya başlandığıdır. Ancak çok yavaş ilerlediği için vazgeçilmesi ya da sonraya bırakılması düşüncesiyle durumun Atatürk’e iletildiği, Atatürk’ün ise, “hergün 1 kucak dolusu toprak çıkıyor mu” sorusuna ilçe halkında olumlu yanıt “o zaman devam edilsin” demesiyle çalışmalara devam edildiği anlatılmaktadır. Bu hikaye bölgede, hem Atatürk’ün gelecek umutlarını taşıyan birisi olduğunu yinelemek için, hem de yolun ne kadar zorluklarla yapıldığını ve ne kadar sabırlı bir halk olduklarını vurgulamak amacıyla anlatılmaktadır. Bu şekilde yolun yapımı, 20. yüzyıl ortalarında ortaya çıkan dinamit kullanma veya ileri düzeyde iş makineleri gibi farklı yol açma yöntemleriyle hızlandırılmış ve en son 2003 tarihinde açılmıştır.

Şekil 1.3 : Kemaliye (Eğir) Taşıyolu ve Karanlık Kanyon’dan bir görüntü.

Şekil 1.4 : Kemaliye (Eğir) Taşıyolu ve Karanlık Kanyon’dan bir görüntü.

Bugün taşıyolu, çok dar ve alışık olmayan bir ziyaretçi için oldukça tehlikeli gibi görünse de etkin şekilde kullanılır ve Divriği ile bağlantıyı sağlayan tek yol olma özelliğini taşımaktadır.

Kemaliye (Eğir)'de evleri olan ama Ankara, İzmir ve İstanbul gibi büyükşehirlerde ve hatta yurtdışında yaşayan Kemaliye (Eğir)li halkın birçoğunun gölgeyle halen bağlantılı olmalarının sebeplerinden biri de halen Kemaliye (Eğir)'de ailelerinden kalan evlerinin ve birçoğunun akraba ve hatta tanıdıklarının olmasıdır. Bugün, İstanbul'da büyümüş, çalışmış olan birçok Kemaliye (Eğir)li de emekli olduktan sonra senenin büyük bölümünü Kemaliye (Eğir)'deki evlerinde geçirmektedirler. Bu durum, Kemaliye (Eğir)'nin içe dönük coğrafi yapısının dezavantajlarını ortadan kaldırmıştır, ancak özellikle göçten sonra tamamen boşalmış köyler için geçerli değildir. Merkez ve çevresinde yer alan köylerin dışında, dağ köylerinin çoğunda hiç nüfus kalmamıştır. Bu köyler, sadece yazın belirli dönemlerde yine evleri olan gurbetçilerin gelmesiyle biraz renkli hale gelmektedirler. Özellikle bu dağ köylerinin boşalması ve kış aylarında özellikle yaşamın pek bulunmamasının sebebi, Fırat'ın tam ortasından geçtiği vadinin iki tarafına yayılan Kemaliye (Eğir) köylerinden, merkez ve özellikle en yakın il merkezleri olan Malatya ve Elazığ'a gitmek için Başpınar beldesinden, ilçe merkezi ve civarına gitmek için gereken köprünün ancak 1997 yılında yapılabilmesidir.

Şekil 1.5 : Vali Recep Yazıcıoğlu Köprüsü.

Ulaşım konusunda çok zor koşullara sahip olan ilçede, bu durum, farklı kültürlerel pratiklerin de oluşmasına neden olmuştur. Ortasından geçen nehrin, baraj yapılmadan önceki dönemlerinde özellikle çok akıntılı olması ve karşıya kolay ulaşımın yapılamaması nedeniyle, nehrin iki yakası arasında farklı kültürel özelliklerin oluşmasına neden olmuştur. 1997 yılına kadar karşı tarafa geçiş için Şırzı ve Venk köprüleri olarak bilinen iki adet köprü kullanılmaktaydı. Ancak bu köprüler her ne kadar “Fırat’ın öte yakası”na geçişi sağlasalar da, uzaklık sonuna çare olamamışlardır.

Bu döneme kadar karşıdan karşıya geçişlerde kendi yaptıkları sallar kullanılmaktaydı ve merkeze yakın Şırzı köprüsü adı verilen bir köprüden ancak geçiş sağlanabilmekteydi. Kemaliye (Eğin)’nin coğrafi yapısı düşünüldüğünde, dağ yollarından köylere ulaşımın zorluğu anlaşılmaktadır. Virajlı yollardan dolayı bugün de en yakın ulaşım yolu olan Arapgir’de Kemaliye (Eğin)arasındaki karayolu 34 kilometre uzunluğunda olmasına rağmen ilçe merkezine yaklaşık bir saatlik bir sürede varılmaktadır.

Halk arasında Fırat’ın karşıtı olarak anılan Başpınar mevkiine yolu oldukça kısılmasına neden olan köprüünün açılması için oraya bu zamana kadar büyük katkılarının olduğu söylenen, eski Erzincan Valisi Recep Yazıcıoğlu tarafından yaptırılmıştır. Alan çalışmaları sırasında köprü yapımının olmasından bahseden halk, köprüünün kapatılması halinde, karşı kıyıya geçişin yaklaşık olarak bir buçuk saat kadar uzayacağından bahsetmiştir.

Şekil 1.6 : Kemaliye (Eğin)’nin coğrafi görünümü: (a)Kemaliye (Eğin)-Arapgir yolu. (b)Kemaliye (Eğin) merkez.

Bahsedilen adiyet duygusunu oluşturan en önemli etkenlerden birisi de tarihte önemli ticaret merkezlerinden birisi ve Osmanlı Dönemi’nde Kemaliye (Eğin)’nin varlıklı

bir şehir olmasıdır. Bu nedenle tarihte çok farklı şehirlerin yönetimleri altına giren Kemaliye (Eğin)'deki bu zenginliğin öncelikli sebebi ise ticari hareketlilik olarak gösterilebilir. 19. yüzyıl şer'îye sicillerine göre bu yüzyılın başlarında Kemaliye (Eğin)'de ticari hayat oldukça hareketlidir, tarıma elverişli arazisi yok denecek kadar az olmasına rağmen nüfusunun bugünkü Kemaliye (Eğin) nüfusundan çok daha fazla olmasının sebebi de bu olarak gösterilebilir.

Ticari hareketliliğin en önemli sebeplerinden birisi de işlek bir kara ve nehir yolu üzerinde bulunmasıdır, bu noktada şehir hem kuzey-güney hem de doğu batı istikametinde önemli yollar üzerindedir. Kemaliye (Eğin), İstanbul'dan Anadolu'ya çıkan üç ulaşım kolundan birisi olarak orta kol güzergahında yer alır. (Koyunoğlu, 2008, p. 90).

Yapılan görüşmelere ve araştırmalarda, Baharat ve İpek Yolu'nun Eğin merkeze yakın yörelerden geçtiği üzerinde durulmakta ancak bu konuda da farklı yorumlar bulunmaktadır. Yapılan alan araştırmasında kervanların geçebileceği şekilde inşa edilmiş, arada durup dinlenmeleri için rıhtımların bulunduğu bazı ticaret yolları tespit edilmiştir. Bu yolların özellikle adı geçen bu büyük ticaret yolları ile bağlantısı olması mümkündür ve yollar tam Kemaliye (Eğin)'nin merkezine yakın olan köylere kadar uzanır. İpek Yolu üzerine yapılan araştırmalarda, ana İpek Yolu'nun direkt aslında Anadolu'dan geçmediği ancak bazı bağlantı yolları ile Anadolu'ya girdiği görülmektedir.

Şekil 1.7 : Kemaliye (Eğin) Venk Köyü'nün içine kadar uzanan ve İpek Yolu olarak kabul edilen bağlantı yolu.

İpek ve Baharat yollarının Kemaliye (Eğin) merkezinden geçmesi üzerine net bir kanıt bulunmasa da, bağlantı yolların olabileceği, bunun dışında ise Osmanlı Dönemi'nde önemli yolların güzergâhında olması ve bir durak noktası olduğu

gerçeği şer'îye sicillerinden de anlaşılmaktadır. Bu hareketliliğin en önemli sebeplerinden bir tanesi de bugün de varlığı bilinen, Çöpler Köyü adıyla anılan bölgede yer alan altın madenleridir. Ataman'ın verdiği bilgilere göre, Osmanlı Dönemi'nde Çöpler köyündeki altın çıkartılmış, Pingan bölgesinde eritilmiş ve Eğin merkezde de işlenmiş ve pazarlanmıştır. Aynı zamanda bu dönemde Eğin merkezde mangır adı verilen bakırdan yapılan paranın basıldığından da bahsedilir. (2008). Bu dönem 19. yüzyıl başlarına rastlamaktadır. “19. yüzyılın sonlarında bölgede 20 banka, 13 işyeri, 3 döviz bürosunun bulunması dönemin ekonomik yaşantısının canlılığının göstergesi sayılabilir” (Kurt, 2007, p. 109). Eğin'de işlenmeye başlanan altın, burasını bir kambiyo merkezi, altın borsası durumuna getirmiştir. “Şırzı Köprüsü'nden Yeşilyurt Köyü'ne kadar uzunluğu yaklaşık 20 km'lik eni de üç km'lik bir şeritte yer alan ve toplamı yaklaşık 150 milyon metrekare olan tüm duvarlar o dönemde bu paralarla yaptırıldı. (...) Bu dönemde Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki ev yapan tüm sanatkarlar, duvar ustaları Eğin'e gelmişler iş bulabilmek ve para kazanabilmek için” (Ataman, 2008). Ticaret yollarının bağlantı yollarının buradan geçmesi aslında tesadüfi değildir. Eğin'in tarihte bu kadar zengin olması, burayı ticaret yollarının önemli bir durağı haline getirmiş olması muhtemeldir.

Daha önce Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü dergisinde yayınlanan bir röportajında Sevim Erdem, Eğin'in oldukça zengin olmasının sebeplerinin farklı işkolları olduğunu da eklemektedir. Eğin vadi içinde yer alması bakımından, özellikle tarıma elverişli değildir. Ancak ceviz ve dut yetiştirmektedirler. Bu nedenle farklı iş kolları geliştirmişlerdir. 19. yüzyılda dağ köyleri dahil 23–48 arasında iş kolu barındırmaktadır. Bunların arasında, fırıncılık, terzilik, müzisyenlik, müzik aletleri yapımı, mimarlık, kapı oymacılığı, döküm, bakırcılık, halıcılık, yün boyama, ipekböcekçiliği, arıcılık gibi meslek kolları yer almaktadır. (Kurt ve diğ. 2007, p. 145)

Eğin'in tarihindeki ticari hareketlilik, çok iş kolu olması, tarihte çok ilgi görmesi ve hem yaşamsal hem de ekonomik anlamda büyük bir hareketliliğin yaşanması gibi unsurlar, Kemaliye (Eğin)'lilerin aidiyet duygusunu da desteklemektedir. Her konuşmada, bahsedilen zenginliğin ardından, bugünkü durumdan bahsedilirken belirli dönemlerde, belirli sebeplerle gerçekleşen “göç”ler ve süreli geri dönüşler, Eğin'in hayatında bugünkü yerel kimliğin yansıtılmasında önemli olan bazı kültürel

formların ortaya çıkmasına ve zaman içinde değişime uğramasına neden olan baş nedenlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğîn şehri, ticaret yolları ile bağlantılarının bulunması, Anadolu’da yaygın olarak bulunan tarım ve hayvancılık dışında çok fazla ve zengin iş kollarının olması, tüm bunların yanında bir altın madenine sahip olması ve bunun işlenerek satılması gibi nedenlerden dolayı çok varlıklı, ticari hareketliliği yoğun bir şehirdir. Bu varlıklı ve ticari hareketliliğin bulunduğu yerde doğal olarak farklı etnik grupların da yaşadığı bilinmektedir. Ancak, bu ticari hareketlilik, aynı zamanda Eğîn’de yüzyıllar içinde farklı zamanlarda başlayan ve biten eşkıya saldırılarına sebep olmuş; belirli zamanlardaki çatışma ve isyanlar da bölgedeki huzur bozmuştur. Bu nedenle birçok kez Kemaliye (Eğîn)’den büyük şehirlere göçler meydana gelmiştir. Eğîn, 1950’de başlayan ve kırsal kesimde kentlere yapılan Türkiye’deki iç göç hareketinden çok önce belirli zamanlarda göç vermeye başlamıştır. Öyle ki, bugün birkaç kuşaktır Ankara veya İstanbul’da doğan fakat halen Eğîn’e her yaz gelen ve Eğîn kültürü ile yetiştirilmiş birçok aile görülmektedir.

Kemaliye (Eğîn) şehrinden, büyük şehirlere, her dönemde belirli göçlerin olduğu bilinmektedir. Fakat bu göçler genellikle sadece her aileden erkeklerin yaptığı ve yine bir süre sonra memleketlerine döndükleri bir hareket olarak dikkat çekmektedir. Özellikle de nüfusu etkileyen göçler, 16. yüzyıl ortalarında Eğîn’i de etkileyen Celali isyanları zamanında başlamıştır. Bu isyanlar sırasında, en fazla yağmalanan ve talan edilen kentlerden birisidir. Bu isyanlarda, soygun ve yağma fazlaşmaya başladığı zaman halk büyük zarara uğramış ve İstanbul’a ailecek göç etmeye başlamışlardır (Ataman, 2008; Bortaçına, 2005). Bir diğer görüşe göre ise “Eğîn, tarıma elverişli arazisinin çok az olması sebebiyle, el sanatları ve sınai üretimin dünyadaki gelişmelere ayak uyduramadığı andan itibaren dışarıya göç vermeye başlamış, bu da nüfus azalmasının sonucunu doğurmuştur” (Koyunoğlu, 2008, p. 74).

Göçle birlikte sarayın çevresinde özellikle de Mahmutpaşa, Beyazıd’da yerleşim dengeleri bozulmaya başlamış ve bunun üzerine 19. yüzyılda II. Mahmud yayınladığı bir fermanla Eğîn’den aile göçünü yasaklamıştır. Bu tarihten sonra özellikle İstanbul’a göç hareketleri farklı yollar denenerek devam edince, saray yeni bir ferman çıkartmış ve Eğîn’den her aileden sadece bir kişinin İstanbul’a gelmesine izin vermiştir. Bu ferman Eğîn’de bugün de kültürü ve sosyal yaşamı etkileyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugün de toplu icralarda söylenen Ela gözlü

manilerinde ve yöreye ait türkülerde eşine ya da çocuğuna olan hasretinden bahseden sözleri görmek mümkündür.

19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başları arası, bölge bakımından sıkıntılı gelişmelere sahne olur. Aşiret çatışmaları, I. Dünya Savaşı koşulları, Ermenilerin bölgeden tehciri ve Elazığ'ın bir ordu merkezi olması, bölgeyi toplumsal ve ekonomik alanda ciddi bir şekilde etkiler. Bu dönemde Harput'ta yapılan nüfus sayımına bakıldığında, bölgede Müslüman Türkler, Aleviler, (Apostolik, Protestan ve Katolik) Ermeniler, göçebe ve yerleşik Kürtler, Rumların yanı sıra az sayıda Süryani, Keldani, Nasturi Yakubi ve Çingene nüfusunun bulunduğu görülür. Bölgeye dair yazılı belgelerde, nüfusun büyük bölümünü, Eğin kültürüne damgasını vuran Ermeniler ve Türklerin oluşturduğu görülmektedir. (Kurt, 2007, p. 109).

Göçler ve nüfus azalması Cumhuriyet Dönemi'nde de devam etmiştir. Özellikle 1950 yılında başlayan göçle Eğin nüfusu oldukça azalmıştır. Ancak 19. yüzyılda oldukça hareketli olan ve yaklaşık 20.000 nüfusu olan ilçede bugün kış aylarındaki nüfus 2000 kişiyi geçmemektedir.

Tarihte özellikle 18. yüzyıldan itibaren çeşitli sebeplerle büyükşehirlere ve hatta yurtdışına gerçekleşen göç hareketleri Kemaliye (Eğin) nüfusunu oldukça azaltmış, ancak hem giden hem de bölgede kalan nüfusun yerel aidiyet duyguları oldukça gelişmiş şekilde vurgulanmıştır. İstanbul'da ve Kemaliye (Eğin)'de yapılan görüşmelerde, Kemaliye (Eğin)'e hiç gitmemiş olan ama ailesinin Kemaliye (Eğin)'li olduğunu söyleyen kişiler bile, ilk fırsatta gitmek istediklerini belirtmişlerdir.

Belirli dönemlerde yaşanan göç hareketlerinin bu yerel kimlik duygusunu ve sahiplenmeyi iki taraflı vurguladığı görülmektedir. Bugün kültürel formlarda büyük bir etkisini gördüğümüz bu durum, hem Kemaliye (Eğin)'de yaşayanlar tarafından çoğunluğu hasret sözleri içeren mani ve türkülerin yazılmasına neden olmuş, diğer taraftan da gurbetçilerin Kemaliye (Eğin)'ye geldikleri zamanlarda Kemaliye (Eğin)lilik duygusunu yaşamak istedikleri kültürel formların değişerek günümüze gelmesine sebep olmuştur.

Kemaliye (Eğin)'deki göç konusu, kültürel yapıyı da etkilemiş ve daha önce de bahsedildiği gibi farklı performansların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu göçler sadece büyük şehirlere çalışmaya gidenlerin yanında, Ermeni nüfusun da ilçeden ayrılması da aslında Kemaliye (Eğin)'deki farklı bir göç unsurunu gözler önüne sermektedir. Bu göç ve ayrılık durumlarının ortaya çıkardığı en önemli performanslara örnek olarak, performans şekilleri ve üstlendikleri bir çeşit misyonla

da kültürel formlar olarak adlandırabileceğimiz toplu ev eğlenceleri ve ela gözlü adı verilen maniler gibi performanslar sayılabilmektedir.

Kemaliye (Eğin)'de yaşayan bir kişinin o kültürü algılamasıyla, yine Kemaliye (Eğin)li olan ama farklı bir şehirde ya da ülkede yaşayanların algılaması farklı olacaktır. Çünkü uzak olan taraf, kendini ait hissettiği ama her zaman içinde bulunmadığı kültürü daha fazla koruyacak ve yaşamaya çalışacaktır. Bu durum Kemaliye (Eğin)'de çok net bir şekilde görülmektedir. Ankara veya İstanbul'da yaşayan ve yaz aylarında Kemaliye (Eğin)'ye gelen kişilerin, kendilerini şehirde Kemaliye (Eğin)li olarak tanıtmaları aslında bu kültürel kimliğin ve aidiyetlerinin bir göstergesidir.

Bu açıdan bakıldığında kültürel kimliğin bir göstergesi olarak kültürel gösterim biçimleri daha da önem arz etmekte ve Kemaliye (Eğin)'de yaşanan göç ve değişimle birlikte bu aidiyet duygusunun kültürel ve sanatsal formlara yansıdığı görülmektedir. Bugün Kemaliye (Eğin)liler, yazın gittikleri Kemaliye (Eğin)'de gerçekleştirdikleri düğünler, kına geceleri ve hatta eğlencelerinde kültürel kimliklerini yaşayacakları performanslar yapmaktadırlar.

1.3. Kemaliye (Eğin)'de Gündelik Yaşam Performansları

Kemaliye (Eğin)'de sanatsal ve kültürel gösterim biçimlerini etkilemiş olan gündelik yaşam performansları bugün Kemaliye (Eğin) kültürel kimliğini ve Kemaliye (Eğin)lilik aidiyetinin yansımalarının görülebildiği alanlardır. Gündelik yaşam içinde, yaşamın koşullarına göre şekillenen bu davranışlar, aslında kültürel ve toplumsal algının göstergeleri olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bugün gerçekleştirilen kültürel formlarda ve bu formlarda yer alan sanatsal performanslarda kültürel kimliğin bu simgelerini görmek mümkündür.

Kemaliye (Eğin)'de, kısa zaman öncesine kadar Anadolu'nun birçok yöresinde görüldüğü gibi toplu bir yaşam sürdürülmekte olduğundan bahsedilemektedir. Büyükanne, büyükbaba, anne, baba ve çocuklar bir arada büyük ahşap evlerde yaşarlardı. Kış aylarında tüm evi ısıtmak mümkün olmadığından, toplu halde ısınmak için o dönemde her evde bulunan tandırı kullanırlardı.(bkz. Şekil 1.8)

Şekil 1.8 : Tandır.

Evin her zaman oturulan bir odasının sedirlerle çevrili bir kısmının tam ortasına orta boy, fazla büyük olmayan dört köşeli bir ahşap masa konulurdu. Altında *taar*² adı verilen ve daha önce yakılıp daha sonra suyla söndürülmüş kömürü yakarak elde ettikleri ateşin bulunduğu toprak bir kap bulunan bu yapı bütünüyle tandır adını alır. Tandırın boş kalan tarafına bir sedir konulur. Masanın üzerine ise dört taraftan aşağıya doğru sarkacak şekilde büyük bir yorgan ve üzerine halı yerleştirilir. Ev ahalisi dört tarafı sedir olan tandırın başına otururlar ve yorganların sarkan kısımlarını üzerlerine örterler. Bu oturuş sırasında evin günlük yaşamında yer alan aile içi hiyerarşi de kendini gösterir. En dip köşeye evin büyükanne ve büyükbabası; bir diğer sedire büyük kardeşler; diğer tarafına gelinler ve en son kalan sedire de çocuklar otururlar. Bu şekil, aile içindeki oturuş şeklidir. (Ataman 2008). Bu toplantılarda ise köyün kadınları tandırın başında oturarak hem ısınırlar hem de sohbet ederlerdi.

Erkeklerin özellikle çalışmak için büyükşehirlere gittiği bölgede, aile de birlikte oturur ve evin erkekleri beraber beklenirdi. Bu yapı ayrıca mimariye de yansımıştır, evler Anadolu'daki birçok yerde olduğu gibi haremlik ve selamlık bölümlerinin de olduğu birçok odadan oluşmaktadır. Bu yapıya göre özellikle misafir geldiğinde kadın ve erkek ayrı odalarda misafir edilirdi. Buradaki toplumsal cinsiyet algısı

² Yanarken karbonmonoksit gazı çıkarmayacağı için, zehirlenme ihtimaline karşı evde daha önce yakılıp suyla söndürülmüş kömür tercih edilir.

sadece oda ayrımlarında değil, kapı zilleri yerine kullanılan ve Kemaliye'nin en önemli simgelerinden birisi olan “kapı tokmakları”nda da kendisini göstermektedir.

Bugün, mimari yapısını oldukça korumakla övünen Kemaliye’de, özellikle restore edilen Kemaliye evlerinin kapılarında halen kullanılmakla birlikte, bu kapı tokmakları artık Kemaliye’nin önemli bir simgesi olarak bir ahşap parça üzerine monte edilerek büyükşehirlerde yaşayan Kemaliyeliler’in veya bu tür yerel çizgiler taşıyan eşyalara meraklı kişilerin evlerine, Kemaliye’nin önemli bir simgesi olarak girmiştir. Ancak buradaki önemli nokta, kapı tokmaklarının sadece görüntü açısından değil, aynı zamanda belirli kültürel simgeleri de barındırmasıdır. Kapı tokmaklarında, kalın ve ince ses çıkartan iki adet tokmak bulunmaktadır. Toplumdaki cinsiyet algısının açık bir şekilde görülebildiği simgeler de barındıran kapı tokmaklarında, “şak şak” adı verilen kalın sesli tokmak vurulduğunda ev halkı erkek bir misafirin geldiğini anlar ve kapıyı kadın açmaz; kadın misafirler ise ince ses veren “şıp şıp”ı kullanır (bkz. Şekil 1.9).

Şekil 1.9 : Kemaliye (Eğin)’deki bir evden kapı tokmağı.

Özellikle müzik sözlerinde ve manilerinde işlenen “yol bekleme”, “özlem duyma”, “hasret çekme” gibi temaların aynı zamanda kapı tokmaklarına da belirli simgeler halinde yansıtılmıştır. Bugün Kemaliye (Eğin)’de sadece bir adet bulunan atölyede

yapımı sürdürülen kapı evdeki durum hakkında da bize belirli fikirler verir. Süslemelerde bulunan kuş ya da horoz simgesi, o evin gurbette yakını olduğuna ve dışarıdan bir haber beklendiğine; kandil simgesi, o evde bir ocak bulunduğuna, başka bir deyişle yaşam olduğuna; bir merkezi çepeçevre sarmış olan öküz boynuzları ise, bu evin korunduğuna işaret etmektedir.

Bu şekilde toplu bir yaşam sürdüren Kemaliye toplumsal yapıda, doğal olarak belirli hiyerarşik kurallar da görülmektedir. Aile içinde, bir halay grubunda, daha sonra bahsedilecek eğlencelerde de bazı kurallaşmış davranışların bu hiyerarşik yapıya göre belirlendiği açıkça görülmektedir. Bu yapıda erkek üstünlüğünden ziyade, yaşça üstünlük daha da önem arz etmektedir. Örneğin bir evde, büyükbaba ve büyükanne, sonra diğer kuşak ve en son da torunlar gelir. Abdullah Ataman bu yapıyı şu şekilde aktarmıştır:

Biz evde annem, babam, kardeşlerim, büyükanne ve büyükbabamla yaşırdık. Ama bir evde eğer büyük anne ve büyükbaba varsa evin annesi ve babası onlardır. Bu nedenle torun olmamıza rağmen evde büyükbabaya “baba”, büyükanneye de “anne” diye seslenirdik. Anneme “abla”, babama da “abi” derdim. Babam ev işçisiydi (ev inşa ederdi). Birgün eve yemeğe çağırmam gerekiyordu, uzaktan eve yemeğe çağırıyorlar seni “baba” dedim ve oradan kaçarak eve koştum. Babamın yüzündeki o gurur ve mutluluk ifadesini hiç unutmayacağım. Ben 16 yaşıma kadar anneme ve babama, abla ve ağabey diye hitap ettim. (Ataman, 2008)

Bu hiyerarşik yapı, evlerdeki odaların haremlik selamlık olması, yemek sırasındaki oturuş şekli ve davranış kurallarına kadar her şeyi etkilemekteydi. Düğünlerde ve oturak alemlerinde dahi cinsiyet ve yaşa göre özellikle mekan ve hatta bazı durumlarda da zaman ayrımlarının varlığı oldukça dikkat çekmektedir. Oturak alemlerinde ayrı ayrı zaman ve mekanlarda bulunan yapılan kadın ve erkek kınaları, genç ve yaşlı kesimin birlikte eğlenememesi yanında, evlenme ritüellerine kızlar, orta yaşlılar ve yaşlılar gibi üç ayrı yaş grubuna göre farklı etkinliklerin yapılması bu hiyerarşik yapının toplumda oldukça baskın bir şekilde yer aldığını gösterir niteliktedir.

Kemaliye (Eğin)’de özellikle kışın fazla bir nüfus bulunmaması nedeniyle günlük çok fazla bir iş bulunmamaktadır. Yapılan görüşmelerde eski dönemlerdeki gündelik yaşam alışkanlıkları üzerine anlatılanlara göre, öğlenden sonra bir komşunun evine gidilir ve yatsı namazından sonra evlerine dönene kadar kadınlar haremlik denilen ayrı bir odada oturur ve tandırın başında sohbet ederlerdi. Erkekler ise ayrı bir odada,

sobanın çevresinde oturarak yüzük oyunları oynarlar, sohbet ederler ve müzikli toplantılar yaparlardı. Bu toplantıların daha bugünkü oturak alemler ve fasıl toplantılarının temeli olduğunu söylemek mümkündür.

Kemaliye (Eğin)'de özellikle köylerde birçok evin bahçesinde yer alan dut bahçelerinde dutların bulunduğu toprakta ot veya çimen gibi başka bir bitkinin barınmaması gerekir. Bunun nedeni ise dutların ağaçtan değil, yere düştüklerin toplanmasıdır. Dutlar toplandıktan sonra, içlerinden bir kısmı kurutulur, diğer kısmı kaynatılır, güneşte bırakılarak toprağın dibe inmesi beklenir ve süzülerek pekmez yapılır. Ne kadar çok bekletilip süzülürse pekmez o kadar rafine hale gelir. Dut pekmezinin önemli özelliklerinden bir tanesi tek damla su karıştığında bile tadı acılaşacağından, yağmurdan kaçırmak için her türlü dikkati göstermek gerekmektedir. Bu işler Kemaliye (Eğin)'deki özellikle kadınların hemen tüm zamanını almaktadır. Bugün yazın İstanbul'da yaşayan ama Kemaliye (Eğin)'ye gelen kadınlar bile mutlaka pekmez yapmaktadırlar.

Kışın coğrafi koşullardan dolayı dışarıya fazla çıkamayan ve ürün alamayacak olan Kemaliye (Eğin) halkı, yazın elde ettikleri ürünlerin çoğunu kurutarak kış aylarına erzak sağlamaktadırlar. Bugün de devam eden bu işlerde, bölgenin en önemli ürünlerinden beyaz dut, ekmek, süt kaymağı ve kemik ve taze yeşil fasulye kurutarak kış aylarına saklarlar.

1.4 Metodoloji

Çalışmanın bilgi toplama aşamasında en önemli araştırma metodları, etnomüzikoloji alanında temel olarak kullanılan alan araştırması metodu ve bu çalışmayı desteklemek için yapılan literatür ve sözlü tarih çalışmalarıdır.

Çalışma süresince en büyük zorluk, literatür taraması alanında yaşanmıştır. Tarihsel anlamda önemli bir konumda bulunan ve 20. yüzyılın başlarına kadar ticaret yollarının aktif olarak kullanılan bir durağı olma özelliğine sahip Kemaliye (Eğin) tarihi, konumu hatta kültürel pratikleri ve müzikal yapısı üzerine yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu konuda İstanbul'da aktif olarak çalışma yapan Kemaliye (Eğin) Vakfı'nın 2006 yılında, Kemaliye (Eğin) Kaymakamlığı desteğiyle çıkartmış oldukları çok yazarlı "Her Yönüyle Kemaliye (Eğin)" başlıklı kitabı, bu konuda şimdiye kadar yapılan en geniş kapsamlı yayın olarak karşımıza çıkar.

Kemaliye (Eğin)'de gurbetçilik ve sıla konuları, yayınlarda en çok bahsedilen ve üzerinde durulan konulardır. Bu noktadan hareketle, Kemaliye (Eğin) kültürü üzerine yapılan tarihsel çalışmaların dışında kültürü üzerine yapılan hemen tüm yayınlarda, bu konular ve göçten sonra bölgede kalan aileler ve özellikle de kadınlar tarafından söylenen maniler, ve bunun üzerine yazılan hikayelerin ağırlıklı olduğu dikkat çeker. Bölgeye atfedilen hikayelerin olduğu yayınlar, yerel gazeteler ve dergilerde yayınlanan yazıların bulunduğu derleme kitaplar (bkz. Güzey, 2006), 18 ve 19. yüzyıllara ait tarihsel kayıtlara dayanarak yapılan yayınlar (bkz. Aksın, 2003; Koyunoğlu 2008) köylerin yapısından, söylenen türkü sözlerinden ve manilerden derlenerek oluşturulan yayınlar (bkz. Korçan, 1957; Efe, 1970) ve bunlara ek olarak eski düşünlerin ve adetlerin anlatıldığı yayınlar (bkz. Uzun, 2003) gibi eserler Kemaliye (Eğin) alanında karşımıza çıkan yayınların çoğunluğunu oluşturmaktadırlar. Burhan Tarlabası tarafından yayınlanmış Eğin Havaları (1997) ve Enver Gökçe tarafından hazırlanmış Eğin türküleri kitabı ise bölge üzerinde müzikal yapıya değinen yayınlar olarak dikkat çekmektedir. Eğin geleneksel müzik ve kültürel pratiklerdeki davranışların ayrı ayrı ele alındığı ve anlatıldığı bu yayınlarda, müzikal analiz ve günümüze ait çalışmaların çok fazla olmadığı gözlemlenmektedir.

Kemaliye (Eğin) kültürü ve sosyal yaşamı üzerine bir diğer çalışma da Hacettepe Üniversitesi'nde yapılan bir doktora tezidir (bkz. Erkul, 1983). Bu tezde genel olarak Eğin'deki sosyal yaşam ve kültürel alanlardan bahsedilerek değerlendirme yapılmaktadır. 1980li yıllara ait olması ve bu tarihlere ait ender yayınlardan biri olması sebebiyle, yazıldığı dönemin Kemaliye (Eğin)'sindeki kültürel pratikleri göstermesi açısından önemli sayılabilmektedir.

Özellikle müzikal alandaki literatür eksikliğinden doğan bilgi arayışı, alan hem İstanbul hem de Kemaliye (Eğin)'de gerçekleştirilen alan çalışması sırasında yapılan sözlü tarih çalışmalarıyla tamamlanmaya çalışılmıştır. Bölgenin sosyal ve bununla bağlantılı olarak kültürel yaşamında da oldukça etkili olan göç olgusu, bölgede birçok kültürel formun değişmesine, yok olmasına ya da yeniden farklı formların oluşmasına neden olmuştur. Bu nedenle bugünkü pratiklerin ve kültürel formların açık bir şekilde anlaşılması ve değişim noktalarının belirlenebilmesi amacıyla o dönemlere tanıklık etmiş kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Gazeteci ve yazar Abdullah Ataman başta olmak üzere, merkez ve çevre köylerde, birçok kişiyle

görüşmeler yapılmış ve özellikle evlenme ritüelleri ve eski dönemlerde yapılan eğlenceler, gündelik yaşam şekilleri ve davranışlar üzerine ilgili bilgiler edinilmiştir.

Türkiye’de 1950 ve 1980’li yıllarda yaşanan iki büyük göç hareketinden ziyade, 19. yüzyılda asıl göç vermeye başlayan Kemaliye (Eğin)’de yerel aidiyet hissinin çok yoğun olması nedeniyle çocuklara ve gelecek kuşaklara aktarım bilinci geliştiği görülmektedir. Öyle ki, bölgede yaşama ait pratiklerin somut hale getirildiği kına törenleri gibi ritüelistik gösterimlerde ve hatta müzikal icraların benzer şekilde, şehir yaşamına adapte edildiği ve belirli etkinliklerde tekrar canlandırıldığı görülmüştür.

Bu noktadan hareketle, 2008 yılının Ağustos ayında Kemaliye (Eğin)’de başlayan alan araştırması, çalışma boyunca iki ayrı koldan yürütülmüştür. Bu hem Kemaliye (Eğin)’de yaşayan halkın, hem büyükşehirlerden Kemaliye (Eğin)’ye gelen halkın, hem de İstanbul’daki Kemaliye (Eğin)li halkın kültürel gösterim biçimleri ve değişimleri ve farklılıklarının karşılaştırmalı bir gözlemini yapma imkanı sağlamıştır. Birinci kısım, Kemaliye (Eğin)’de kültürel pratiklerin yerinde görülmesi, yörenin ve yaşamların gözlemlenmesi ve bugünkü değişimin gözlemlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Kemaliye (Eğin) ayağıdır. Burada yapılan alan araştırmaları belirli dönemlerde belirli zaman dilimlerinde yapılmıştır. Bu zaman dilimleri, özellikle büyükşehirlerde yaşayan Kemaliye (Eğin)li grubun yöreye geldikleri zamana göre belirlenmiştir. Düğünler bu takvime göre belirlenir ve gelen Kemaliye (Eğin)lilerle birlikte oturak alemleri ve eğlenceler düzenlenir. Yöredeki tüm düğün, ulusal ve uluslararası şenlikler ve eğlencelerin buna göre takvimlendirildiği bu dönem, bir döngü şeklinde kültürel gösterimlerin gerçekleştiği sezon olarak kabul edilebilir. Bu nedenle alan çalışmasının Kemaliye (Eğin) ayağının tüm zamanları bu takvime göre ayarlanmış ve ilk olarak 2008 yılının Ağustos ayında gerçekleştirilen ziyarette 15 gün kadar bir sürede, yörede temel ve merkez köyler gezilmiş ve eski evlenme ritüelleri ve toplu icra şekilleri ve bu icraların gerçekleştirildiği kültürel gösterimler hakkında bilgiler toplanmıştır. Aynı şekilde diğer alan çalışmaları ise, 2009 yılının Temmuz ve Ağustos aylarında olmak üzere yaklaşık 40 gün sürmüştür. Son dönem ise, 2010 yılında Kemaliye (Eğin)’nin kültürel ve doğal özelliklerini sunulduğu en önemli platformlardan birisi olan Kemaliye (Eğin) Kültür ve Doğa Sporları Şenliği gözlemlenerek ve katılarak gerçekleştirilmiştir. Alan çalışmaları gözlem ve karşılıklı görüşmeler yapılmış ve

tüm bu görüşmelerde yapılan görsel ve işitsel malzemeler toplanmış ve arşivlenmiştir.

Kemaliye (Eğin)liler, büyükşehirdeki hemşehri derneklerini ilk kuranlar arasında yer almaktadır ve Kemaliye ile bağlantılı olan ilk dernek 1949 yılında Hüdü Köyü tarafından kurulmuştur. Kemaliye (Eğin) aidiyetinin ve kültürel pratiklerin halen büyükşehirlerde de etkin bir şekilde devam etmesi bu dernekçilik çalışmalarıyla sürdürüldüğü açıktır. Temel anlamda etkileşimleri ve İstanbul'daki Kemaliye (Eğin)lileri görmek amacıyla alan çalışmasının bir diğer ayağı ise İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Bölgenin dans ve müziklerinin sunumu ve aktarımı alanında en etkin olan ve İstanbul'da yaşayan Kemaliye (Eğin)lileri düzenli olarak bir araya getiren etkinlikler düzenleyen dernek ise Kemaliye (Eğin) Folklor ve Turizm Derneği'dir. Kemaliye (Eğin)'de de bir şubesi bulunan dernekte halk oyunları çalışmaları ve müzik derslerinin yanı sıra mani, hikaye ve müzik derleme çalışmaları yapılmakta ve ayrıca sözlü tarih metoduyla görüşmeler yapılmaktadır. İstanbul ayağında özellikle ilk senelerde KEFTUD'ta yapılan Kemaliye (Eğin) ve Elazığ halk oyunlarının gösterildiği halk oyunları çalışmalarına ve sözlü tarih metoduyla yürütülen görüşmelere; ayrıca KEFTUD'un hazırladığı Eğin Gecesi, Cumhuriyet Gecesi, Dernek kahvaltıları gibi etkinlikler katılımların yanı sıra, İstanbul'da ikamet eden Kemaliye (Eğin)lilerle karşılıklı görüşmeler şeklinde çalışmalar yapılmıştır.

Kültürel gösterim biçimlerinde yer alan müzikal performanslar, bu gösterim biçimlerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamakla birlikte, değişen ve farklı formlar halinde ortaya çıkan yeni kültürel formlarda da değişimin önemli göstergelerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle özellikle müzikal yapıların temel olarak alındığı ve/veya özellikle gösterimler içinde önemli rol edinen ve kültürel simgeleri pekiştiren müzikal unsurların, bu etkilerin daha iyi bir şekilde anlaşılabilmesi adına analiz edilmesi gerekliliği doğmaktadır. Bu noktada müzikal transkripsiyonlar çalışma içinde büyük bir önem arz eder. Burada, amaç notaya alarak, halk ezgisinin notasını ortaya koymaktan ziyade, performanslarda yapılan icranın notalara dökülerek betimlenmesi amacını taşımaktadır. Bu nedenle, tüm süslemeler ve duyulan müzikal detaylar notaya alınarak betimleyici bir çalışma ortaya konulmuştur.

Çalışmanın temelini oluşturan kültürel gösterim biçimlerinden evlenme ritüelleri içinde yer alan kına törenlerinde, tören süresince, belirli aşamalarda belirli türküler

seçilip okunmaktadır. Son dönemlerde yapılan kına törenlerinde bu sıraya çok fazla uyulmasa da, geleneksel gösterimlere atıfta bulunularak yapılan kınalarda belirli müzik eserlerinin nerede okunacakları ve işlevleri belirlidir. Kına yakılırken ya da artık kına yakıldıktan sonra gelin olma mertebesine erişmiş kızın başındaki örtü değiştirilirken okunan türkülerin sözleri ve melodik yapıları kültürel anlamda verilmek istenen duygusallığı da yansıtmayı amaçlar. Bu nedenle, kınalarda okunan ezgiler de sırasıyla notaya alınmıştır. Burada sözlü tarih metoduyla gerçekleştirilen çalışmalarda 21 Ağustos 2008 tarihinde, Toybelen Köyü'nde görüşme yapılan Necmiye Uslu tarafından anlatılan ve sadece evlenme ritüelleri sırasında ve sonrasında kadınların kendi aralarında yaptıkları eğlenceler sırasında okunan türkülerin transkripsiyonları da çalışmaya eklenmiştir.

Bir diğer transkripsiyon örneği de bugün özellikle eski sıra odaları ve oturak alemlerinin devamı olarak anlatılan, ancak bahsedilen ortamlardaki performansın sahnelenmiş bir şekli olarak sunulan Kemaliye (Eğin) Fasıl Topluluğu'nun gerçekleştirdiği bir sahne performansına ait bir CD'den yapılmıştır. Burada asıl amaç, performansın, geleneksel icralardaki gibi isteğe göre değil, sahne ortamına, zamana ve hatta mekana bağlı olarak değiştiğini, buna bağlı olarak da performansın belirli kurallar dahilinde yapılması gerekliliğinin doğduğuna örnek göstermektir. Transkripsiyonlar için la = 440 frekansı kullanılmıştır.

Ayrıca, zaman ve müzikal çeşitlemeler açısından karşılaştırılabilmesi amacıyla transkripsiyonları yapılan ezgilerin TRT'de yer alan notaları da çalışmaya eklenmiştir. TRT'de yer alan notalara bakıldığında ezgi ve ritim açısından, bugün Kemaliye (Eğin)'de icra edilen versiyonuyla aynı olmadığı hatta çok belirgin farklar olduğu dikkat çekmektedir. Bu farklılıklar aynı zamanda bölgesel icra ve tavır farklılıklarının yanı sıra, değişik mekan ve zamanlarda gerçekleştirilen performanslardan alınan bilgi ve belgelerin çok farklı olabileceğini de ortaya koymaktadır.

Transkripsiyonu yapılan kayıtlar ekteki CD'de verilmiştir. Ancak kına ve kadınlar arasındaki eğlencelerin türkülerini defle çalıp söyleyen Necmiye Uslu, dini inançları nedeniyle kayıtların paylaşılmasını arzu etmediği ve izin vermediği için kayıtlar CD'ye eklenmemiştir.

İçe dönük bir coğrafi yapı olması belirli zamanlarda avantaj oluştursa da halen ulaşım anlamında özellikle kış ayların büyük zorluk yaratmaktadır. Ekonomik zorluklar, içe dönük coğrafi yapı nedeniyle Kemaliye (Eğin)'den büyükşehirlere göç, Türkiye'deki 1950 ve 1980'lerde yaşanan iki büyük göç hareketinden çok önceleri, 19. yüzyılda baş göstermiştir.

Bu nedenle hem sosyal hem de kültürel anlamda göçün etkisinin uzun dönemler boyunca en net şekilde görüldüğü yer olarak gösterilebilir. Ancak ulaşımın da zor olduğu dönemlerde başlayan göçlerin uzun süreli ayrılıkları beraberinde getirmesi sebebiyle, hem kalanlar hem de gidenler için geriye dönüş ihtimali ve beklentisi toplumsal yaşam içindeki pratikleri etkilediği kadar, kültürel yapıyı da etkilemiş ve farklı kültürel formların oluşmasına neden olmuştur. Fakat erken dönemden itibaren büyükşehirlerde kurulan derneklerle bu birlikteliği sağlamaya çalışan halkın büyük çoğunluğu mutlaka her fırsatta Kemaliye (Eğin)'yi ziyaret ettiklerinden, bu etkileşim kültürel pratiklerde ikinci bir değişim dönemini de beraberinde getirmiştir. Bu nedenle, Kemaliye (Eğin)'de göçten sonra, ulaşım imkanlarının da artmasıyla birlikte gurbetçilerin sık sık bölgeyi ziyaret etmeleri, alıştıkları şehir yaşamındaki pratikleri de buraya taşımaları nedeniyle yine toplumsal ve bağlantılı olarak kültürel anlamda farklılıklar ortaya çıkarmış, hatta bazı farkındalıkları da doğurmuştur. Bu da Kemaliye (Eğin)'deki kültürel formların oluşmasında farklı kırılma noktalarının oluştuğunun gösterir niteliktedir. Tüm bu kırılma noktalarında sonra büyükşehirlerde ve Kemaliye (Eğin)'de hem dönemlere göre hem de bölgelerde yaşayan topluluklara göre farklı kültürel formların ortaya çıktığı görülmektedir. Bugün, Kemaliye (Eğin)'deki evlenme ritüelleri ve erkekler arasında yapılan toplu icralar, bu kırılma noktalarından hareketler değişimler göstermişlerdir. Bu çalışmada bu kırılma noktalarında göre bölümlere ayrılan geleneksel ve bugünkü kültürel gösterim biçimlerinden kurgulanmıştır.

Kemaliye (Eğin)'de Geleneksel Eğlence Biçimleri başlığını taşıyan ikinci bölümde ise, İstanbul ve Kemaliye (Eğin) olmak üzere iki farklı koldan yürütülen alan araştırmasında her iki tarafta da yapılan sözlü tarih araştırmalarına dayanmaktadır. Burada geleneksel anlamda eski dönemlerde gerçekleştirilen Kemaliye (Eğin) evlenme ritüellerinin nasıl yapıldığı, kültürel anlamlarıyla birlikte tartışılmıştır. Aynı şekilde bir diğer önemli kültürel gösterim biçimi olarak da bugünkü toplu icranın temeli olarak kabul edilen sıra odası toplantıları ritüel özellikleri üzerinden

değerlendirilerek anlatılmıştır. Her iki örnekte de toplumsal alandaki her yapının kültürel alana yansması açık bir şekilde görülmektedir.

Bugün Kemaliye (Eğin)'de yapılan düğünler ve toplu icralara bakıldığında farklı kültürel dinamiklerin varlığından bahsedilemektedir. Kemaliye (Eğin)'de yapılan alan çalışmasında, sözlü tarih metoduyla elde edilen geleneksel kültürel biçimlerin dışında toplumsal değişime bağlı olarak değiştiği ve farklı platformlarda farklı şekillerde sunuldukları görülmektedir. Bu tartışmalara yer verilen dördüncü bölümde, alan çalışmalarında gözlemlenen ve elde edilen verilerden yola çıkılarak, değişen kültürel dinamiklerin yansımalarından bahsedilmektedir.

Bugün yapılan düğünler ve toplu eğlenceler özellikle büyükşehirden gelecek Kemaliye (Eğin)lilerin gelmesine göre takvimlendirilmiş ve özellikle yaz dönemlerinde gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle alan araştırmalarının tarihleri de bu yoğun düğün ve eğlencelerle ve şenliklerle geçen döneme göre ayarlanmıştır.

Kemaliye (Eğin) halkının büyükşehirlere başlayan erken göçlerinin sonucunda, özellikle Ankara ve İstanbul'da Kemaliye (Eğin) derneklerinin yoğun bir şekilde etkinlik yaptığı görülmektedir. Burada asıl amaç, şehirde yaşayan Kemaliye (Eğin)lilerin birlikteliği ve geleneksel gösterimler ekseninde aidiyet duygularını yaşamalarıdır. Kemaliye (Eğin)'de de belirli kültürel gösterimler devam etse de, şehirde yapılan kına törenlerinin, Kemaliye (Eğin)'dekilere göre daha geleneksel kurallara bağlı kalarak yapılma çabası bulunmaktadır. Şehirlerde yaşayan Kemaliye (Eğin)lilerin, ailelerinden aldıkları kültürel eğitimden ya da belirli zamanlarda geldikleri bölgede belleklerinde kalan davranışlarını, kendi kültürel ortamlarında, daha şehir hayatına uygun şekilde yaşadıkları görülmektedir. Bu durum da, Kemaliye (Eğin) kültürü tabanında, ancak daha şehir hayatına uyarlanmış, farklı bir kültürel yapının da ortaya çıkmasına neden olmuştur. Şehirdeki “hemşehrileşme” durumunun yöreye yansması da, burada ilçenin belirli özelliklerinin, ilçe halkının farkındalıklarının sağlanmasına neden olmuş ve bu da ilçenin sadece şehirde değil, aynı zamanda Kemaliye (Eğin)'de de ulusal ve uluslararası platformda görünürlüğünü sağlayacak yeni etkinliklerin varlığına olanak sağlamıştır. Bu alandaki en önemli platform ise Kemaliye (Eğin) Kültür ve Doğa Şenliği'dir. Kemaliye (Eğin)'de bu açıdan düşünüldüğünde, doğal özelliklerin kullanılarak bölgeye turist gelmesi, bu şekilde kültürel bir turizm durumunu da ortaya çıkarmıştır. Bugün Kemaliye (Eğin)'de yaz aylarında yapılan birçok köy şenliğinin yanısıra en

büyük şenlik olarak bilinen bu etkinlik, aynı zamanda, Kemaliye (Eğin)'de varolan belirli kültürel gösterim biçimlerinin de sahnelendiği bir platform olarak dikkat çekmektedir.

2. KEMALİYE (EĞİN)'DE GELENEKSEL EĞLENCE BİÇİMLERİ

Kültürel gösterim biçimleri, bir topluluktaki kültürel yapıyı ve toplumsal anlayışı simgeleyen birtakım semboller barındırmaktadırlar. Ritüeller, şenlikler ve festivaller başlıklarında toplanan bu kültürel gösterim biçimlerinin, her kültürün yaşam koşullarına göre değişiklik gösterdiği bilinmektedir. Bir toplum içindeki değişimler, zaman içinde, kültürün yansıması şeklinde karşımıza çıkan gösterim biçimlerinin değişmesine, farklı anlamlar yüklenmesine, yokolmasına ya da yeni biçimlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Buradan hareketle, Kemaliye’de bugün alan çalışmalarında gözlemlenen evlenme ritüelleri ve toplu icraları anlamlandırmak amacıyla, Kemaliye’de bu icraların geleneksel şekillerinden de bahsetmek gerekmektedir. Bu nedenle, hem İstanbul hem de Kemaliye’de gerçekleştirilen çalışmalarda, bu bilgilere ulaşabilmek için sözlü tarih çalışmaları yapılmıştır. Kemaliye’de kız istemeden başlayarak, gelinin statü değiştirerek yeni evine girmesine kadar geçen süre içinde görülen tüm kutlama şekilleri, adet ve alışkanlıklar gibi artık kurallaşmış davranışların yanısıra müzikler üzerine yapılan görüşmelerde özellikle bölgeyi iyi tanıyan ve bahsedilen dönemlerde bölgede yaşamış ve hatta halen müzik icra eden kişiler tercih edilmiştir. Evlenme ritüelleri ve bugünkü oturak alemlerinin temeli olarak görülen sıra odası eğlenceleri ekseninde, Kemaliye’de, fotoğrafçı ve gazete yazarı Abdullah Ataman (2008-2009), Apçağa Köyü’nden Fatma Okçu (2008-2009), otobüs yazahanesi sahibi Necati Özel (2008), Hacı Ömer Yalçınkayalar (2008), Ruhi Akyavuz (2008), Kemaliye Fasıl Topluluğu şefi Şevket Gültekin (2008-2009), Mehmet Birler (2008), Huriye Akfırat (2009), İsmet Gürdamar (2009), Ahmet Ateş ve Necla Ateş (2009), Ali Özel (2009), klarnet sanatçısı Nurettin Erdem (2009), Tayfun Üstüncan (2012), Kadriye ve Serdar Ünal ile gerçekleştirilen detaylı görüşmeler ve ayrıca ziyaret edilen köyler ve İstanbul’da yapılan çalışmalarda yapılan görüşmelerden yola çıkılarak, özellikle 20. yüzyılın ortalarında Kemaliye’deki eğlence şekilleri ve evlenme ritüelleri biçimlendirilmiştir.

Kültürel gösterim biçimleri içinde incelenen ritüel, festival ve benzeri formlar taşıdıkları özellikler bakımından birbirinden ayrılırlar. Ancak tümünde kültürün bir kapsül içinde sunulması durumu vardır ki, bu sunum semboller üzerinden hareketle yapılır. Charles Pierce’a göre semboller birer işaretler ve bunlar işaret ettikleri topluluk kuralları, başka bir deyişle gelenekle ilişkilidirler. Bu kurallar gösterim biçimlerinin geneline bakıldığında sırasıyla bir bütün haline gelir ve gösterim biçimlerinin tamamını oluştururlar. Başka bir deyişle özellikle de bir ritüelde geleneği işaret eden bir dizi semboller vardır ve bunlar detaylı incelendiğinde topluluk veya o kültür içinde açıkça belirtilmeyen bir takım kurallar ya da kültürün yapıtaşları olabilecek birçok özelliğini de barındırmakta ve temsil etmektedir.

Arnold Van Gennep 1960 tarihli kitabında, ritüellerin toplumda farklı bir fonksiyonu olduğundan bahsetmektedir. Rite of passage (ergenlenme töreni ya da ergenliğe geçiş dönemi) olarak adlandırdığı bir dönemden bahsetmiştir. Bu dönemler bir bireyin ya da bir bireyler topluluğunun sosyal statülerindeki değişim dönemi anlamına gelmektedir ve Gennep’e göre ritüeller bu geçiş döneminde yaşanan sancılı evreyi (liminal evre) bireyin atlatmasına yardımcı olmak için yapılan performanslardır. Bir savaş öncesi durgunluk, bir devletin farklı bir yönetime geçmesi, ya da bir kadının annelik statüsüne geçmeden önce doğum sırasında yaşadığı geçiş dönemi *rite of passage* olarak adlandırılmaktadır. Gennep’e göre *Rite of passage* olarak adlandırılan geçiş dönemi üç evreden oluşmaktadır: Ayrılış (*separation*), dönüşüm (*transition*) ve geçişim/birleşim (*incorporation*). Bu sancı döneminin başladığı evre ayrılış evresidir. Değişim evresi, bireyin bir önceki sosyal statü veya kültürel durumundan önceki belirsizlik dönemidir. Bu evrede birey bir önceki statüsünü kaybetmiştir ancak yeni bir statü ya da duruma geçmemiştir. Geçişim evresi ise yeni, bir öncekine göre daha kalıcı ve tüm topluluk içinde iyi tanımlanmış bir statü elde etmiş olduğu evredir (Turner, 1982, p. 24). Kültürel gösterim biçimleri içinde yer alan ritüeller ise, bireyin bu evreyi rahat atlatabilmesi ve yeni sosyal statüsüne alışabilmesi için yapılan gösterim biçimleri olarak adlandırılabilir. Bir kadının annelik statüsü kazanacağı doğum sonrası adetler, kutlamalar ve dualar, sünnet düğünleri, kınanın da içinde yer aldığı düğün kutlamaları gibi kutlamalar ya da cenaze törenleri bu şekilde yapılan ritüellere örnek olarak sayılabilir. Tüm bu seremonilerde içinde bulunan topluluğun geleneklerine işaret eden semboller bulunmaktadır. Örneğin Doğu’da birçok kültürde yer alan kına, Anadolu’da da çeşitli

yerlerinde belirli amaçlarla kullanılmaktadır. Anadolu’da birçok yerde kına gelin olarak gidecek kıza, askere gidecek erkeğe, kurban edilecek koyuna ve vefat eden kişiye yakılmaktadır. Bunların hepsinin özünde, kına yakılan bireyin ya da canlının bir daha geri dönememe ihtimalinin olması inancının yatmakta olduğu söylenebilir.

Evlilik kutlamaları ise normalde evin oğlu ve kızı olan iki bireyin sosyal statülerinin değişeceği ve evli olacakları durumdan önce yapılan ritüeller olarak adlandırılabilir. Anadolu’daki birçok kültürde düğün ve nikah eşdeğerde görülmemektedir. Birçok farklı kültürde söz kesildiği veya nişan yapıldığı zaman resmi ya da dini nikah ya da her ikisi de yapılmış olsa bile kadın ve erkeğin statüsünün toplum içinde değişmediği görülmektedir. Bu statü değişimi ancak düğün töreni bittikten ve gelin ve damat aynı eve yerleştikten sonra gerçekleşmektedir. Kemaliye (Eğin)’de ise düğün süreci kız evine nişan götürüldüğü gün başlar ve gelinin eşiyle birlikte yaşayacağı eve girmesiyle son bulur. Düğünün kültürel gösterim biçimleri kapsamında bir ritüel olarak adlandırılma sebebi, tam da bu değişim evrelerini, kültürel olarak kabul edilen kurallar, başka bir deyişle gelenekleri işaret eden sembollerin belirli ve planlanmış bir sıralamayla yer aldığı, alışkanlıklar ve hatta kadın ve erkek rollerinin toplum içindeki yeri üzerine de temsillerinin bulunduğu bir kutlama olması şeklinde açıklanabilir. Evlenme durumunda sadece evlenen çiftin statüsü değişmez aynı zamanda ailelerin de farklı bir ilişki içine girmeleri sebebiyle rollerinin değiştiği görülmektedir. Başka bir deyişle aslında bu statü değişiminde etkilenen ve değişen roller aynı zamanda ailelerin de rolleri olduğu için yapılan ritüel aynı zamanda yabancı iki ailenin de bu geçişin üstesinden gelme, bu değişimle baş etmeleri amacıyla yapılan özel formlardır.

Kemaliye (Eğin)’de evlenme ritüelleri geçmiş dönemden bugüne kadar sosyoekonomik koşullar, göç gibi nedenlerden dolayı değişikliğe uğramıştır. Dağlık bir alanda bulunan şehrin coğrafi yapısı itibarıyla dış etkenlere kapalı olması Anadolu’daki birçok kültüre göre geleneklerini sürdürmelerini sağlamış ancak merkeze farklı uzaklıklarda yer alan köylerde farklı geleneklerin oluşmasına katkıda bulunmuştur. Bununla birlikte Osmanlı Dönemi’nde ve ayrıca 1950 ve 1980’li yıllarda büyük şehirlere yapılan göçler nedeniyle ilçe nüfusunun oldukça azalması, düğünlerin yapıldığı zamanlardan, düğün geleneklerine kadar birçok alanda değişime neden olmuştur. Göçten dolayı, bugün Kemaliye (Eğin)’nin dağlık birçok köyünde özellikle kış aylarında hiç nüfus olmamakla birlikte, merkeze nispeten daha yakın

olan köylerde kalanlar oldukça fazladır. Bu köylerde yapılan düğünler için ise, gurbetteki akrabaların geldikleri yaz ayları seçilir ve bugün Kemaliye (Eğin)'de en çok düğün bu aylarda yapılır. Fakat halen genç nüfusun hiç bulunmadığı birçok köyde yaklaşık son on yılda hiç düğün yapılmadığı söylenmektedir. Fakat bu değişimin daha iyi irdelenmesi amacıyla buradaki geleneksel evlenme ritüellerine değinmek gerekmektedir.

2.1 Kemaliye (Eğin)'de Kültürel Gösterim Biçimi olarak Evlenme Ritüelleri

Kemaliye (Eğin)'de içe dönük bir yapı olması sebebiyle “yabancıdan kız almama ve yabancıya kız vermeme” gelenek haline gelmiştir. Bu yüzden burada evlilik çağına gelen kız ve erkekler için adaylar önce akrabalardan bakılır eğer uygun bir aday yoksa daire genişletilerek mahalle, köy, farklı köyler ve çok nadir olarak da şehir dışından seçilme suretiyle evlilik için uygun aday aranır. Bununla birlikte “kız beğenme” en çok hamamlarda yapılır ve beğenilen adayın ailesine haber gönderilir. Kız tarafı olarak adlandırılan gelinin ailesi olumlu yanıt verdiğinde aileye ziyaret yapılır ve düşünmeleri için bir süre verilir. Kabul edildiği takdirde damat adayının ailesine gelsinler haberi iletildiğinde söz kesmek için kız tarafının ailesine gidilir. Söz kesme merasiminin ardından erkek ailesi diğer aileye nişan adı altında anılan değerli ziynet eşyaları götürür. Bu süreçte kesinlikle belirli olan kurallar vardır ve bunlardan bir tanesi nişanda götürülen altının sayısı ve değeridir. Bir nişan için normal zamanda en az 10 gramise³, dört adet altın lira, nazar boncuğu olması sebebiyle mavi bir taş götürülür ve şekerle yapılmış bir şerbet ikramından sonra bu hediyeler sırmayla işlenmiş çevre adı verilen bir beze sarılarak ailenin büyüğü tarafından diğer aileye verilir. Bu hediyeler ise nişan töreni için gelen misafirlere teker teker gösterilir ve ilan edilir. “İşaret ve işaret edilen şeyler Pierce’in söylediği gibi sembolik olmayabilir.” (Rappaport, 1992, p. 251). Ritüellerde geçerli olan, geleneğe ve ev sahipleri ya da ritüelde yer alan kişilerin durumlarına işaret ettiği söylenen semboller her zaman geçerli olmayabilir. Burada 10 gramise, dört adet altın lira ve mavi boncuk ev sahibinin varlıklı olduğunu göstermez ama bunu yerine götürülen iki gramise altın ev sahibinin yoksul olduğunu gösterebilir. Bu yüzden düğünlerden bahsederken her zaman ev sahibinin varlıklı olduğu durumlarda bunları

³ 2,5 altın değerinde altın lira

yerine getirdiği üzerinde özellikle durulmaktadır. “Ritüel, sosyal sözleşmeleri kapsar. Bu sıfatla, insan topluluğunun kurulması üzerinde temel bir sosyal harekettir.” (Rappaport, 1992, p. 250).

Kemaliye (Eğin)’de düğünler için özellikle sonbahar mevsimi tercih edilir. Bunun nedeni aslında düğünün bir aile için külfetli ve masraflı bir süreç olarak görülmesidir. Sonbahar, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların ürünü aldıkları, düğünde kesecekleri hayvanlarını besledikleri, işlerini bitirdikleri ve sebzelerin bol bulunduğu mevsimdir. Başka bir deyişle ilçede ailelerin ekonomik durumlarının en uygun olduğu hatta senede en varlıklı oldukları dönemdir.

Kemaliye (Eğin)’de Cumhuriyet’in kuruluşu ile birlikte gelen kararların ve sosyal yaşamdaki değişikliklerin de etkisiyle ritüellerde çeşitlilik görülmektedir. Burada düğün ritüelleri iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki, İslam inancında kutsal sayılan cuma günü gelin çıkması amacıyla pazartesi günleri başlayan ve Perşembe gecesi sona eren düğünler; diğeri ise gelinin evden çıkışının Cumhuriyet’in kuruluşundan sonra tatil olan cumartesi ve pazara denk gelecek şekilde, memur gibi tanıdıkların da gelmesi için ayarlanan düğünlerdir. Ritüellerin bu farklılığı aslında Kemaliye (Eğin)’de net bir muhafazakar kesimin olduğunu da göstermektedir. Cuma günü gelin çıkartılan düğünlerde müzik olmadığı gibi, dua okuyarak geçen bir düğün süreci vardır. Bu farklılık düğüne gelen davetlilerin kıyafetlerine de yansımakta ve yapılan görüşmelerde muhafazakar kesimin yaptığı düğünlerde genellikle siyah, diğer düğünlerde de renkli çarşaf giyildiği söylenmektedir.

İki ya da üç gün süren ve “kına”, “düğün” ve en son gün de “göre” ile biten evlenme ritüeli başlamadan önce kız evinden ayrı, erkek evinden ayrı çıkan, “çağırıcı” adı verilen kişiler tüm köyü dolaşıp, özellikle her kapıyı teker teker çalarak bir düğün yapılacağı haberini tüm köye haber verirler. Bu çağırma sırasında belirli bir kural ise “gençleri kınaya, orta yaşlıları mamaya, ihtiyarları da “göre”ye” şeklinde çağırmaktır. Burada Kemaliye (Eğin) aile yapısında her zaman kendisini hissettiren hiyerarşik durum göze çarpmaktadır. Bu ritüellerde biraz da gençlerin daha rahat hareket etmesi ve belirli eğlencelere katılabilmesi bunun yanında da en son yaşlı kesime ayrıca bir ikram yapılabilmesi amacıyla bu tarz bir ayırım gelenek olmuştur. Burada, özellikle müzikal özelliklere de değinebilmek ve kültürel analizlerin, icra edilen müzikleri üzerinden de değerlendirilebilmesi amacıyla ikinci olarak anılan

yani, Perşembe günü başlayan ve gelinin Pazar günü evden çıktığı düğünler örnek alınarak incelenecektir.

Toplum yapısındaki kadın ve erkek ayrılığı danslarından, inşa ettikleri evlerden, yaşayış şekillerinden de anlaşılabilceği gibi, çok belirgin bir şekilde evlenme ritüellerinde görülebilmektedir. Evlerinin dış kapılarına asmış oldukları ve geleneksel hale gelmiş kapı tokmaklarında bile bu farklılık göze çarpmaktadır. Kadın ve erkeğin çalacakların tokmak büyüklüğü ve vurulduklarında çıkan sesler farklıdır ve ev sahibi, gelen misafirin kim olduğundan önce cinsiyetini anlamış olur. Yaşamlarına bu kadar sinmiş bu net ayrımın ayrıca bir göstergesi de düğün ritüellerindeki süreç içinde kadın ve erkeklerin birbirlerini çok nadir görmeleri hatta eve çıktıkları geceye kadar hiç görmemeleri durumudur. Kemaliye (Eğın)'de yapılan düğünlerde kadın ve erkekler aynı zamanlarda fakat ayrı yerlerde eğlenirler.

Nişan yapıldıktan sonra, cuma günü “oğlan evi” olarak anılan erkek tarafının bayanları toplanarak, gelinin başına kına yakmak amacıyla kız evine giderler. Kına adetleri Kemaliye (Eğın)'de bazı yerlerde farklılık göstermektedir. Kına gecelerinin çok önemli bir kısmını oluşturduğu düğün ritüellerinde müziğin önemli bir payı vardır ve ritüelin yapıldığı süreç içinde okunacak türküler, oynanacak oyunlar ve bunların belirli bir sırayla devam etmesi önemlidir. Tüm bu sıralamada okunan türkülerin de sözlerine bakıldığında erkek tarafının kız evinden bir kızlarını alması ve götürecektir olması dolayısıyla içinde biraz da kız evine laf atan sözlerin olduğu türküler dikkat çekmektedir.

Bu ritüellerde ayrıca dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da gelinin ağlatılması gerekliliğidir. Gelin kınada itibaren, yeni evine girene kadar ne kadar ağlatılırsa üzerindeki ağırlığın geçmesi ve stresini atmasının o kadar rahat olacağına inanılmaktadır. Bu sürecin başlangıcı ise kına geceleridir.

Gelinin ilk kınası, düğünün başlangıç günü sayılan cuma günü, ikinci kınası ise ertesi günü yakılır. Yörenin birçok bölgesinde değişiklik göstermekle birlikte, ilk gün bazı bölgelerde gelinin başına kına yakılırken, bazı yörelerde ise bir eline kına yakılmaktadır. Cuma günü erkek tarafının büyükleri geline kına yakmak için kız tarafına giderler.

Kadınların kendi aralarında yaptıkları kına eğlencelerinde sadece zilli def kullanılır ve gelin gelmeden önce kadınlar kendi aralarında yine yöre türkülerinden oluşan bir

repertuarı seslendirip oynadıktan sonra kına türkülerine sıra gelir. Erkek tarafının bayanları tarafından “Yol verin odanıza konmaya geldik. Sizin kızı almaya geldik” dizeleriyle başlayan türkü okunur (bkz. Şekil A.1)

Bu türkünün asıl özelliği ağır bir tempoyla söylenmesidir. Sözlerinde, erkek tarafının önemli bir soydan geldiğinden bahsedilir, evin anne ve babası övülür ve katılanlardan evliliğin hayırlı olması için dua istenir. Bu nokta, Kemaliye’deki düğünlerde dikkat çeken özelliklerden birisi olan, düğün evinde erkek tarafının “kızınızı alıyoruz” söylemlerinin başlangıcı olarak kına töreninde yer alır. Erkek tarafının her zaman “alan” taraf olduğu için daha güçlü konumda olması durumunu diğer kına türkülerinde de açık şekilde görmek mümkündür.

Tüm kadınlar ellerine aldıkları mumlarla yavaş yavaş koluna girdikleri ve başına geleneksel bir yazma örttükleri gelini kına için odaya getirmeye başlarlar. Bu sırada “mercimek kilelendi” türküsü söylenir (bkz. Şekil A.2)

Eşik üstünde durdum turalı para buldum
Güze olasin canım senden iyisin buldum
Yüksek otur aya bak alçak otur çaya bak
Kızları pay etmişler bize düşen paya bak

Eşik üstü tekneli gül – i reyhan ekmelü
El oğlinin gahrini ölenecek çekmelü

Mercimek kilelendi ölçtüler filelendi
Kız evinin benzi de ahşamdan külelendi

Sözlere dikkat edildiğinde, sözlerin aslında erkek tarafının bayanları tarafından söylendiği açık olmakla birlikte en son beyitte kız evinin yüzünün renginin akşamdan kül rengine döndüğünün söylenmesi erkek tarafının kız tarafına söz atmasıdır. Bu da bir önceki örnekteki durumu destekler niteliktedir.

Bu türkülerle gelin, odanın ortasına getirilerek yastık veya bir sandalye üzerinde, İslam inancında kutsal ibadet yeri olan kibleye dönük şekilde oturtulur. Bunun nedeni kına yakılmadan ya da bazı yörelerde de kına yakılırken dua okunması ve kınanın daha hayırlı olması içindir. Bu sırada, yörede gelinin kız evinden alındığı zaman da söylenen “Gızardı Gayalar” türküsü okunarak gelin ağlatılır. (bkz. Şekil A.3)

Gızardi gayalar al geydi dağlar
Yeşil yaprağınan bezendi bağlar
Annemden ayrılam ah etti dağlar canım
Doldur pınar doldur ben gider oldum
Anamı babam terk eder oldum

Gelinin ağlatılmasını ardından damat ve gelinin mutluluk, bereket ve sağlıkları için dua edilir. Bazı yörelerde bu dua, geline tövbe ettirilerek başlar, ilahi ve kuran okunmasıyla devam eder ve gelinin kınası dua eşliğinde yakılır. Kına büyük bir tepsi ya da kabin içine konulur ve kına karıştırılırken de dua okunur. Kına karıştırıldıktan ya da yerel bir tabirle “ezildikten” sonra gelin gelirken söylenen “gızardi gayalar”ın devamı olan şu sözleri söylenir:

Altın tas içinde kınam ezildi
Gümüş tarak ile zlfm üzüldü
Benim yazım yadellere yazıldı
Doldur pınar doldur ben gider oldum
Anamı babamı terk eder oldum

Kına yakılmadan önce gelin kına yakılacak elini sıkıca kapatır ve açmaz. Geleneğe göre gelinin annesi ya da akrabalarından birisinin gelip gelinin elini açması için para ya da altın vermelidir. Bu sırada geline ithafen Kınaya Gel Kınaya türküsü okunur. (bkz. şekil A.4)

Kınaya gel kınaya ak ellerin kınaya
Vermez elin kınaya anası gelmeyince ver kızım/yavrum demeyince
Vermez elin kınaya
Kınaya gel kınaya ak ellerin kınaya
Vermez elin kınaya bacısı gelmeyince ver bacım demeyince
Vermez elin kınaya
Kınaya gel kınaya ak ellerin kınaya
Vermez elin kınaya bibisi⁴ gelmeyince ver kızım demeyince
Vermez elin kınaya

⁴ Bibi: hala

Bu sırayla çağırılan yakınlar gelir ve daha sonra gelin avucunu açar. Bu gelenek yörenin farklı bölgelerine göre değişiklik gösterebilir. Gelinin avucunu açması için kayınvalidenin gelmesi ve gelinin avucuna altın koyması beklenebilir. Gelinin eline kına yakıldıktan sonra el, bir mendille sarılır ve ardından kırmızı bir eldivenle bağlanır. Kına genellikle iki ele birden yakılmaktadır ve önce sağ ele yakılır.

Kına yakıldıktan sonra gelin genellikle eğlencelere katılır ve diğer bayanlarla birlikte halay çeker ve oynar. Ancak bazı kesimlerde kınadan hemen sonra gelin dinlenmesi amacıyla yatmaya gönderilir. Yatmaya gönderilirken genellikle şu türkü söylenir (bkz. Şekil A.5).

Geline bak geline kına yakmış eline
Yazık olmuş geline düşmüş bir sarhoş eline
Oy oy bu sene ayrı düştük bu sene bekar kaldık bu sene

Gelin yatmaya gittikten sonra kadınlar, zilli defî iyi çalabilen ve sesi güzel olan bir veya daha fazla kadın eşliğinde eğlenmeye devam ederler. Burada da Kemaliye’de söylenen türkülerden oluşan bir repertuar vardır. Ancak kadın ve erkek eğlence şekillerinin farklı alanlarda yapılması, müzik örneklerinin de değişiklik göstermesine neden olabilir. Bu konudaki bir örneği “Büyük Cevizin Dibi” türküsünde görebilmekteyiz. Bilinen ve erkekleri arasında söylenen şeklinden ziyade, kadınlar arasında söylenen şekli özellikle melodik açıdan farklılık gösterebilmektedir. (bkz. Şekil A.5 ve Şekil C.4)

Geline yapılan kına töreni genel hatlarıyla bu şekildedir. Ancak yörede bazı bölgelerde kına sadece ele yakılırken, bazı bölgelerde ise ilk gün sadece gelinin başına ve ayağına kına yakılması, ertesi gün ele kına yakılması adetleri de vardır. Bu süreç içinde birden fazla kına töreni gerçekleşir ve gelin baştan ayağa kadar kınalanmış olur.

Üçüncü gün olan cumartesi günü, “ara gün” olarak adlandırılır. Kız evi kendi davetlilerine, erkek evi de kendi davetlilerine yemek verirler ve bu sırada yörenin geleneksel enstrümanları olan davul ve klarnet eşliğinde müzikler yapılır. Akşama doğru ise kına gecesi başlar ve erkek tarafında erkeğe, kız evinde de kıza kına yakılır. Erkeğe kına yakılması yörede farklı bölgelerde değişiklik gösterir. Örneğin Kemaliye (Eğin) merkez ve civarındaki köylerde damada kına yakılmazken, merkeze biraz daha uzak olan köylerden Ergü köyünde damadın sağ elinin üç parmağına kına

yakılmaktadır. Erkek ve kadınların yaptıkları kına gecesindeki halaylar da belirli semboller taşımaktadır. Her iki kına töreninde de içinde kınanın konulduğu ve üzerine mumların yakıldığı süslü bir tepsi olan kına tepsisi ile halay çekilir. Toplum yapısı içinde yaşayışlarına fazlasıyla hakim olan hiyerarşik aile yapısı, hem kadın hem de erkek eğlencelerinde ritüel boyunca göze çarpmaktadır. Çağırıcıların kadınları düğüne davet ettikleri zaman en baştan koymuş oldukları hiyerarşi, erkeklerde geçerli olmasa da, bunun en iyi erkeklerin eğlencelerinde görmek mümkündür. Erkek eğlencelerinde ilk olarak ailenin ve davetlilerin en büyükleri halay çekmeye başlarlar ve bu sırada yaşça küçük olanlar halaya katılmaz. Bir süre sonra damadın babası, amcası gibi düğün sahipleri halaya katılırlar ve halayın başında olan kişi tepsiyi elinde tutarak dans eder. En son damat ve damadın tüm düğün boyunca yanında bulunan, her türlü ihtiyacını yerine getiren ve düğün süresince maddi manevi her konuda damada yardım eden sağdıçı ve arkadaşları halaya katılır. Damat kına halayına gireceği zaman, damadı kaçırma geleneği vardır. Çevrenin gençleri, damadı sağdıçın yanından sağdıçtan para almak amacıyla kaçırmaya çalışırlar. Bu tarz oyunlar aslında ritüelin amacına uygun olarak yapılan eğlenceler olarak tanımlanmaktadır. Bu sırada dans edenlerin başlarından bereket olması için şeker ve paradan oluşan karışımlar serpilmektedir.

Erkeklerin eğlenceleri genellikle ev içinde olmadığı için, dışarıdan izlenebilir. Erkekler için halayın bir başka önemi daha vardır; kapalı bir toplum yapısı içinde kadın ve erkeğin dışarıda görüşmesi ayıp sayıldığından, erkeklerin kendilerini gösterecekleri hemen hemen tek yer düğünlerdir. Kemaliye (Eğin)'de geleneksel mimaride, evlerin üzerinde çatı yerine inşa edilmiş olan toprak damların üzerine oturan köyün diğer kadınları, eğlenceye dahil olmayacak şekilde erkekleri izlerler. İzlediklerini bilen erkekler, halay çekerek kendini beğendirmek istediği kadına bir şekilde güç gösterisi yaparak karşı tarafa kendini beğendirmeye çalışır. Bu tarz toplantılar, ayrıca kapalı toplumlarda, karşı tarafa mesaj iletimi de sağlaması açısından sosyal ortamlar olarak nitelendirilebilir.

Erkek kınası yakıldıktan sonra, düğüne davetli olan genç kızlar ve gelinler, geline bir defa daha kına yakmaya giderler. Erkek tarafında ise gençlerin eğlenmesi devam ederken, damadın babası, yaşlı konuklarının hayırlı olsun dileklerini bir odada kabul eder.

Tüm eğlence, gün ışıyana kadar devam eder ve davul ve klarnetin “sabahın seher vaktinde” türküsünü çalmaya başlamasıyla son bulur.

Düğün günü olan pazar günü, kuşluk vaktinde düğünün müzisyenleri mahalle veya köyü, her evin önünde durup çalarak baştanbaşa dolaşırlar. Bunu nedeni gelin almaya gidilecek düğün alayını toplamaktır. Evdeki kadınlar müzik sesini duyduklarında çarşafalarını giyip dışarı çıkarlar ve alaya katılırlar. Bu alaya “dünürcü alayı” adı verilir. Alay oğlan evine varır. Burada köy dışından gelen misafirler için verilen yemekten sonra öğleden sonra bir vakitte kız evine doğru yola çıkılır. Alayda erkekler önde, kadınlar arkada yer alacak şekilde giderler. Bu sırada müzisyenler çalmaya devam ederler çoğunlukla hep beraber türküler okunur ve bu şekilde kız evine varılır. Yine erkekler ayrı bir odaya, kadınlar da ayrı bir odaya geçerler ve tüm davetliler ve müzisyenler dinlenirler.

Tüm bu süreç içinde damat ve gelin evde hazırlanırlar. Ancak yörenin bazı köylerinde bu hazırlanma farklı seremoniler şeklinde yapılır. Örneğin Ergü Köyü’nde “damat giydirme” özel bir durumdur. Düğün günü sabahı damat ve sağdıç, bohça içinde damat kıyafetleriyle bu seremoninin yapılacağı yere gelirler. O sırada oyun havaları çalmaya başlar ve bir kişi oynayarak gelir ve damadın bir kolunu giydirebilir, ardından para takar. Burada takılan paralar, normalde verilecek olan düğün hediyesi dışında kabul edilen bahşişlerdir. O gidince bir diğer erkek yine oynayarak gelir ve damadın bir diğer kolunu giydirebilir ve bu şekilde damat düğüne tüm köyün erkekleri tarafından hazırlanır. Bu sırada damada herkes belirli miktarlarda para takar. Yapılan alan araştırmalarında bu köyde halen damat giydirme geleneğinin devam ettiği görülmüştür. Bu gelenek beraber yapılan bir eğlence kimliğinin yanı sıra gelin ve damada maddi açıdan yardımda bulunmak için yapılmaktadır. Buna benzer bir diğer gelenek de yine düğün günü sağdıç ve damadın bir direğe veya bir sandalyeye bağlanması şeklinde başlar. Bir para miktarı belirlenir ve o miktar toplanıncaya kadar damat ve sağdıç çözülmez. Bu para da damada verilir. Tüm bu gelenekler aslında yeni çifte ve bu düğün için fazlaca masraf yapmış olan aileye maddi yardımda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen törenlerdir. Bunun yanında geline takılan altın ve paraya kesinlikle dokunulmaz, satılmaz ve harcanmaz. Bu ziynetler kadın için maddi açıdan güven sağlamaktadır.

Düğün evine gelen misafirlere yemek verilir. Burada verilen yemekler genellikle çok farklı çeşitte geleneksel yemeklerdir. 25 Kasım 1926 yılında, savaş günlerinin

ardından ortaya çıkan ekonomik sıkıntılardan dolayı alınacak tedbirler kapsamında çıkartılan “Düğünlerde Men’i Israfat Kanunu⁵” nedeniyle ziyafetler ve düğünlerde yapılan harcamalarda kısıtlamaya gidildiği için, kanunun anayasa mahkemesi kararıyla yürürlükten kaldırıldığı 1966 yılına kadar ki dönem içinde yapılan düğünlerde un, hamur, yumurta, yağ ve süttten bir harç yapılarak fırında pişirilen ve yaklaşık 300 gramlık ölçülerde peksimet adı verilen yiyecekler dağıtılmaya başlanmıştır. Performanslar, sadece performansı gerçekleştiren kişilere bağlı olarak değişim göstermeyebilir. Bazı dış etkenler de geleneği uygularken ritüelin içyapısındaki zorunlu değişimleri de beraberinde getirebilir. “... çeşitli sosyo ekonomik değişimler her performansa ayrı anlamlar yükleyebilir” (Guss, 2000, p. 8). Sadece topluluk içindeki değişimler değil aynı zamanda topluluğun yaşadığı coğrafyadaki siyasi erkin kararlarının da ritüellerde farklılaşmaya neden olduğu görülebilmektedir. Ritüelin ana temasında olmamakla beraber içeriğinde bazı değişiklikler yaratabilmektedir. İkram geleneği Kemaliye (Eğin)’deki düğünlerde devam etmiş fakat ikramın yapısı değişmiştir. Kanun kaldırıldıktan sonraki dönemde yine düğün ikramlarında eski yemeklere dönmekle birlikte sonraki dönemlerde maddi durumu çok yeterli olmayan aileler yine düğünlerde peksimet ikramı yapmaya devam etmiştir. Bu da buradaki düğün ritüelleri içinde maddi durumu iyi olmayan ailelerin ritüeldeki sembolü haline gelmiştir.

Yemeğin ardından kadınların tarafında, gelinin çeyizi görücüye çıkar. Kadınlardan birisi, kızın tüm çeyizini tek tek sandıktan çıkartarak davetlilere gösterir. Çeyizin görkemli olması, kızın ailesi ve aynı zamanda kız için bir statü göstergesidir. Tüm bunlar bitince, damadın annesi, geline evden çıkarken yüzgörümlüğü yerine geçebilecek bir takı ya da altın takar ve gelini evden çıkartırlar. Gelini evden çıkartırken de ağlatmak gelenektir. Bu daha önce de bahsedildiği gibi yeni statüsüne geçerken üzerindeki stresini atması için önemlidir. Burada da gelini ağlatacak türküler söylenir.

Dışarıda duran atın bir tarafına gelinin yatağı bir tarafına da sandığı yüklenir. Atın sayısı zenginlik sembollerinden biridir. Durumu iyi olan ailelerde iki adet atla gelin almaya gidilir. Gelin ata binince dört tarafından sopayla gelinin üzerine atlas

⁵ “Düğünlerde Meni Israfat kanunu” Kurtuluş Savaşı yıllarında çıkarılmış, düğünlerde birden fazla koyun kesilmesini yasaklayan, harcamaları ve eğlenceyi gün şekil olarak kısıtlayan bir kanun.

kumaştan yapılan bir cibinlik tutarlar. Gelinin yanı sıra giden iki kişiden birisi atı diğeri de gelini tutarlar. Yol boyunca yine müzik eşliğinde gelin yeni evine doğru gider. Gelinin gideceği yeni evi hemen kendi evinin yanında da olsa düğün alayı mutlaka uzak yoldan dolaşarak eve gider. Bunun nedeni yine gelinin rahatlamasını sağlamaktır.

Eve gelindiğinde gelini attan damadın babası ve dedesi indirirler ve bu sırada damat ve sağdıç evim damına çıkarak gelinin başına yine bereket olması için para, kuru üzüm, şeker atarlar. Gelin eve girer girmez, atladığı eşiğe bir çivi çakılır. Bugün Anadolu’da farklı yerlerde de görülen bu gelenek, gelinin evine bağlı olması ve evden dışarıya çıkmaması için yapılır. Kapalı toplum yapısı içinde kadının içe dönük bir yaşam sürmesi, başka bir deyişle ev içi alanda olması ve toplum yaşantısında bu şekilde kabul edildiğinin bir sembolüdür.

Aynı eve girmeleriyle birlikte gelin ve damat artık toplum içindeki yeni statülerini kazanmış olurlar. Tüm bu ritüel süresince toplum yaşamının, yine toplumdaki alıcı ve iletilere yansımaları olarak adlandırılabilen sembollerle aslında geline ve damada, bu toplumun süregelen yaşam içinde kendiliğinden konulan yaşam kuralları bir kez daha hatırlatılmış olur. Artık hem gelin ve damat hem de aileleri liminal evreyi tamamlamıştır. Ritüellerde hem topluluk üyelerine hem de dışarıdan insanlara yansıtılan gelenekler, toplumun var olduğu süreç içinde oluşmuştur ancak sosyal ve ekonomik değişimler hem ritüele toplum yapısında hem de ritüellerdeki sembollerin içeriğinde değişikliklere sebep olmuştur. Kemaliye (Eğin)’de geleneksel olarak düğün ritüeli bu şekilde yapılmaktadır ancak, göçler ve son yıllarda gelişen medya iletişim araçlarıyla birlikte kent yaşamıyla karşılıklı iletişim halinde olması; birçok köyde özellikle genç nüfusun tamamen bitmesi gibi nedenlerle düğünlerin zamanı, yapılış şekli değişmiş, zamanla unutulmuş, ancak toplumun kökeninde her zaman varolan alışkanlıkları simgeleyen semboller belki de çok “sembolik” kalmıştır.

Statü değişimi olması kabul edilmesine rağmen Kemaliye (Eğin)’deki düğün ritüeli düğünden bir sonraki gün, “göre” ile son bulur. Kız ve erkek tarafının bayanları toplanırlar. Bu, daha önce kınaya ve düğüne gitmemiş olan, yaşça daha büyük kadın misafirlerin hayırlı olsun gitmeleri, gelin ve damadı görmeleri ve en önemlisi de tüm davetlilerin hediyelerini vermeleri için yapılan bir gündür. Düğün süresince gelin ve damada hediye verilmez, tüm davetliler hediyelerini göre gününde verirler. Damat ve gelin, davetlilerin yanına getirilir ve ortaya oturtulurlar. Herkes gücü

oranında altın ya da para hediye der. İşi bilen bir kadın tarafından hediye kim tarafından verildiği ve hangi miktarda olduğu herkese ilan edilerek alınır. Görmek kelimesinden türeyen bir terim olan “göre”, gelin ve damadın çevreye tanıtılması ve yeni statülerinin de herkese sunulduğu bir aşama olarak kabul edilebilir.

2.2 Kemaliye (Eğin)’de Kültürel Gösterim Biçimi olarak Toplu İcra Şekilleri

Bir bölge üzerine araştırma yapılırken sadece incelenen kültürün dinamiklerini belirlemek için belirli bölge özelliklerini de göz önüne almak gerekmektedir. Bir bölgede yaşamı direk ya da dolaylı olarak etkileyen coğrafi durumu ve konumu, pek çok farklı topluluğun yaşam alanı olarak seçmesi, tarih içindeki ticari durumu gibi sadece bölge çerçevesinde göz önüne alınabilecek özellikler, halkın özellikle günlük yaşamını yönlendirmesi ve zaman içinde oradaki koşullara göre bir yaşam tarzı ve günlük alışkanlıklar oluşturmalarını sağlamaktadır. Kemaliye (Eğin), bu açıdan, bugün bile coğrafi olarak, uğrak yeri gibi olması zor coğrafi koşullara sahip olan ancak belirli ticaret yollarının uğrak yeri olması nedeniyle farklı etnik grupları barındırmış, ticaret yollarının uğrak yeri olmuş fakat yine de belirli zamanlarda bulunduğu konumun dışı açık olmamasının etkilerini yaşamış bir bölge olarak karşımıza çıkar.

Kemaliye (Eğin)’de yaşayan halk, özellikle kış aylarında ulaşımın olmaması nedeniyle yaşamlarını sürdürebilmek için belirli yöntemler geliştirmişlerdir ve bir süre sonra zorunluluktan yaptıkları bu ürünler kültürel özelliklerinin bir parçası haline gelmiştir.

Kemaliye (Eğin)’de yapılan görüşmelerde, bugün sahnede karşımıza çıkan fasıl topluluğunun gerçekleştirdiği toplu icranın temelini eski dönemlerde yapılan eğlencelere dayandığını söylemek mümkündür. Kemaliye (Eğin)’de bugün sunulduğu anlamda belirli bir kurgusu olan ve geleneksel olarak bugüne kadar gelmiş belirgin bir toplu icra yapısından bahsedilmese de Kemaliye (Eğin) kültüründe bugün de günlük hayatta rastladığımız toplu eğlence alışkanlığının eski dönemde de olduğu bilinmektedir. Kısır düğünü, oturak alemi, sıra gecesi, havuzbaşı eğlenceleri gibi farklı isimlerle anılan bu müzikli toplantıları bölgedeki birçok kişi farklı adlandırmaktadır. Ancak ortak bir kanı ise, Kemaliye (Eğin) halkının eğlenceyi, çalıp söylemeyi çok seven bir halk olmasıdır. Kemaliye (Eğin)’nin merkezinde görüşme yaptığım Necati Özel (2008) “Eğin’in geleneği bu, yalnız oturak için değil, düğünlerde olsun, bayramlarda seyranlarda olsun. Böyle oturulur, hatta açık havada

bile, bayramlarda ya da düğünlerde açık havada keman çalarken aşka gelir bir klarnet ayak tutar bir eğin ağzı söyler ya da müşterek söylenecek şarkıları müşterek söylerler, alkışlanır” şeklinde bahsetmektedir.

Bugün de sokağında yürürken bir yerde enstrüman ve türkü söyleyenlerin sesini her an duyabilmenin mümkün olduğu Kemaliye (Eğin)’de bu müzik ve eğlenceyi Şevket Gültekin (2008) ise “Yani bu kadınlar arasında da var erkekler arasında da var. Eğlinin kökeninde eğlenmeye böyle müziğe oyuna düşkünlük var” şeklinde anlatır. Kemaliye (Eğin)’de “müziğe düşkünlük” olarak bahsedilen durum, bölgenin coğrafi koşullar ve göçün getirdiği yalnızlık belirli performansların gerekliliğini de beraberinde getirmiştir.

Yapıldığı yere, zamana ve daha çok da işlevine göre farklı isimler alan ancak genellikle oturak alemleri olarak bahsedilen ve özellikle erkeklerin kendi aralarında içkili ya da içkisiz yapılan toplantıların da varlığı bilinmektedir. Bu toplantılar, köylerde ya da merkezde belirli mekanlarda erkeklerin bir araya gelerek yörede çalınan enstrümanlar eşliğinde çalıp söyleyerek yaptıkları eğlencelerdir. Bir düğün esnasında bir ağaç altında kurulan bir sofrada ya da soğuksu adı verilen mekanlarda yapılanları en çok bahsedilen performanslardır. Kemaliye (Eğin)’de Kadı Gölü olarak anılan ve Fırat’a dökülen bir kaynak olarak bilinen yerin üzerinde bulunan yedi adet değirmenin bulunduğu ve değirmen bendi olarak anılan bölgede, her değirmenin bendinde bir grup olarak eğlence yapıldığı söylenmektedir. Burada en önemli özelliklerden birisi de oturan grupların genç yaşlı olarak bir arada olmamaları ve toplum içindeki hiyerarşik yapının bir göstergesi olarak gençlerin ayrı, yaşlıların ayrı hatta orta yaşlıların da ayrı toplanması ve eğlenmesi dikkat çeken bir özelliktir.

Kemaliye (Eğin)’de bugün fasıl adıyla yaygın olarak bilinen müzikli toplantılar, bugün her ne kadar erkeklerin kendi aralarında yaptıkları eğlenceler gibi bilirse de, kültürel ve toplumsal yaşam alanlarında kadın ve erkeğin aynı ortamda oturmasının da meşru olmadığı Kemaliye (Eğin)’de kadınların da kendi aralarında yaptıkları eğlencelerin varlığından bahsedilmektedir. Ancak bu eğlencelerin çoğunlukla evlenme ritüelleri kapsamında gelin kınası ve kadınların düğün eğlenceleri arasında yaptıkları söylenmektedir. Erkek eğlencelerinin ayrı olmasının sebeplerinden bir tanesi, erkeklerin çoğunlukla bu müzikli toplantıları içki içerek yapmalarından kaynaklanması mümkündür.

Tüm bunların yanında, eski dönemlerde kadınların da kendi aralarında yaptıkları eğlencelerden bahsederken, bugün de yapılan toplu eğlence şekilleri için kullanılan ibare ise “kısır düğünü”dür.

Kısır düğünü, düğün olmadığı zamanlarda yapılan düğün benzeri eğlencelere verilen genel bir isimdir. “Kısır”, yapılan eğlencenin herhangi bir özel anlam taşımadan yapılıyor olması, gelin ve damadın olmaması nedeniyle verilen bir isimdir. Burada yine bölgede geçerli olan eğlence kuralları geçerlidir ve birlikte eğlenmek amacıyla yapılır. Yeri, mekanı önemli değildir ve genellikle subaşlarında yapılan eğlencelere göre daha kapsamlı olması en büyük özelliğidir. Bu eğlencelerin aslında her ne kadar halkın “eğlenceye meraklılık” durumundan ortaya çıktığı söylene de toplu eğlencelerin ortaya çıkış nedeni, büyük şehirlere yapılan göçten sonra, radyo ya da televizyonun gibi multimedya araçlarının bulunmadığı döneme dayanmaktadır. Tüm bu toplu eğlence şekilleri için ortak kullanılan “bu isim argo tabir edilmektedir” (Ataman 2009).

Toplu icra geleneği, bugün de oturak alemi ve yine kısır düğünü gibi isimlerde ve farklı yer ve zamanlarda gerçekleştirilmiş olmasına göre farklı isimler almaktadır. Bu eğlencelerin sadece ayrı bir zamanda değil düğünlerde de yapıldığını görmek mümkündür ve bugün de birçok düğünde bu tarz eğlencelere rastlanmaktadır. Evlenme ritüellerinde, ritüelin gerektirdiği kurgunun yapıldığı zamanların dışında eğlence kısmında özellikle erkeklerin bir araya gelip eğlendiği zamanlarda bu tarz toplu icraları görmekteyiz. Alan çalışmasında görüşme yapılan ve düğünler hakkında bilgi veren kişiler evlenme ritüellerinin kurallarını sayarken kadın ve erkeklerin kendi aralarında yaptıkları eğlencenin detaylarını verememiştir. “Sadece erkek ve kadınlar kendi aralarında eğlenirler” tanımını kullanmışlardır. Dolayısıyla, aslında evlenme ritüelleri içinde varolan eğlencenin şekli, Kemaliye (Eğin)’de kültürel olarak varolan toplu çalıp söyleme şeklinde tanımlanmaz ancak genel olarak bakıldığında aslında düğün için yapılan eğlencenin, çok da düğünle bağlantılı olmadığı görülebilir. Evlenme ritüelleri içindeki genel kurguda bu tarz özellikle içkili yapılan eğlencelere, kurgu içinde yer verilmese de, bu eğlencelerin düğünlerde yapıldığı her daim dile getirilir. İçkili ya da içkisiz yapılan eğlencelerde yine Eğin türküleri, arada maya, hoyrat ve ela gözlü okunur ve grupta enstrüman çalan kişiler ya da düğüne enstrüman çalmaya gelmiş kişiler eşlik ederler. Bu tarz bir icra alan araştırması sırasında, eski evlenme ritüellerine yakın bir tarzda gerçekleştirilen bir

düğünde görülmüştür. Ergü Köyü'nde yapılan bir düğünde, köyün meydanında düğün eğlenceleri yapılırken, meydanın yan tarafında kurulan bir garajın içinde yer alan içkili bir masada sadece genç erkeklerin eğlence yaptığı görülmüştür. Diğer düğün katılımcılarının göremeyeceği şekilde garajın önüne büyük bir araç park edilmiştir. Bu araç ve bu davranış aslında bu eğlencenin evlenme ritüellerinden ayrı tutulmasını sağlayan bir sembol olarak orada durmaktadır. Garajın bulunduğu yere gençlerin eğlencesini bozmamak için yaşlılar ve orta yaşlılar, kadınlar ve başka kimse giremez. Erkek ya da kadın olsa da düğün katılımcılarıyla paylaşılamaması nedeniyle aslında bu tür toplu eğlencelerin kendi içinde bir komünite oluşturduğunu söylemek mümkün olabilir. Communitas, bir grup olarak eşik (liminality) evresini yaşayan insanlar arasında gelişen paylaşım ve bağlılık duygusu (Bell, 2008, p. 134) olarak tanımlanmaktadır. Bu düğün eğlencesinde, günümüz modern hayatında kadın ve erkeklerin bir arada bulunması durumu yadırganmamasına karşın, farklı bir ortamda eğlenmeleri bugün gerçekleşen bir ritüel içinde, ayrı bir paylaşım ve bağlılık duygusu durumunun oluştuğunu bize kanıtlamaktadır.

Düğünde yapılan eğlenceler, kısır düğünleri, oturak alemleri, bağ eğlenceleri gibi toplu eğlence şekillerinin birbiriyle bağlantı kurulmasında en önemli kanıt, yapılan müzik, insanların davranış şekilleri, sanatsal ürünleri, müziğin ve performansın kurgusu gibi kültürel form yapısı içinde yer alan günlük ve sanatsal performans davranışlarıdır. Her ne kadar dışarıdan sadece eğlence amaçlı, sadece çalınıp söylenen toplantılar gibi görülse de toplu icraların olduğu eğlenceler hem müzikal kurgu hem de toplantının gerektirdiği şekli korumak açısından belirli kuralları da beraberinde getirir. Ancak tüm bu tarz toplu eğlence formlarının, Kemaliye (Eğin)'ye has kültürel ve sosyal nedenlerle ortaya çıkan bir birliktelik zorunluluğu olmasından kaynaklandığı söylemek mümkündür.

2.2.1 Sıra odası toplantıları

İlçenin coğrafi açıdan kapalı bir yapısı olması sosyal ve dolayısı ile kültürel açıdan kendi içine dönük olmasına yol açmıştır. Ekonomik durum, eğitim ve benzeri nedenlerle farklı şehir merkezlerine göçen insanların ilçede bıraktıkları aileleri ve halk kendi aralarında vakit geçirmenin bir yolunu bulmak zorunda kalmışlardır. Bu zorunluluktan ortaya çıkan diğer kültür ürünleri ise kış aylarında yapılan müzikli toplantılardır. Ağır kış şartlarının olduğu Kemaliye (Eğin)'de, kışın halk, ulaşım ve

yiyecek sorununu, yazın kuruttuğu bazı sebze, meyve ve yiyeceklerle gidermeye çalışmaktaydı. Bugün de devam eden bu gelenekte, yazın elde edilen ürünlerden dut, taze fasulye ve hatta kemik, ekmek ve kaymak gibi gıda ürünlerini kurutur ve kışın bu ürünlerden yemek yapardı. Göçün yoğun olduğu ve özellikle kış aylarında çok az bir nüfusun yer aldığı Kemaliye (Eğin)’de, özellikle televizyon ve radyonun da bulunmadığı zamanlarda halk soğuk günlerde halk yalnızlıklarını gidermek amacıyla bir araya gelme yöntemlerine başvururlar. Bunlardan bir tanesi kış aylarında soba başında yapılan toplantılardır.

Kemaliye (Eğin)’deki evlerde, özellikle misafir geldiği zaman ağırlamak amacıyla, kadın ve erkeklerin ayrı ayrı oturması için inşa edilmiş odalar bulunur. Erkeklerin oturacağı odaya selamlık, kadınların oturduğu odaya ise haremlik adı verilir. Özellikle ağır kış şartlarının hissedildiği dönem olan Kasım-Aralık aylarından, havaların düzeldiği ve nüfusun artmaya başladığı ilkbahar sonlarına kadar köyde, büyük selamlık’ı olan bir evde bu odaya soba kurulur ve köyün diğer erkekleri bu odada toplanırlar. Varsa köyün gençlerine ayrı bir oda açılır ve o odada da ayrı bir soba kurulurdu. Burada Kemaliye (Eğin)’de toplum içindeki hiyerarşik yapının geçerli olduğu bir örnek görülmektedir. Buna göre köydeki genç ve yaşlılar, aynı odada eğlenmeleri pek geçerli değildir. Toplum içindeki bu yapıyı Hasan Mısırdalı (2009) “bazen kapı önünde beklerdik, yaşlılar sigara yakacakları zaman hemen bir kor bulur ve sigarasını yakmak için yanına koşardık” diye anlatır.

Öğlenden sonra başlayan bu etkinlik süresinde misafirler sadece akşam yemeği yemek için kendi evlerine gittikten sonra tekrar bu eve dönerek yatsı namazından sonra kendi evlerine yatmaya gidene kadar devam eder. Bu toplantılarda yüzük oyunu gibi geleneksel oyunlar oynanır, sohbet edilir, köyün ihtiyaçları konuşulurdu. Bu toplantılar, her evde 15 gün boyunca devam eder ve 15 gün sonra başka bir köy sakininin evine geçilirdi ve bu bir sıraya konulmak suretiyle gerçekleştirilirdi. Evinde büyük selamlık odası bulunmayan ev sahipleri de bir akrabasının evinde, yakacak malzemeyi ve ikram edecek kahvesini getirerek bu yükümlülüğünü yerine getirirdi.

Bu toplantılar yapılırken, köyün bir başka evinde, hatta yaşlıların toplandığı uzak olan bir evinde de genç erkeklerin kendi aralarında gerçekleştirdikleri toplantılar yapılmaktaydı. Aslında aynı şekilde, birlikte vakit geçirmek amacıyla yapılan bu toplantılarda, gençlerin birlikte çalıp söyledikleri “sıra odası toplantıları” olarak yer almaktadır. Kemaliye Merkez’e yakın köylerden birisi olan Pegir Köyü’nde gençken

bu toplantılara katıldığından bahseden Tayfun Üstüncan, bu toplantıların da daha yaşlı kadın ve erkeklerin yaptığı toplantılardan farklı olduğundan bashedmiştir. Burada da yine aynı şekilde 15 günde bir bir evde, soba kurulan odaya gençler toplanırlar ve müzik icra ederledi. Burada yine Kemaliye kültüründeki hiyerarşik yapının da etkisinin böyle bir performans şekli çıkmasına neden olduğu söylemek mümkündür. Kendilerinden daha yaşlı kişilerin yanında müzik yapma gibi bir durumları olmadığından, gençler kendi aralarındaki sıra odası toplantılarını yapmak durumunda kalmaktadırlar. Bu da aslında kemaliye’de yeni bir kültürel form oluşmasına sebep olmuştur. Bugünkü fasıl topluluklarının temelini oluşturduklarını söyledikleri oturak alemlerinin bu anlamda sıra odası eğlenceleri olduğunu söylemek de mümkündür.

Yapılan görüşmelerde, bu eğlencelerdeki repertuar üzerine çok fazla bilgi verilmemekle birlikte, özellikle Kemaliye ve yakın çevredeki illerin ve özellikle etkileşimleri bulunan Elazığ-Harput türkülerinin icra edildiği söylenmektedir. Genel anlamda bugün eski dönemlerde söylene kına türkülerinin de bugüne kadar gelmesi ve bugün de aynı türkülerin halen icra ediliyor olması gerçeğinden yola çıkarak bugün özellikle fasıl topluluklarında söylenen türkülerle aynı olması muhtemeldir.

Kemaliye’de yerel enstrüman olarak kullanılan klarnetin bu dönemlerde davulla birlikte çalınıyor olması herkes tarafından söylenen bir durumdur. 20. yüzyılın ortalarında Kemaliye (Eğin)’nin belirli köylerinde zurna enstrümanının kullanıldığı bilinmekle birlikte, bugün hiçbir performansta kullanılmamaktadır. Bugün, bölgenin ana enstrümanı olan ve tüm performanslarda kullanılan klarnetin Kemaliye (Eğin)’ye gelişi üzerine farklı yorumlar bulunmaktadır. Buna göre, klarnetin, Kemaliye (Eğin)’de uzun süre toplumsal ve ticari hayatına yön veren Ermeniler tarafından diğer incsaz enstrümanlarıyla birlikte, İstanbul’dan getirildiği söylenmektedir. Bu olası bir durumdur çünkü, Kemaliye (Eğin)’de ticaretle uğraşan Ermeni nüfusun, İstanbul’la bağlantılarının olduğu bilinmektedir. Bir diğer yoruma göre Erzincan’da kurulan askeriye ile girdiği söylenmektedir. Bugün Erzincan’a bağlı bir il olarak bilinse de, kültürel açıdan Erzincan’la bağlantısının olmaması ve halen Erzincan’da yapılan müziklerde yaygın olarak zurna kullanımının olduğu düşünüldüğünde bu seçenek pek de olası görünmemektedir. Bu nedenle kültürel açıdan en fazla etileşiminin bulunduğu Elazığ-Harput üzerinden bir etkileşimi olduğu sonucuna varılmaktadır ki, Kemaliye (Eğin) ve Elazığ’daki klarnet tavrılarının birbirleriyle

oldukça benzer müzikal tavırlara sahip olması bu durumu destekler niteliktedir. Buradan yola çıkarak, bu toplantılarda da klarnetin asıl enstrüman olarak kullanıldığını söylemek mümkündür.

Burada aslında bir önemli konu da bu sıra odası eğlencelerinin çıkış nedenidir. Daha önce de bahsedildiği üzere, kışın, hem sohbet hem de eğlence amacıyla gerçekleştirdikleri bu birliktelik şeklini, hem sıkıntılarını gidermek hem de özlem duygularının üstesinden gelmek amacıyla yapmaktaydılar. Aslında 15 günde bir yapılıyor olması, bir süreç içinde devam etmesi gibi nedenlerle, bir ritüel özellik taşıdığı söylenebilir.

Bu sırada kadınların oturduğu haremlik adı verilen odada da kadınlar, o dönemde ailelerin misafir olmadığı zamanlarda evde ısınmak için kullandıkları tandırın başında otururlardı. Tandırbaşında oturmak, genellikle Kemaliye (Eğin)'de kış aylarında ev ahalisinin ısınmak için kullandığı bir yöntemdir.

Bu toplantıları genel olarak değerlendirdiğimizde ritüelistik bazı özellikleri olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Kemaliye (Eğin) gibi ağır kış koşullarının yaşandığı; insanların, ailelerin, yakınlarının uzakta olduğu; fazla iş yapmadıkları ve televizyon, radyo gibi araçların hatta elektriğin bile olmadığı bir dönemde, sıkıntılarını gidermek ve en önemlisi de kış aylarındaki yalnızlık ve özlem duygularının üstesinden gelebilmek ve yalnızlıklarını giderebilmek için bir ritüele ihtiyaçları bulunmaktadır ve halk kış gecelerini bu toplantılarla geçirir.

Bu toplantıların en temel amacının birlikte vakit geçirmek olduğu kabul edilse de, genel anlamda köydeki halkın ısınmak için yarattığı bir tasarruf yöntemi olarak bilinmektedir. Isınmak da günlük performanslardan birisi olarak kabul edilebilir. Günlük yaşam içinde zorunlu olarak yapılan bu eylemden yola çıkarak günlük performanstan kaynaklanan farklı bir kültürel performans halini almıştır. Başka bir eğlence şekli olmaması, uzun süre aynı ortamda birlikte yaşama gerekliliği, toplu olarak farklı bir performans durumu meydana getirmiş ve ritüelin en önemli özelliklerinden birisi olan *communitas* yaratmak ihtiyacıyla müziğin kullanımını doğurmuştur. Bu toplantılarda, bu hissi sağlayan ve ritüelin en büyük özelliklerinden birisi olan müzik, bu performansa sanatsal bir boyut da katmaktadır.

Halkın yöre türkülerini çalıp söyledikleri bu müzikli toplantıların, bugün bahsedilen bağ eğlenceleri ve fasıl performanslarının da kökenini oluşturduğunu söylemek

mümkündür. Bu toplantıların bugün yapılan eğlencelerle bağlantılı olmasını düşündüren iki nokta vardır: Birincisi, toplu çalıp söyleme geleneği, diğeri ise yine yöre türkülerini içeren repertuar açısından benzer benzerlik arzermeleridir. Bugün bu eğlencelerde yer alan repertuarının tam anlamıyla ortaya konulmamış olmasına rağmen, içe dönük bir yapı olan Kemaliye (Eğın)'de yapılan bu eğlencelerde özellikle yöre türkülerinin kullanıldığını düşünmek mümkündür. Bir diğör özellik de bugünkü devam niteliğindeki icralarda görülen ela gözlü performanslarıdır. Ela gözlü adı verilen uzun hava tarzı serbest icralar belirli bir melodik kalıptadırlar, ancak sözleri özellikle göç eden, uzakta olan eşe, sevgiliye ya da çocuklarına yazılmış hasret sözlerini içerir.

Bu özellik de toplantıların hasret ve özlem sıkıntılarının üstesinden gelebilmek için yaptıkları bir ritüel olma özelliğini kuvvetlendiren bir simgedir. Kültürün temelinde bulunan hasret ve özlem duygusunun da aynı zamanda bu sembollerle kendilerine yansması şeklinde de görülebilir. Burada sembolik olarak yer alan manilerin önemli durumu da sunum şeklidir. Bir ritüel başka bir deyişler kültürel gösterim biçimi altında yer alan simgenin sunumu sanatsal bir performans şeklinde karşımıza çıkar. Bu örnekte sanatsal performansın, kültürel gösterim biçimini ortaya koyan temel eleman olarak görölmektedir.

Bu toplantıların ritüel olduğı kabul edildiğinde, kültürel gösterim biçimleri olarak ele alınan ritüellerde, bu gösterim biçimlerinin en önemli özelliklerinden biri olan zaman algısı dışında belirli bir zaman içinde yer alması, takvimlendirilmiş olması özelliğinin de her zaman geçerli olmadığını düşünebiliriz. Burada bahsedilen soba başındaki ev toplantıları günlük zaman içinde yer alan bir ritüel olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ulaşım ve iletişim araçlarının daha iyi duruma gelmesiyle birlikte Kemaliye (Eğın)'nin içe dönük yaşam tarzından biraz daha ayrılması, eğitim sorunlarının iyileştirilmesi Kemaliye (Eğın)'nin yaşamının biraz daha hareketlenmesine yol açmıştır. Bunun yanı sıra büyük şehre göç eden kesim maddi durumunun daha iyi hale gelmesi ve duydukları aidiyet hissi ile birlikte geçici sürelerle ama sık sık zamanlarını ilçede geçirmeye başlamışlardır. Duyulan aidiyet hissi ve Kemaliye (Eğın)'de gözle görülür şekilde var olan bölgesel milliyetçilikle birlikte ilçeye gelen Kemaliye (Eğın)liler, eskiden orada yaşadıkları kültürün aynısını hissetmek amacıyla, bu tarz ev toplantılarına benzer şekilde toplu icra özelliği taşıyan bağ

eğlenceleri yapmaya başlamışlardır. Burada bağ eğlencesi olma sebebi ise, artık sadece izin alarak geldikleri ilçede özellikle yaz aylarında vakit geçiriyor olmaları ve evlerin bahçelerinde ve teraslarında bu tarz eğlenceleri yapıyor olmalarıdır.

Evde yapılan bu toplantılar, Anadolu’da kışın teknoloji ve ulaşım yetersizliğinden meydana gelen yaşam şartlarında, günlük performanslar içinde yer alan bir zorunluluktan ortaya çıkmış bir ritüeldir. Ritüelin sebebi, özellikle kış aylarındaki yalnızlık ve sıkıntıların üstesinden gelebilmek için bir araya gelmek ve beraber bir şeyler yaparak vakit geçirmektir. Bu performans sırasında, ritüeli oluşturan en önemli etken ise, sanatsal bir performans olan müziktir, ritüelin en özenli özelliklerinden birisi ise bu performansın beraber yapılması durumudur.

Gennep’in bahsettiği üç aşama içinde yer alan ve sancılı dönemi temsil eden dönüşüm evresini atlatmak amacıyla yapılan ritüeller sonucunda her zaman bir sonuç olmayabilir. Tandırbaşı toplantılarının yapılma nedeni olan ayrılık durumunun, uzun aylar hatta yıllar alan bir süreç olduğu düşünülürse, bu durumun hemen bir ritüel yapılarak üstesinden gelme ve geride bırakma durumu bulunmamaktadır. Bu evre, kavuşma durumunda sona erecektir. Ancak bu dönem içinde yapılan ve toplu bir enerjiyi de barındıran bir ritüel şeklinde yapıldığında, sadece o anki acısının ve yalnızlık hissinin üstesinden gelebilme durumunu getirecektir. Dolayısıyla bu dönem devam eden bir ritüeller serisiyle atlatılacaktır. Bu nedenle kış aylarında devamlı olarak, farklı evlerde sadece aile toplantısı değil, kadın ve erkek eğlenceleri gibi farklı şekillerde yapılarak, bir toplu icra eğlencesi durumuna gelmiştir.

Bugün bu performansların, devamında ortaya çıkan ve Kemaliye (Eğin)’de de fasıl adı verilen toplu çalıp söyleme geleneği, belirli bir isimle günümüze gelmese de bugün yapılan toplu icralar, bunun yanı sıra evlerde yapılan müzikli toplantılar, bağ eğlenceleri, evde yapılan bu soba başındaki toplantılarda edinilen müzikal tavrın ve şeklin sürdürüldüğünü göstermektedir ve yine Kemaliye (Eğin) bölgesinin kültürel kimliğinin bir sunumu şeklinde birçok yerde sergilemektedirler.

3. GÜNÜMÜZ KEMALİYE (EĞİN)'SİNDE GÖSTERİM BİÇİMLERİ

3.1 Kemaliye (EğİN)'de Evlenme Ritüelleri

Günümüzde Kemaliye (EğİN)'de yapılan evlenme ritüelleri, her ne kadar kına ve düğün eğlenceleri yapılıyor olsa da, eski zamanlarda yapılan ve özellikle şehirde canlandırılmaya çalışılan şeklinin değiştiği çok net bir şekilde görülmektedir. Kültürel gösterim biçimlerinin ve kültürel formların, hatta geleneksel öğelerin toplumsal ve dolayısıyla kültürel değişmelere uyum sağlayarak değişiklik sağlaması örneği bu kültürel formlarda karşımıza çıkmaktadır. Kültürel formlar kültürün özelliklerini taşıması ve bunu ifade eden bir semboller bütünü olması nedeniyle, kültürü etkileyen toplumsal dinamiklerdeki değişimin etkileri de kültürel formlara yansımaktadır. Modern toplum yaşamının gerektirdiği bazı kurallar, yerel normların değişmesine neden olduğu için, belirli kültürel formların şekil değiştirmesine ve bugün farklı biçimlerdeki kültürel formların doğmasına neden olmaktadır. Bu durum bugün Kemaliye (EğİN)'de özellikle merkez ve merkeze yakın köylerde yapılan düğünlerde de net bir şekilde görülmektedir. Daha önce bahsedilen toplumsal hiyerarşi, belirgin toplumsal cinsiyet ayrımları gibi değişimler, evlenme ritüellerinin yapıldığı mekanlar ve gerçekleştirildikleri dönemlerde dahi değişikliklere yol açmış ve aslında amacı aynı olsa da değişmiş bir kültürel form olarak bize karşımıza çıkmaktadır.

Kemaliye (EğİN)'de bugün evlenme ritüelleri özellikle başta İstanbul olmak üzere büyükşehirde yaşayan grubun ilçeye geldiği yaz aylarında yapılır. Eski dönemlerde yapılan düğünlerin zamanları hasat döneminden sonra evin en bereketli olduğu başka bir deyişle en çok erzak olduğu zamanda yapılmasına rağmen bugün, geçimlerini özellikle büyükşehirlerde yaptıkları işlerle sağlayan halk bu düğünleri de yazın en kalabalık olan temmuz ayında yapmaktadır. Gerçekleştirilen alan çalışmalarında özellikle de temmuz ayında genellikle haftanın her cuma ya da perşembe günü kına töreninden başlayarak cumartesileri düğün eğlenceleriyle biten birçok evlenme ritüeli

olduğu görülmüştür. Bu da evlenme törenlerinin, izinlerini alıp kısıtlı bir zamanda bölgeye gelmiş insanlar için yetiştirilmeye çalışıldığını belgeler niteliktedir.

Eriksen, modern toplumlardaki geçiş ritüellerinden bahsederken, Avrupa toplumlarında kiliseye kabul ve evlenme törenlerinin daha az yaygın hale geldiğinden bahseder ve nedenlerini “kısmen bu törenlerin, rolü Avrupalılar’ın günlük yaşamlarında azalmış olan bir dinle ilişkili olmaları; diğer kısmı açıklama ise, bireylerin bir statüden diğerine geçişte artık bu törenleri artık belirleyici olmamasıdır” (Eriksen, 2009, p. 199) şeklinde açıklar. Evlilik törenlerinden sonra gelin ve damadın hayatlarında belirgin değişiklikler olmaması da, törenlerin belirleyici olma durumunu azaltmaktadır. Bugün toplumsal kuralların ve dinamiklerin hızla değişmeye başladığı dönemde, Anadolu’da da birçok yerde bunu görmek mümkündür. Evlenme ritüelleri, bir yanda özellikle toplumsal ve kültürel simgelere dayalı olan ve her aşamasında müzik ve dans performansının yoğun olarak görüldüğü; bir diğer yanda da dini inanç ve simgelerin yoğun olarak görüldüğü ve tamamen dini kurallara dayalı olarak iki şekilde yapılmaktadır. Bu şekilde Eriksen’in bahsettiği modern toplumda dinle ilişkili olmanın ve güncel hayata dini kuralların fazla hissedilmemesi durumu; hem de artık modern hayatın getirdiği belirli kurallar ve yeni yaşam şekilleri, bu ritüellerin artık geçiş aşamalarında fazla belirleyici olma özelliklerini yitirmelerine neden olmuştur. Örneğin; bugünkü düğün ve kına törenlerinde şehirdekiler kadar olmasa da ritüellerin eski dönemde anlattıkları kadar belirli aşamaları olmadığını görmek mümkündür. Çünkü her ne kadar modern hayatın getirdiği şartlara göre düzenlenen bir yaşamın olduğu düşünülse de Anadolu’da ve özellikle Kemaliye (Eğin)’de yer alan yaşam şartları ve coğrafi yapıdan dolayı, yaşayan insanların geleneksel alışkanlıklarına daha bağlı olduklarını görebiliriz.

Bunun nedenlerinden bir tanesi daha önce evin kızı ve erkeği statüsünde olan ve geçiş ritüellerinde gelin ve damat olarak adlandırılan bireylerin modern yaşam içinde birbirlerini daha önceden tanıma, belirli bir flört devresi olmasa bile, ailenin izni olarak birbirleriyle görüşme olasılıklarının varlığıdır. Büyükşehirde oturan Kemaliye (Eğin)lilerin evin oğlunu evlendirmeden evvel önce kendi yakınlarındaki ailelerin kızlarını düşünmeleri doğal olsa da dışarıdan evlenme çok daha fazla görülmektedir. Aynı zamanda Kemaliye (Eğin)’de merkez ve köylerde de artık gelin ve damadın birbirlerini ilk defa, düğünden sonraki ilk gecesinde görmeleri ve tanımaları durumu

artık yok denecek kadar azdır, hatta yoktur. Yeni toplumsal yaşamda kabul edilen davranışlar, tamamen kültürel öğelerin simgelerinin yer aldığı performansların da bu yeni yaşama uygun şekilde değişmesine neden olmaktadır. Örneğin: eskiden gerdek gecesinde gelin ve damadın odasına konulan bir tepsi yemek ve içecek, hem düğün boyunca belirli aşamalarda yer alan ve hatta yemek bile yiyemeyen gelin ve damadın yatmadan önce birbirlerini tanıırken yemek yemeleri ve sohbet etmeleri için konulmaktayken, bugün bu tanışma faslı düğünden önce gerçekleştirildiği için bu adet artık eski anlamını yitirmiştir.

Kemaliye (Eğin)'de düğünler, eski dönemlerde de köylere göre farklılık göstermekteyken, bugün de göçten dolayı birçok köyün boşalmış olmasına rağmen, yazın gurbetçilerin geldiği köylerde yapılan düğünler, birbirlerine göre farklılık göstermektedir. Halen eski düğünlere ait birçok detay ve adetler halen gerçekleştirilmeye çalışılsa da bugünün getirdiği yaşam koşullarının bu performanslara yansımaları açık bir şekilde görmektediriz.

Kemaliye (Eğin)'de özellikle 2009 yılının Temmuz ayında gerçekleştirilen alan araştırmalarında elde edilen verilere göre, en büyük değişimin özellikle merkez ve civarındaki düğün törenlerinde olduğunu söylemek mümkündür.

Yine modern yaşamın getirdiği, erkek ve kadının bir arada bulunabilme durumu da artık düğünlerin de bir arada yapılmasını gerektirmekte ve bu da daha geniş alanlarda, herkesin katılabileceği mekan gerektirmektedir. Kemaliye'nin dağlık bir coğrafi yapısı olması nedeniyle de dışarıda her alanda kutlama yapmak çok mümkün olmamaktadır. Bu nedenle düğün salonu bulunmaz ancak özellikle evlerin bahçelerinin büyük olduğu köylerde, ya evlerin bahçelerinde ya da genellikle köyün ortasında yer alan meydana eğlenceler gerçekleştirilir.

Düğün ve şenliklerde eğlenceler ve konserler için, kullanılan iki önemli yerden bir tanesi Yuva Köyü'nde yapılmış büyük bir yüzme havuzunun bulunduğu yer ve havuzun çevresi, diğeri ise tam merkezde bulunan futbol sahası olduğunu söylemek mümkündür. Havuzun çevresindeki beton kısmın bir tarafına konulan sahne, buranın yüzmeden ziyade, bu tarz etkinlikler için inşa edilmiş olduğunu gösterir niteliktedir. Havuz çevresine konulan masalarla, yemek servisi yapılmaktadır.

Merkezde yer alan futbol sahası ise, çevresi yüksek demir tellerle çevrelenmiş bir yerdir ve özellikle yemeksiz yapılan eğlenceler için düzenlenen sahanın içindeki

sahne olarak belirlenen bir tarafın dışındaki diğer üç tarafa da sandalyeler konulur. Ortada kalan büyük alanda ise uzun halay grupları oluşturularak dans edilir.

Günümüzdeki düğünlerde, kına, düğünden bir veya iki gün önce yapılmaktadır. Merkeze en yakın ve diğer köylere oranla en fazla yerleşimin olduğu köy Apçağa Köyü'dür. Burada da eski dönemdeki eğlencelerin olduğunu görmekle birlikte, yapılan evlenme ritüellerinin eski dönemdeki belirleyici özelliğini yitirmeye başladığı görülmektedir. Apçağa Köyü'ndeki kınalarda genellikle, kına yeri olarak ev yerine, köyün hemen girişindeki yer alan bir misafirhane ya da kayabaşı olarak anılan ve Apçağa Köyü'ndeki kayalık ve tepede bir yerde yapılan kahve benzeri bir çay bahçesi tercih edilmektedir. Kız kınaları erkek kınalarıyla ayrı yerlerde ya da aynı ortamda yapılabilir. Yapılan alan çalışmalarında, bugün gerçekleştirilen tüm kına törenlerinde kadın ve erkeğin aynı ortamda beraber eğlendikleri görülmüştür. Ancak buna karşın gelin kınası ile erkek kınası aynı ortamda ama ayrı törenler halinde yakılabilir. Ancak çoğunlukla artık damat kınasının, gelinle aynı yerde yakıldığı durumlar da gözlenmiştir.

Genellikle toplumsal cinsiyet ayrımı kınaların çoğunda görülmekle birlikte, daha önce sadece köyde iyi def çalıp söyleyen kadınların müzikleri eşliğinde yapılan kına törenleri, bugün çoğunlukla dışarıda çalan klarnet ve davul eşliğinde, ve/veya bulundukları ortama getirilen bir müzikseti eşliğinde eğlenmektedirler. Bazı durumlarda ise varsa köyün yaşlı kadınları def çalıp söyleyerek sadece bir süreliğine müzik yapmaktadırlar. Alan çalışması sırasında gelin kınası yapan birçok düğünden özellikle Apçağa Köyü'nde ve Arapgir sınırında yer alan Kemaliye (Eğir) 'ye arabayla yaklaşık 30 kilometre mesafede yer alan Çit Köyü'ndeki bir kına eğlencesinde gözlemlenmiştir.

Çit Köyü'nde 2009 yılında yapılan araştırmalar sırasında gözlemlenen bir kına gecesinde, köyde 19 yıldır yapılan ilk düğün olması nedeniyle, gelin ve damat kınası aynı zamanda ve ayrı ayrı yerlerde ancak çok büyük bir katılımı ile gerçekleşmiştir. Ancak gelinin başka bir ilden olması nedeniyle, geline kına yakılmamasına karşın, köyde uzun süredir yapılan ilk eğlence olmasının verdiği bir durumla, kadınlar kına ritüelini gerçekleştirirse de, sadece eğlence yaparak kına eğlencelerine katıldılar. Burada enstrüman çalanların özellikle erkeklerin olması nedeniyle, erkek eğlencelerinde keman, def, klarnet, cümbüş ve davul gibi enstrümanları görmek mümkünken, kadınlarda sadece def, bendir gibi enstrümanların kullanıldığı

gözlemlenmiştir. Ancak teknolojinin de verdiği bir rahatlıkla, kadın kınalarının yapıldığı yere en azından bir araba park edilerek, CD veya kasetçalar bulunmadığı ortamlarda da teypten hazır müziklerle eğlenme yolunu seçmektedirler. Bu durum, büyük göç vermiş bir bölge olan Kemaliye (Eğin)’de en azından belirli köylerde uzun süre eğlence yapılmaması nedeniyle, artık yeni def çalıp söyleyen neslin yetişmemesi olması, bir diğer taraftan da teknolojinin getirdiği kolaylık, hazır müziği dinlenmesinin hem daha uzun sürmesi hem de modern eğlence ortamlarında piyasa müziğinin tercih edilmesi alışkanlığından kaynaklanıyor olabilir. Ancak bu durumun, müziğe uygun bir şekilde yapılan bazı dansların da ortadan kalkmasına neden olabileceği gerçeği doğmaktadır. Çit Köyü gelin kına eğlencesinde yapılan yerde bir ara ellerine def ve bendir alan kadınların, kamera çekimi yapıldığını gördüklerinde bendirleri yüzlerine doğru kaldırıp yüzlerini kapatmaları ve ardından gülerek “sakın internete, youtube’a falan koyma kocalarımız bizi boşar” demeleri, teknolojinin farkındalıklarının da altını çizen bir tepkidir. Bu def çalma sırasında orta yaşlı bayanlardan ikisinin kalıp o müziğin ritmine uygun ayak hareketleriyle yaptıkları dans ise, Kemaliye (Eğin) ve yöresinde o güne kadar yapılan alan çalışmalarında raslanılmayan bir performans olması açısından bu teoriyi desteklemektedir.

Şekil 3.1 : Çit köyü damat kınasında müzisyenler.

Aynı köyde yapılan damat kınasında ise köyün meydanına büyük yaklaşık 10 kadar büyük masa kurulmuş ve yemek ikramı ve içkili bir eğlenceyle kına töreni gerçekleşmiştir. Gündüz vaktinde gelen ve keman, cümbüş, klarnet ve davuldan

oluşan müzisyen gruba da gündüz saatlerinden itibaren gelen misafirlere, gece eğlencenin bittiği saate kadar eşlik ettiler. Bu noktada bugün Kemaliye'deki kına törenleri ve düğünlerde yer alan repertuardan bahsetmek yerinde olacaktır. Bugün Kemaliye'de, kına törenlerinde yörede mümkün olduğu kadar davul ve klarnet eşliğinde yapılan eğlenceler göze çarpmaktadır. Kına töreni sırasında ise sadece kınada bulunan kadınlar tarafından çalınıp söyleme durumu vardır. Bugün, daha önce bahsedilen kına türkülerinin söylenmediğini, ancak popüler anlamda herkesin kına türküsü olarak bildiği Yüksek Yüksek Tepelere ve Kınayı Getir Aney olarak iki ezginin okunduğu görülmektedir. Ancak kınadan sonra yapılan eğlencelerde, özellikle davul ve klarnet eşliğinin olması, Kemaliye'de her düğünde görülebilecek bir repertuar sıralamasının varlığını da beraberinde getirmektedir.

Çizelge 3.1 : Kemaliye'de gerçekleştirilen kadın kına gecesi repertuarı, 22.08.2008, Apçağa Köyü, Kemaliye (Eğin).

Eser Adı	Makamı	Ritmik Yapısı	Açıklaması
Duran Agabey	Segah	4/4	Misafirler odaya gelirken, CD'den çalınıyor
Çayda Çıra	Segah	4/4	Gelin ve damat kına yakılması için odaya getiriliyorlar, CD'den
Kınayı Getir Aney	Uşşak	5/8	Kına sırasında
Yüksek Yüksek Tepelere Ev Kurmasınlar	Hüseyni	9/8	Kına sırasında
Meşenin Tepelisi	Hüseyni	4/4	Kınadan hemen sonra, yapılan kutlamada, dans ederken
Bahçaya İndim ki	Hüseyni	4/4	Kınadan hemen sonra, yapılan kutlamada, dans ederken
Karşıda Yonca Bitmez mi	Hüseyni	4/4	Kınadan hemen sonra, yapılan kutlamada, dans ederken
Horoz Havada Horoz	Hüseyni	4/4	Kınadan hemen sonra, yapılan kutlamada, dans ederken
Eğin Çiftetellisi	Hüseyni	4/4	Kınadan hemen sonra, yapılan kutlamada, dans ederken
Sı sızıyor sızıyor	Hüseyni	4/4	Kınadan hemen sonra, yapılan kutlamada, dans ederken
Konyalım	Hüseyni	4/4	Kınadan hemen sonra, yapılan kutlamada, dans ederken

Artık kadın ve erkeklerin birarada bulunduğu ve kınadan sonra beraber eğlendikleri kına gecelerinde, kına yakıldıktan sonra birlikte dans edilir. Klarnet ve davulun olduğu tüm kutlamalarda genel olarak karşılaşılan bir sıralama ve repertuar

görülmektedir. Özellikle kadınların oynadığı Eğin çiftetellisi olarak anılan Pencerede Tül Perde (bkz. EK.A.7) davul ve klarnet tarafından çalınır ve karşılama tabir edilen çiftetelli dansı yapılır. Ardından yine kadınlar tarafından ine Büyük Cevizin Dibi, Elinde Süt Küleği gibi zgiler eşliğinde halay çekilir. Bu tarz bir kutlamaya örnek olarak, Apçağa Köyü’nde 2009 yılında gerçekleştirilen bir kına gecesinden örnek verilebilir. Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta da kınaya gelirken CD’den “Çayda Çıra” ezgisinin çalınmasıdır. Ancak bu her zaman görülen bir durum değildir bölgede, damadın ailesinin Elazığ’lı olması bu şekilde bir seçimi de beraberinde getirmiş olabilir. Diğer eserlere bakıldığında, yine kadınların kendi aralarında yaptıkları kutlamalardaki eserlerin benzerleri burada da bulunmaktadır.

Ardından erkekler, tek ayak adını verdikleri ve birbirine bağlı birkaç farklı oyundan meydana gelen halay formatında bir oyun sergilerler: Tek ayak, iki ayak, Eğin kınası (Bana Bir yar olsun), Sıklama ve Gecegü oyunlarından meydana gelen bu halayda, ağır bir yapıdan başlanarak, hızlıya giden bir ritmik yapı görülmektedir.

Buradaki müzikal yapıya bakıldığında yine çoğunlukla Kemaliye (Eğin) türkülerinden oluşan bir repertuar görülmektedir. İlginçtir ki, bugün kına ve düğün eğlencelerindeki kültürel simgelerin değiştiği görülse de yapılan müzikler, danslar ve tercih edilen repertuarın aynı olduğu gözlemlenmektedir. Sözlü tarih görüşmelerinde anlatılan kına törenleri ile, bugün gerçekleştirilen ve alan çalışmasında gözlemlenen kına törenleri arasında büyük bir fark olduğu ortadadır. Toybelen Köyü’nde görüşme yapılan Necmiye Uslu, geleneksel kına törenlerini anlatırken, her aşamada söylenen türkülerin anlamından da bahsetmiş ve bu türkülerin belirli bir sırada olduğunu da ayrıca vurgulamıştır (bkz. EK A). Gelin getirme, kınanın ele yakılması, kına yakılmadan önce annesinin çağırılması, gelinin ağlatılması gibi aşamalarda müzik önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradaki müzik, hem melodik yapısı hem de sözleri anlamında, kına töreninin adımlarına göre belirlenmiştir ve o anı betimler niteliktedir. Müzikler de o anda gelinin ailesinden ayrılması üzüntüsüne eşlik edecek yapıdadır. Ancak bugün, başta bahsedildiği gibi, bu geçiş ritüellerindeki aşamaların anlamı ve sembolik olarak ifade ettiği değerler ve yaşam koşulları değişime uğramıştır. Ancak bugün yine benzer bir repertuar, kınalarda, aynı sırada olmasa da söylenmeye devam etmektedir. Değişen yaşam şekilleri ile beraber, özellikle kına töreninin fonksiyonunu yitirmeye başladığı gözlemlenmiştir. Buna göre, kına törenleri sırasında kına yakılırken bilinen yerel ezgiler söylenmemektedir.

Burada özellikle bellekte kalan “Kınayı Getir aney” ve “Yüksek Yüksek Tepelere Ev Kurmasınlar” (bkz. Şekil C.5) olmak üzere kına töreni için popüler sayılabilecek iki ezginin söylendiği dikkat çekmektedir. (bkz. EK. G.1) Ancak törenden sonra eğlence aşamasında, yerel ezgilerin okunduğunu ve bu ezgiler eşliğinde bilinen dansların yapıldığı görülmektedir. Bunun nedeni, kültürel formların biçimsel özelliklerinin, müzikal belleği de etkilemesi olarak düşünülebilir. Kültürel form olarak kına törenindeki belirli davranış şekillerinin fonksiyonunu yitirerek değişmesiyle birlikte, bu davranışlarla sembolleşen ve davranışın anlamını kuvvetlendiren müzikal yapının da değişmeye ve hatta bu performanslar içinde yokolmaya başladığı göze çarpmaktadır. Ancak eğlence kısmı halen aynı amacı taşımakta ve törenden sonra birlikte kutlama anlamına gelmekte olduğundan, buradaki ezgiler aynı şekilde okunmakta ve hatta nidalar da aynı şekilde atılmaktadır. Burada aslında bellekte bu müzikleri sembolleştiren önemli unsurun dans olduğu dikkat çekmektedir. Dans figürleriyle bağdaştırılan ezgiler, aynı zamanda dans ederek söylendiği için halen her eğlence ve kutlamalarda etkin şekilde yer alan dansla bütünleştirildiği için halen bu performanslardan bahsedildiği söylenebilir. Bu anlamda her ne kadar davranış şekilleri değişime uğrasa da, bu aşamaları betimleyen müzik aynı şekilde icra edilmeye devam etmektedir. Bu nedenle, müzik burada, aslında kültürel gösterim biçimlerindeki “komünite”ni başka bir deyişle, bu geçiş aşamasındaki birlikteliği sağlayan önemli bir eleman olarak yer almaktadır.

Bugün, kültürel formlar her ne kadar “geleneksel” vurgusuyla gerçekleştirilmeye çalışılsa da, aslında zaman geçtikçe değişen yaşam koşullarına bağlı olarak farklılaşan toplumsal davranışların karşılığı değildir ve bu da kültürel formların da değişimini beraberinde getirmektedir. Örneğin bugün düğün sırasında altın takılmaktadır, bu nedenle “göre” yapılmamaktadır.

Bu durumun en önemli sebeplerinden birisi de merkez ve merkeze yakın köylerin şehirde yaşayanlarla, ve şehir hayatıyla daha çok bağlantılı olması şeklinde düşünülebilir. Merkeze uzak ve dağlık alanlardaki bazı köylerde uzun bir süre düğün yapılmamış olması nedeniyle, merkeze göre bölgesel adetlerin daha belirgin bir şekilde görülmeksiz dikkat çekmektedir. 2009 tarihinde gerçekleştirilen alan araştırmaları sırasında bu durum Ergü Köyü’nde gözlemlenmiştir.

Ergü Köyü, Kemaliye’nin merkeze diğer dağ köylerine daha yakın olan ve halen yaz-kış yerleşimin olduğu köylerden birisidir. Düğünden önce gelin ve damat

hazırlanırken, yemek ikramından sonra, erkek ve kadınların beraber eğlendikleri bir düğün eğlencesi köy meydanında gerçekleştirilmiştir. Sabahtan itibaren başlayan düğün hazırlıklarından sonra köy meydanına toplanan halkla birlikte bir düğün alayı oluşturularak, gelin evinden almaya gidilmiştir. Ancak daha sonra gelin evinden alınarak arabaya bindirilmiş ve düğünün yapıldığı köy meydanına arabayla getirilmiştir. Gelini almaya giden alay ise, gelinin peşinden meydana yürüyerek dönmüştür. Burada, gelinin dönüşte, her ne kadar modern yaşamın getirdiği bir ihtiyaç olarak arabayla gitmesi kabul edilse de gelin almaya giderken görülen coşku söner ve düğün alayı gelinin peşinden hızla meydana geri döner. Bu eğlencede en dikkat çeken sunum ise, damada para takma törenidir. Meydanda oturan damada para takmaya gelen kişiler, klarnet ve davul eşliğinde para taktıktan sonra dans etmeye başlar. Bu sırada damadın ceketi, ayakkabısı saklanır ve geri verilmesi için sağdıçtan para istenir. Bunun yanında sağdıçla birlikte sandalyelere bağlanan damat, belirlenen bir mebla toplanıncaya kadar çözülmezler. Burada aslında, damada yapılan yardımın ardından dans alanının kendisine bırakılması durumu, damada maddi yardımda bulunan kişiye verilen bir ödül mahiyetindedir.

Modern Kemaliye (Eğin) düğünleri, kına ve düğün eğlencesi şeklinde belirlense de eski dönemlerdeki belirleyiciliği kalmaması durumu ortadadır. Bunun nedeni, köylerde yerleşim de olsa, genç nüfusun olmaması, daha çok yaşlı nüfusun köylerde oturması olarak gösterilebilir. Ancak merkezden uzak ama yerleşimin olduğu bazı köylerde geçmiş döneme yakın evlenme ritüelleri yapılmakta ancak onlarda da modern yaşamın getirdiği değişim sembollerini görmek mümkündür.

Şekil 3.2 : Bahçe Mahallesi kına gecesinden gelin ve damat.

Bahçe Mahallesi adıyla anılan köyde yapılan kına gecesinde de geleneksel ile modern yaşam arasındaki sembolleri görmek mümkündür. Bu ritüellerde, geleneksel yaşamın başka bir deyişle adetlere bağlılık ve dolayısıyla yerel ve kültürel kimlik olgusunu yaşamak, diğer taraftan da modern yaşama ayak uydurma zorunluluğu üzerinden yaşanan ikilem, değişen günümüz kültürel formlarında karşımıza çıkmaktadır. Bahçe mahallesinde yapılan kına töreninde kadın ve erkeğin aynı yerde kınalarının yapılması ve misafirlerin birlikte oturup aynı mekanda eğlenmesinin yanı sıra kına tepsisiyle halay çekme adetinin olması bu ikilemin varlığını açıkça göstermektedir (bkz. Şekil 3.3).

Şekil 3.3 : Kına tepsisiyle halay. Bahçe Mahallesi’nde kına geces.

3.2 Günümüzde Kemaliye (Eğin)’de Toplu Eğlence Biçimleri

Ulaşım ve iletişim araçlarının daha iyi duruma gelmesiyle birlikte Kemaliye (Eğin)’nin içe dönük yaşam tarzından biraz daha ayrılması, eğitim sorunlarının iyileştirilmesi, Kemaliye (Eğin)’nin yaşamının biraz daha hareketlenmesine yol açmıştır. Bunun yanı sıra büyük şehre göç eden kesimin maddi durumunun daha iyi hale gelmesi ve duydukları aidiyet hissi ile birlikte geçici sürelerle ama sık sık zamanlarını ilçede geçirmeye başlamışlardır. Duyulan aidiyet hissi ve Kemaliye (Eğin)’de gözle görülür şekilde var olan bölgesel milliyetçilikle birlikte ilçeye gelen Kemaliye (Eğin)liler, eskiden orada yaşadıkları kültürü tekrar yaşamak amacıyla, oturak alemleri ya da kısır düğünlerine benzer şekilde toplu icra özelliği taşıyan

eğlenceler yapmaya başlamışlardır. Bu eğlenceler sıra odası gibi özel isimlerle anılmazlar ancak yapıldıkları mekan itibariyle bağ eğlencesi ya da oturak alemi ya da yine kısır düğünü olarak adlandırılmaları mümkündür. Burada artık sadece Kemaliye’de yaşayan haktan değil, ayrıca sadece izin alarak geldikleri ilçede özellikle nüfusun yoğun olduğu yaz aylarında vakit geçiren ve evlerin bahçelerinde ve teraslarında bu tarz eğlenceleri yapan büyükşehirden gelen grupların gerçekleştirdikleri performanslardan da bahsedilmektedir.

1985’li yıllardan sonra medya iletişim araçlarını kullanmaya başlayan ilçe sakinleri, aynı zamanda ısınma problemlerini tandırdan başka yöntemlerle gidermeye çalışmışlardır. Bu da bugün daha rahat ulaşım ve ısınma durumu olan ilçede, belirli zaman dilimlerinde birbirleriyle vakit geçirme ve bu şekilde bir ritüel yapma zorunluluğunu ortadan kaldırmış ancak bu tarz eğlence toplantıları yine özellikle erkeklerin bir araya gelip yaptıkları ev eğlencelerine şeklinde devam etmiştir. Yine halk kış aylarında, istedikleri zaman toplanıp toplu icra geleneğini sürdürmüşlerdir. Temel olarak bakıldığında, bir komünitasın ve eğlence birlikteliğinin meydana geldiği ev toplantılarının gelişerek yaz aylarında da büyükşehirde yaşayan Kemaliye’li grubun da geldiği zamanlarda yapılan bir toplu eğlence şekline dönüştüğü kabul edilebilir. Kemaliye (Eğin) kültüründe yer alan beraber çalıp söyleme bu şekilde bir zorunluluktan doğarak bölgenin kültürünün önemli bir parçası ve göstergesi olmuştur. Bu kültürel formu, sadece bölgede yaşayan halk değil aynı zamanda ilçeden büyük şehirlere ve yurtdışına göç eden Kemaliye (Eğin)liler için de düşünmek mümkündür. Başka bir deyişle, gurbetçi olarak anılan akrabaların da tüm özlem duygularının üstesinden gelebilmek ve “Kemaliyelilik”lerini daha iyi yaşamak amacıyla ilçeye her geldiklerinde akrabaları ya da arkadaşlarıyla toplanıp bir eğlence yapması da aslında bu ritüeli gurbetçilerin de paylaşması anlamına gelmektedir. Daha önce Kemaliye (Eğin)’de hiç gelmemiş ama İstanbul’da doğup büyümüş, Kemaliye (Eğin) kültürünü aileden almış ve “Kemaliye (Eğin) özlemi” duygusunu ailesinden aktarımla kazanan bir kişi, bu aidiyeti daha fazla hissetmek amacıyla Kemaliye (Eğin)’de geldiğinde çevreyi gezdikten sonra mutlaka akşam yemek sırasında evde, ya da bölgede belirli toplantıların yapıldığı turistik evlerde, klarnet ve ritim çalan müzisyenlerle birlikte eğlence yaptıkları gözlemlenmiştir.

Kemaliye (Eğin)’de her en kadar eski dönemlerdeki kurallara göre yapılırsa bile düğünler ve kınalarda dahi bu aidiyet duygusu çok fazla hissedilmez. Bu Kemaliye

(Eğin)lilik hissine en iyi şekilde verecek olan ve bir şekilde ritüel olarak algılayabileceğimiz kültürel form olan toplu icralar, Kemaliye (Eğin) kültürel kimliğinin en önemli göstergesi ve kültürel kimliğin, kültürel formlardaki temsilidir.

Kemaliye (Eğin)'de evleri bulunan ama halen büyükşehirlerde yaşayan çoğunluk ise, izin aldıkları dönemde Kemaliye (Eğin)'ye gelirler. Daha önce bahsedilen Kemaliye (Eğin)liliklerini gurbetten gelen Kemaliye (Eğin)liler, belirli kültürel formlarla yaşamak isterler. Bunlardan en önemlisi de kısır düğünü ya da bağ eğlencesi olarak adlandırdıkları toplu icralardır. Bu toplu icralar, köyde ya da merkezde evi olan kişilerin evlerindeki bahçede ya da dışarıdan gelen misafirlerin ya da turistlerin kalabilecekleri konukevlerinde gerçekleştirilir. Bu konukevlerinden birisi de Hacı Ömer Yalçınkayalar'a ait Hacı Ömer Konukevi'dir. Bugün ilçeye özellikle yaz aylarında gelen konuklar yakınları ya da misafirleriyle bu evde oturak alemleri yaparlar. Hacı Ömer Yalçınkayalar (2008) “şimdi birisi sponsor oluyor, parasını veriyor, ben et alıyorum, içki alıyorum, kar almıyoruz, çalgıcıları çağırıyoruz, bana da diyor ki “güvenilir adamların varsa eş dost burada yesin içsinler” burada neye dikkat ediyoruz: burada sarhoş olup, terbiyesizlik yapacak adam zaten içeriye giremez. He biz valiyi de çağırırız kaymakamı da çağırırız yani bu taraklarda bezi varsa çağırırız” şeklinde açıklamıştır.

Bugün hiç içkili lokantanın bulunmadığı Kemaliye (Eğin)'de hem oturak alemini yapmak hem de içki içerek rahat eğlenmek için özellikle tercih edilen bir yer olarak bilinir. Gelen grubun özelliğine göre kadınlı erkekli eğlence de yapılabilir ancak bu eğlenceler özellikle erkekler tarafından yapıldığında dışarıdan gelen tanıdık bir erkek misafir dışında kimse içeriye alınmamaktadır.

Bu eğlenceler dışında bir turist grubu geldiğinde yine bu konukevinde köylerden bazı müzisyenler çağırılıp otantik icraya yakın müzikler yapılırsa da tamamen Hacı Ömer Yalçınkayalar bunun tamamen turistik amaçlı olduğunu da eklemektedir.

2010 yılında bu şekilde yapılan bir oturak aleminde izin alarak girip içeride çekim yaptığı oturak aleminde bir masanın çevresinde yaklaşık 12 kişi kadar misafir vardı. Klarnet ve ritim eşlikli bir müzikle eğlenen erkekler, genellikle Kemaliye (Eğin) ve Elazığ yöresinin türküler, oyun havaları, hoyratları ve ela gözlüleriyle eğlence yaptılar. Bu tarz eğlencelerin, Kemaliye (Eğin) kültürel formlarından sayılması ve aidiyet hissini vurgulamasının en büyük sebeplerinden bir tanesi ise, gecede özellikle

bölgenin kültürüne ait ürünlerin performansının yapılması olduğu anlaşılmaktadır. Kemaliye (Eğin) ve Elazığ Harput türküleri, ela gözlü ve hoyrat ve maya türlerinden eserler, bu anlamda bu kültürel forma bir kimlik kazandırmaktadır.

Burada yapılan müzikli eğlenceler, tamamen erkeklerin kendi aralarında eğlence için yaptıkları ve genellikle klarnet ve yanında bir ritim veya grupta enstrüman çalan kişi varsa onun da çaldığı enstrüman eşliğinde gerçekleştirilir. Genel olarak Kemaliye (Eğin) türküleriyle başlanan performansta arada sesi güzel olan ve iyi söyleyen kişiler de varsa maya, hoyrat, uzun hava gibi serbest türlerden de eserler okunur. Kemaliye (Eğin) türkülerinde, mutlaka yörenin iyi oynayanları dans ederler. Tüm bunlar bir oturak alemi ya da kısır düğününde olan genel özelliklerdir.

Şekil 3.4 : Bağ eğlencesi. Hacı Ali Ataman'ın Evi. Toybelen Köyü, Kemaliye (Eğin), Erzincan.

Toplantılarda ela gözlü söylenmesi, toplu icranın gerektirdiği bir özelliktir. Şevket Gültekin (2008), fasıl performanslarını anlatırken okunan türkülerin arasında ağır bir formda bir performans olması gerekliliğinden bahseder. “Aslında genelde ela gözlü okunur. İki maya, bir hoyrattır onun ölçüsü aslında, iki maya bir hoyrat derler” şeklinde açıklar. Ataman ise, her ela gözlü okunduğunda mutlaka arkasından bir maya okumak gerekir. Bir de “mayala” derler” şeklinde, ela gözlünün hemen arkasından bir maya söylenmesi gerekliliğinden bahseder.

Ela gözlü manilerinin Kemaliye (Eğin)'deki özellikle kadınların hasret duygularını ve kavuşma isteklerini anlatırken yazılmış oldukları düşünüldüğünde, bu serbest tarzdaki sözlü icraların da tamamen Kemaliye (Eğin) kültürüne ait, önemli bir olgunun performanstaki yansıması olarak görülebilir.

Ela gözlü olarak anılan maniler özellikle kadın ağzı dediğimiz ve uzaktaki eşe veya çocuğuna hasret nedeniyle yazılan bunu dile getiren manilerdir ve bugün uzun hava

tarzında serbest bir şekilde söylenen bir form haline gelmişlerdir. Bugün fasıl adı verilen toplantılarda, bir ela gözlü söylenmesi gerekir ve toplu icraların önemli özelliklerinden bir tanesidir.

“Ela gözlüleri erkekler pek söylemezler, kadınlar söyler daha çok. Genelde kadınlar söylerken ela gözlü der, erkek de kömür gözlü der, ama bir ela gözlü okunduğu zaman mutlaka karşıdan bir erkek maya okur. Bir ela gözlü mayalanmadan olmaz” sözleri aslında kadınların bu “bekleyen” olma durumlarını ve farklı bir performansın çıkışını simgeler. Apçağa Köyü’nden Fatma Okçu, beraber oturup konuşurken yanında olan eşi için yazdığı bir maniye de bu şekilde anlatır: “Benim gelin odası şuradaki oda, elma büyüdü büyüdü dallar öyle geldi pencereye sürünüyor, ben de bunu çok özlemişim ya işte askerdeydi. Aklıma geldi bak: Odama dokunur elmanın dali, giyinem garalar neyneyim ali, akşam olur nazlı yarım gelmezse, gözüme görünmez dünyanın mali”. Bu şekilde yazılan ve içinde ela gözlü ibarelerinin geçmesinden dolayı ela gözlü adını da alan bu maniler, tamamen bölge halkının hasret duygularından ortaya çıkar.

Bir diğer eğlence şekli de gurbetten gelen ama köylerde ya da merkezde evi olan Kemaliye (Eğin)lilerin evlerinde bahçede, sundurmalarında ya da evlerinde yaptıkları bu tarz müzikli eğlencelerdir. Bu tarz eğlencelerden bir tanesi, 2008 yılında yapılan araştırma sırasında Hacı Ali Ataman’ın Toybelen Köyü’ndeki evinde yaptığı eğlence olarak gösterilebilir. Bu eğlencenin diğerlerinden bir farkı, ailecek katılım olması ve içki olmamasıydı. Toplantıya katılan enstrüman çalan ve söyleyen misafirleri diğer zamanlarda da yörede birçok yerde enstrüman çalan kişiler olmasına karşın, herkes birbirini yakından tanıdığı için profesyonel bir müzisyen çağırılmış havası yaratılmamıştır.

Eğlenceden önce yemek ikamı verilmiş, daha sonra çay ve meyve eşliğinde çalınip söylenmeye başlanmıştır. İkramın içkili olmamasının sebebi, aile içinde yapılması ve aslında asıl misafir olarak dışarıdan bir araştırmacının katılma durumuydu. Burada da çalan ve söyleyenlerin bir arada karşılıklı iki sedire oturması ve ailenin diğer bayan üyelerinin aynı sundurma içinde ama başka bir bölgede oturup dinlemesi aslında toplantının asıl erkekler arasında yapılıyor olma durumunun göstergesidir.

Tüm gece boyunca yine toplantıların en önemli özelliklerinden olan Kemaliye (Eğin), ayrıca Elazığ türkülerinin söylenmesi ve ayrıca oyunların oynanması ve ela

gözlü ve hoyrat söyleyenlerin de arada söylemesi, bu toplu eğlencelerin en belirgin özellikleri olarak yerel kimliği dışa vurması açısından önem arz etmektedir.

Şekil 3.5 : Bağ eğlencesi. Hacı Ali Ataman'ın Evi. Toybelen Köyü, Kemaliye (Eğin), Erzincan.

Bugün sahnelenmiş icralarda görülen kurallar dahilinde birçok türküyü birbirine bağlayarak söylenme durumu, bu tarzdaki eğlencelerde ağırlıklı olarak oyunlar oynanırken uygulanmaktadır. Kemaliye (Eğin)'deki bilinen halay ve karşılama tarzı oyunlarda dansın arada kesilmemesi için belirli bir sırayla yapılması gerekmektedir. Bu da belirli türkülerin ardarda sıralanarak okumasını gerektirir. Bu tarz eğlencelerde, birlikte çalıp söylemenin yanı sıra yerel dansların da yapıldığı görülmekle birlikte, dans edenlere çalma durumu aynı zamanda türkülerin de ardarda okunması durumunu doğurmaktadır.

Fasıl grubu kurulana kadar yapılan eğlenceler, toplantıya gelen kişilerin çaldıkları enstrümanlarla sınırlandırılmasına karşın, kurulan grupta her zaman belirli enstrümanlar kullanılmaktadır. Bugün fasıl grubunda kanun, keman, klarnet, def, dümbelek ve cümbüş enstrümanları kullanılmaktadır. Yörenin halk oyunları ve düğünlerinde kullanılan klarnet, davul ve kendi içlerindeki eğlencelerde kullanılan def ve dümbelek (darbuka) dışında bu grupta keman, kanun gibi “incesaz” (Ataman, 2009) olarak tabir edilen ve keman kanun gibi “yöreye Ermeni etkisiyle birlikte gelen sazların” (Ataman, 2009) da kullanıldığı görülmüştür. Bugün genel bağ eğlencelerinde enstrümanını alıp gelen herkes birlikte çalıp söyledikleri için kaval ve

bağlama da kullanıldığı görülmekle birlikte, kurulan fasıl grubunda sadece yörenin simgesi olmuş ve Kemaliye (Eğin) kültüründe eskiden beri var olan enstrümanlar tercih edilmektedir.

Çizelge 3.2 : Toybelen Köyü Bağ Eğlencesi Repertuar sıralaması. 20.08.2008.
Toybelen Köyü, Kemaliye (Eğin), Erzincan.

Eserin Adı	Yöre	Makam/Dizi	Ritmik Yapı	Okuyan
Bülbülün Kanadı Sarı	Diyarbakır	Hüseyni	10/8	Birlikte
Tamburam Rebab Oldu	Urfa	Hüseyni	2/4	Birlikte
Yeşil Ördek Gibi Daldım Göllere	Sivas	Hüseyni	4/4	Birlikte
Yeşil Kurbağalar	Kemaliye (Eğin)	Hüseyni	-	Hacı Ali Ataman
Eğin Dedikleri	Kemaliye (Eğin)	Uşşak	10/8	Birlikte
Yüce dağ başında incir ağacı(Ela gözlü)	Kemaliye (Eğin)	Hüseyni	-	Zakir Karahan
Klarnet taksim	-	-	-	Mustafa Taşkın
Yüce dağ başında incir ağacı (Ela Gözlü)	Kemaliye (Eğin)	Hüseyni	-	Zakir Karahan
Bülbül ne yatarsın bahar erişt i (Ela gözlü)	Kemaliye (Eğin)	Hüseyni	-	-
Bülbül ne Ağlarsın (Ela Gözlü)	Kemaliye (Eğin)	Hüseyni	-	Hacı Ali Ataman
Dolanayım gözlerinin içine	Kemaliye (Eğin)	Hüseyni	-	Ali Aktan
Gelen yoktur yavrum seni kimden sorayım (Maya)	Kemaliye (Eğin)	Hüseyni		Ali Aktan-Hacı Ali Ataman
Munzur Dağı Silelenmiş Kar İlen	Kemaliye (Eğin)	Hüseyni	2/4	Birlikte
Kısa ara...				
Antep'in hamamları	Gaziantep	Nişabur	2/4	Sözsüz
Çiftetellisi	-	Uşşak	2/4	Sözsüz
Pencerede Tül Perde (Eğin çiftetellisi)	Kemaliye (Eğin)	Hicaz	4/4	Sözsüz
Erzurum'da Gül Ahmet		Rast	2/4	Birlikte

Çizelge 3.2 (devam) : Toybelen Köyü Bağ Eğlencesi Repertuar sıralaması.
20.08.2008. Toybelen Köyü, Kemaliye (Eğın), Erzincan.

Eserin Adı	Yöre	Makam/Dizi	Ritmik Yapı	Okuyan
Oy nana	Kemaliye (Eğın)	Uşak	9/8	Karşıla ma dansı oynanıyor
Hamamın Kapsı	Kemaliye (Eğın)	Uşak	9/8	Karşıla ma dansı ile
Odalarına Vardılar	Kemaliye (Eğın)	Uşşak	9/8	Birlikte
Süpürgesi Yoncadan	Kemaliye (Eğın)	Hüseyini	9/8	Birlikte
Bana Bir Yar Olsun	Kemaliye (Eğın)	Hüseyini	9/8	Birlikte
Bahçaya İndim de	Kemaliye (Eğın)	Hüseyini	4/4	Birlikte
Horoz Havada Horoz	Kemaliye (Eğın)	Hüseyini	4/4 ⁶	Birlikte
Oğlan Gider işine	Kemaliye (Eğın)	Uşşak/Bayati	4/4	Birlikte
Eğınım Eğınım Yeşil Eğınım	Kemaliye (Eğın)	Hüseyini	4/4	Birlikte
Hayriye'nin Altın Dişi	Kemaliye (Eğın)	Hüseyini	4/4	Birlikte
Yıkın Şunların Evini	Kemaliye (Eğın)	Uşşak/Hüseyini	4/4	Sözsüz
Havaçor Halayı	Kemaliye (Eğın)	Uşşak	4/4	Sözsüz
Delilo	Elazığ	Hüseyini	2/4	Sözsüz
Cezayir Havası	Kemaliye (Eğın)	Hüseyini	2/4	Sözsüz
Yeşil Kurbağalar üzerine enstrümental doğaçlama	Kemaliye (Eğın)	Hüseyini	-	Sözsüz
Kısa ara...				
Gülüm Yükseklenmiş Alçaklayamam Tecnis)	Elazığ	Uşşak	-	Hacı Ali Ataman
Peşrev	Elazığ	Uşşak	4/4	Sözsüz
Kar mı yağmış Şu Harput'un Başına	Elazığ	Hüseyini	4/4	Birlikte
Bülbül Güle mi Geldin (Kürdi Hoyrat)	Elazığ		-	Hacı Ali Ataman
Gel Benim Zalım Yarım	Elazığ	Hüseyini	4/4	Birlikte

⁶ Kemaliye'de 4/4 ve hatta 2/4 olarak yazılan ve hatta betimlenen ezgiler genellikle davul ve zilli defle 8/8 olarak ve düyek vuruşlarla icra edilmektedir. Bu tabloda yer alan hemen hemen tüm ezgiler bu kapsam içinde yer almaktadır.

Çizelge 3.2 (devam) : Toybelen Köyü Bağ Eğlencesi Repertuar sıralaması.
20.08.2008. Toybelen Köyü, Kemaliye (Eğin), Erzincan.

Eserin Adı	Yöre	Makam/Dizi	Ritmik Yapı	Okuyan
Ahçığı Yolladım Urum Eline	Elazığ			Birlikte
Kapıyı Çalan Kimdir	Elazığ/Malatya	Hüseyini	10/8	Birlikte
Ben şehidi badeyem (Harput Divanı)	Harput/Elazığ	Hüseyini	-	Hacı Ali Ataman
.... (Nevruz Gazel)	Harput/Elazığ	Hüseyini	-	Ali Aktan- Hacı Ali Ataman
Yüksek Minarede Kandiller Yanar	Elazığ	Muhayyer	10/8	Birlikte
Odasına Vardım Kahve Pişirir	Diyarbakır	Uşşak/Hüseyini	4/4	Birlikte
Sinemde bir tutuşmuş, yanmış ocak olaydı	Elazığ	Hüseyini	6/4	Hacı Ali Ataman
Havada bulut yok	Muş	Uşşak/Hüseyini	10/8	Birlikte
Bir Gül İçin Bülbül Giymiş Kareler (Maya)	Harput	Hüseyini	-	Hacı Ali Ataman
Dağlar dağımdır benim gam ortağımdır benim	Elazığ	Hüseyini	10/8	Birlikte
İçerden Yar İçerden (Maya)	Erzincan	Hüseyini	-	Mustafa Taşkın
Kevenkin Yollarında Çimeydim Göllerinde	Kemaliye (Eğin)	Hüseyini	10/8	Birlikte
Köprüden geçti gelin	Kırşehir	Hüseyini	4/4	Birlikte
Gızardı Gayalar	Kemaliye (Eğin)	Hüseyini	9/8	Birlikte
Yine şafak söktü	Kemaliye (Eğin)	Hüseyini	4/4	Birlikte
Elinde süt küleği	Kemaliye (Eğin)	Hüseyini	4/4	Birlikte
Bahçaya indim de taş bulamadım	Kemaliye (Eğin)	Hüseyini	4/4	Birlikte
Kız Saçların Saçların Oynar Omuz Başların	Yozgat	Hüseyini	4/4	Birlikte
Meşenin Tepelisi	Kemaliye (Eğin)	Hüseyini	4/4	Birlikte
Karşıda Yonca Bitmez mi	Kemaliye (Eğin)	Hüseyini	4/4	Birlikte
Munzur Dağı Işıl Işıl Işıldar	Kemaliye (Eğin)	Hüseyini	4/4	Birlikte
Hostanın Bademleri	Kemaliye (Eğin)	Hüseyini	4/4	Birlikte
Dut Ağacı Boyunca	Kemaliye (Eğin)	Hüseyini	4/4	Birlikte

Bu e lencelerdeki repertuarlar öncelikli olarak Kemaliye (Eğin) türküleri ve uzun havalarından oluşmaktadır. Festivaller ya da sadece halka yönelik yaptıkları bir saatlik fasıl programlarında özelikle bu türküleri birbirine bağlı olarak seslendirirler ve programın uzaması durumunda başta Elaz  -Harput ve Malatya Arguvan olmak üzere kendilerine kültürel olarak en yakın yörelerin türküleriyle devam ederler. İcra sırasında yörenin en önemli performanslarından olan ela gözlü adıyla anılan ve uzun hava tarzında okunan eserler ya da hoyratlar yer alır. Bu  zellik, fasıl grubunun icralarının repertuar açısından, sıra odalarındaki müzik performansları ile bağlantısının kurulması açısından önem arz eder. Ela gözlü veya hoyrat performansları, içki masasında ya da yakınlar arasında yapılan icralarda, iyi okuyanlardan özellikle arzu edilen icralardır. Bu sırada diğer grup üyelerinin attıkları nara benzeri “ahey ahey” ya da “ya a” benzeri etkilenme nidaları da bu toplu icranın özelliklerinden biridir.

Büyük  ehirlerle yapılan g  erle birlikte, televizyon ve radyoların olmad  ı Kemaliye’de kalan halkın, vakit geçirmek için kendi aralarında yaptıkları eğlenceler Kısır D   n  olarak adlandırılmaktaydı. Kısır D   n  ibaresi, gelin ve damat olmadan yapılan eğlence anlamını taşımaktadır. Ancak günümüzde multimedya ve iletişim araçlarının gelişmesiyle ve ulaşımın da kolayla masıyla birlikte bu sıkıntı da ortadan kalktığı için kısır d   nleri ibaresi de kullanılmamaktadır. Ancak bu de i imle birlikte, büyük şehirlerde yer alan halk, yine de E inli kimliklerini yaşamak amacıyla Eğin’e geldikleri zaman, o kültürün ürünlerini barındıran eğlenceler yapmaktadırlar. E lenceler, d   nler, sıra geceleri gibi toplantılar özellikle büyük şehirlerde yaşayan memleketlilerin yöreye gelmesiyle birlikte  o almı tır. Bu da aslında tamamen bir kültürel performans  rne i olan kısır d   nleri yapısında bir formun de i erek farklı bir eğlence türüne dönüşmesi ya da tamamen bittiği kabul edilen kısır d   nleri yerine yine aynı şekilde başka bir kültürel performans formunun ortaya çıkması şeklinde nitelendirilebilir. Bu düşünce üzerinde değerlendirilecek olan yaz eğlenceleri  rne i olarak bu araştırma kapsamında, 2008 yılının Ağustos ayında gerçekleştirilen alan çalışmasında kaydı yapılan Toybelen Köyü’nde Hacı ali Ataman’ın evindeki e lencenin müzikal formlar analizi yapılmıştır. Kadın ve erkeklerin bulunduğu eğlence içinde, sadece erkeklerin  alı p söylediği g r lm  tır. Yörede baskın olarak kullanılan klarnet yanında c mb  , keman, davul, kaval ve zilli def kullanılmıştır. Yörede enstrüman  alanlar

ve özellikle iyi söyleyen kişilerin davet edildiği görülmektedir. Genel olarak icra özelliğine bakıldığında ise bütünsel bir yapının varlığı söz konusudur. Özellikle Kemaliye ve civarından türküler okunmuştur. İcra bütünlüğünü sağlayan en önemli özelliklerden bir tanesi olan aranağmeler bir eserden diğerine geçerken mutlaka çalınmıştır. Arada okunan, ela gözlü ve maya başta olmak üzere serbest bir özellik taşıyan uzun havalar da aradaki klarnet açışlarıyla ve usullü bir özellik taşıyan ayaklarla birbirine bağlanarak ardı ardına okunmuştur. İcranın sonlarına doğru gittikçe hızın arttığı ve en sonda hızlı bir eserle bitirildiği görülmektedir.

Bu icra bütünlüğü içinde, Elazığ/Harpur kültürünün etkisinin baskın olduğu dikkat çekmektedir. Performans içinde, Kemaliye (Eğin) türküleriyle makamsal ve ritmik yapı bakımından uyumlu olması ve performansın hiç kesilmeden bu türküler de içinde yer alacak şekilde devam ettirilme durumu da bu benzerliği ve etkileşimi gösterir niteliktedir. Tüm performans, Uşşak dörtlüsü, Hüseyini beşlisi ya da bu çeşnilerin makam dizilerinin kullanıldığı ezgilerden oluşmaktadır. Makamdaki bu benzerlik, performansın bütünlüğünün bozulmadan farklı form ve ritmik yapılarıdaki eserlerin ardı ardına okunmasını sağlar ve bu da toplu icranın temelini oluşturur. Tüm bu özellikler, icra içindeki bütünlüğü ortaya çıkarmakla birlikte aslında Anadolu'da beraber çalıp söyleme geleneği olarak adlandırılan ve Kemaliye'deki kökeni sıra odası eğlencelerine uzanan bir bütünsel formun varlığını ortaya çıkartmaktadır. Bu devamlılık durumu, eğlence olması sebebiyle belirli kuralları biraz kırmış gibi görünse de, aslında geleneksel icrada bu tarz bir formsal bütünlüğün varlığı açıkça ortadadır. Bu sebeple, Kemaliye'de yapılan eğlenceler hem müzikal bir bütünlük içinde kabul edilen form hem de kısır düğünü benzeri ama değişen toplum yapısı ve alışkanlıkların da getirdiği değişimlerle beraber yeni bir kültürel form olarak değerlendirilmelidir.

Bir diğer örnek ise 2009 yılında Kemaliye (Eğin) merkezde bulunan ünlü konukevlerinden birisi olan Hacı Ömer Konukevi'nde yapılan eğlencedir. İstanbul ve Ankara'dan ilçeye gelen bazı konukların isteği üzerine gerçekleştirilen eğlencenin Toybelen Köyü'nde gerçekleştirilen toplu performansa göre daha oturak alemleri şeklinde geçtiği görülmektedir ki kurulan sofra alkollü alımı bu şekli destekler niteliktedir.

İletişim ve ulaşım kolaylığı ile birlikte, şehirlerde bireylerin iktisadi gelişimi ve duydukları aidiyet hissi, mevsimsel ve süreli geri dönüşleri de beraberinde

getirmiştir. Özellikle yaz aylarında yapılan ziyaretlerde, aidiyet hislerini daha kuvvetlendirecek ve kendilerini “Kemaliye (Eğin)li” olarak hissetmelerini sağlayacak performanslara ihtiyaç duymuşlar ve eski dönemlerde evlerde yapılan eğlencelere yakın performanslar sergilemişlerdir. Bunlar bağ eğlenceleri ve daha genel bir ifadeyle kısır düşünleridir. Bu performanslar, bağlı bulundukları ve kendilerini ait hissettikleri kültürlerinin, kendilerine yansıması ve geri dönüşü şeklinde düşünülebilir.

Ritüel olarak algılayabileceğimiz kışın evde yapılan eğlencelerden yola çıkarak fasıl grubuna kadar gelen süreç içinde fasıl grubu yine kültürün sunulduğu ama daha kurumsal bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu performanslar, ritüelistik bir yapıda değildir, ancak kültürel sunum olarak sahne alır. Festivallerde yer aldığı zaman bir kültürel performans içinde bir parça halinde yer alır ancak tek bir performans olarak düşünüldüğünde ve sahne aldığı diğer zamanlarda da hem kültür dışından gelen yabancı insanlara hem de halka kültürel özellikleri yansıması özelliği bulunmaktadır. Başka bir deyişle halkın kendi aralarında yaptığı eğlenceler bir süre sonra belirli bir kurala bağlı olarak icra edilmeye başlanmıştır.

4. YERELLİĞİN ULUSAL VE ULUSLARARASI ALANDA GÖRÜNÜRLÜĞÜ

Kemaliye, Türkiye’de 1950 ve 1980’lerde olmak üzere yaşanan iki büyük göç hareketinden önce göç vermeye başlamış bir bölge olması nedeniyle, toplumsal ve dolayısıyla da kültürel yapısında göçün etkinlerini açık bir şekilde görmek mümkün olmaktadır. Bunun sonucunda özellikle Ankara ve İstanbul olmak üzere büyükşehirlerde dernekleşme çalışmalarına başlanmıştır. İlk olarak 1949 yılında kurulan köy derneğinden sonra, bugün birçok köy derneğinin kurulduğu ve faaliyet gösterikleri bilinmektedir. Bunların en önemlisi fıklor ve turizm dernekleridir. Çeşitli kültürel etkinlikler yaparak büyükşehirdeki Kemaliyeli halkı biraraya getirmeye ve birliktelik sağlamaya çalışan dernekler, aynı zamanda Kemaliye’ye de bir geri dönüşü olmuş ve buraya yaptıkları yatırımlar, vakıf gezileri, şenlik organizasyonu gibi etkinliklerin yanı sıra Fırat’ın Dansı gösterisi ve İstanbul merkezli çıkan ve dünyanın uluslararası alanda satışı olan tek yerel gazetesi olan The Kemaliye Times da Kemaliye’nin belirli özelliklerini ön plana çıkartarak ulusal ve uluslararası alanda görünürlüğünü sağlamışlar. Bu noktada, bir süre sonra, Kemaliye’deki farkındalığın artmasıyla birlikte, özellikle Doğa Şenlikleri fazlasıyla sahiplenilmeye başlanmıştır. Her ne kadar Kemaliye adıyla görünse de bu etkinlikler ve çalışmaların altında özellikle İstanbul ve Ankara başka olmak üzere büyükşehirlerdeki dernek çalışmaları yatmaktadır.

4.1 Yerel Alandaki İfade Biçimleri

Bu görünürlük bazı gösterimlerde farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle yerel temsillerde gördüğümüz bu durumlarda dikkat çeken farklılaşma, ritüelistik sembollerinden ziyade, yapılış nedeni ve anlamıyla bağlantılı bir değişimdir. Daha önceki zamanlarda ritüel şeklinde yapılan gösterimler, bugün şeklen benzer olmasına rağmen, bazı sunumlarda bu özelliklerini yitirmişler ya da farklı anlamlar yüklenerek ortaya çıkmışlardır. Gösterimlerin yeniden yapılanması olarak adlandırabileceğimiz

bu performanslardan bahsederken, kültürel turizm konusundan bahsetmek ve belirli performansları buna göre değerlendirmek yerinde olacaktır. Bu konuda özellikle etnomüzikolojide son dönem çalışma alanlarından birisi olan ve Peter Dunball-Hall (2006) ve Timothy J. Cooley (2006) gibi araştırmacıların çalışmalarında kullandıkları “kültür turizmi” yaklaşımına değinmek gerekmektedir.

“Kültür turizmi ve miras turizmi, bir özel yörenin doğal kaynakları, sanatları, boş vakitleri, mirasıyla bağlantılı aktiviteler ve geziyi tanımlamak için gezi endüstrisi tarafından yaygın şekilde kullanılan ifadelerdir” (Post, 2006, p. 5) Kültür turizmi çalışmaları birçok farklı alana yayılsa da müzik ve dans çalışmaları üzerinden de ilgi çekici örneklerle ulaşmaktayız. Kültürel turizm gösterimlerinin devamlı bir bileşen olarak müziğe dayanması, kültürel turizmin konusunun, kapsamlı tartışmaları, etnomüzikolojik söylev aşamalarını içerdiğine işaret etmektedir. Müzik önemli bir kültürel turizm ürünüdür ve kültürle bağlantılı müzik çalışmaları, müziğin bu bağlamdaki rolüne eklenen bir düşüncedir. (Dunbar-Hall, 2006, p. 55).

Dunbar-Hall, müzik ve dansın kültürel turizm gösterimlerindeki şeklini iki ana alan üzerinden açıklamaktadır. Bunların ilkinde müzik ve dans, performansın orijinal, başka bir deyişle geleneksel bağlamlarındaki kültürel insan gösterimlerinin, yeni (turistik) bağlamlarındaki kültürel metalara çevrilmesine eşlik etmesi durumu vardır. Diğer alanda ise, ilk alanda bahsedilen dönüşümde müzik ve dansın işlevi, formu ve rollerin değişimine yansımaları ve bu dönüşümde süregelen artistik gelişimde nasıl rol aldığıyla bağlantılıdır. Bu iki alan üzerinden de düşünüldüğünde aslında müzik ve dansın, kültürel gösterimler değişimi net bir şekilde gösteren, önemli bir işlevi olduğu görülmektedir.

Kültürel turizm üzerinden birçok farklı bölge ve kültür üzerinden çalışmalar yapılmıştır. Ancak “kültürel turizm kültürden kültüre, bölgeden bölgeye farklılık gösterir” (Dunbar-Hall, 2006, p. 57). Kemaliye (Eğin)’de kültürel turizmin net bir şekilde görülebildiği temel iki gösterimden bahsedebiliriz: Kemaliye (Eğin) Fasil Topluluğu ve Kemaliye (Eğin) Uluslararası Kültür ve Doğa Sporları Şenlikleri.

4.1.1. Kemaliye Fasil Topluluğu

Kemaliye (Eğin)’de önceki dönemlerde var olan ve kış aylarında bir nevi ritüel bir özellik taşıyan ve halkın kış zamanlarında yalnızlıklarını giderebilmek için yapılan ve farklı isimlerle anılan toplu eğlencelerin bugünkü devamı olarak düşünülen bu

fasılları gerçekleştiren Kemaliye (Eğin) Fasıl Topluluğu, Kemaliye (Eğin)'deki toplu icra geleneğinin sahneye uyarlanmış bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Burada dikkat çeken bir nokta, Kemaliye (Eğin)'de yerel dilde, birlikte çalıp söyleme geleneğinin yer aldığı kültürel gösterimlerdeki performanslar için “fasıl” teriminin kullanılmamasıdır. Bu tarz performanslar için oturak alemi, kısır düğünü ya da sıra odası geceleri gibi kavramların yer aldığı yerel dilde, yerel performans biçimlerini bölge dışında tanıtmak ve sunmak istediklerinde neden bu terimi kullanmışlardır?

Fasıl terimine ilk olarak 16. yüzyılda Osmanlı'yı ziyaret eden seyyah Dernschawm'ın yazılarında rastlamaktayız (Küçükaksoy, 2006, p. 10). Özellikle Osmanlı Dönemi Klasik Türk Müziği geleneğinde belirli bir makam yapısı içinde, bazı kurallarla birbirine bağlanarak çalınan, belirli formların ardarda okunmasından meydana gelen bir konser süreci olarak adlandırabileceğimiz fasıl, bugün Anadolu'da ve değişen sosyal ve kültürel şartlarla birlikte İstanbul eğlence hayatındaki performanslara bakıldığında, “bir bütün içinde, birtakım kurallarla birbirine bağlanan, “seçilmiş” belirli eserlerden meydana gelen, beraber çalıp söyleme geleneği özelliğini taşıyan bir icra şekli” (Küçükaksoy, 2006, p. 9) olarak tanımlanabilmektedir. Bugün Anadolu'da Urfa'da sıra gecesi, Bursa'da Gezek gibi yine yöreye ait özel isimlerle anılan toplu icra şekilleri genel anlamda fasıl olarak da anılmaktadır. Kemaliye (Eğin)'de ise yerel dil içinde toplu icra için “fasıl” teriminin kullanımı Kemaliye (Eğin) Fasıl Topluluğu'nun kurulmasıyla başlamış olması muhtemeldir. Çünkü bugün bile bölgede, toplu icra eğlencelerinden bahsedilirken, bu performanslar, “fasıl” terimi ile değil, oturak alemi, bağ eğlencesi, kısır düğünü gibi kültürel gösterimlerin genel ismiyle adlandırılır. Gezek, sıra gecesi ya da sıra odası gibi isimlendirmeler, zaman ve mekan belirtmek; kısır düğünü oturak alemi gibi isimlendirmeler ise performansın işlevi ya da içeriği üzerinden yapılan bir adlandırmadır. Özellikle Kemaliye (Eğin) örneğinde ön plana çıkan durum, bu performansın nasıl yapıldığından ziyade neden yapıldığı durumudur. Başka bir deyişle, kültürel alanda önemli olan, performansın şekli değil, ne için gerçekleştirildiği, yani kültürel gösterim biçimidir. Burada fasıl olarak adlandırılan, performansın kendisidir, yani kültürel gösterim değildir. Performans, kültürel gösterimin içinden alınıp sahneye konulduğu anda fasıla dönüşür (bkz Ek B)

Kemaliye (Eğin)'de sahnede yapılan fasıl performansları ise, sözlü tarih anlatılarında bahsedilen kültürel gösterimlerde, başka bir deyişle ritüel özellik taşıyan sıra odası

gecelelerinde, daha sonraki dönemlerde de oturak alevi, kısır düğünü gibi adlandırmalarla bahsedilen gecelerde yapılan icraların sahnelenmiş şeklidir. Fasıl teriminin, yerel dilde kullanılmamasına bakılacak olursa, bölge dışından toplu icralara verilen ismin, yerelliğin ulusal platformda görünür kılınması ve yöre dışındaki insanların bu performansın farkındalığını sağlaması amacıyla dışarıdan bir bakışla kullanılan bir adlandırmadır. Kemaliye (Eğin)’de bu tarz toplu icra şekillerine verilen bir isim olmamasına karşın topluluğun isminde “Fasıl” tabirinin bulunması, Kemaliye (Eğin) kültürel özelliğinden çok, popüler bir isim tercih etme sebebinden kaynaklanıyor olabilir. Ancak bu tercihten dolayı, topluluğun ismi, dışarıdan duyanlar için hem Anadolu’dan “beraber çalıp söylenen yerel türküler” performansı ve hatta “otantik icra” çağrışımı yapması açısından başarılı sayılabilir.

Kemaliye (Eğin) Fasıl topluluğu, 1991–1999 yılları arasında görev yapan Erzincan eski valisi Recep Yazıcıoğlu’nun önerisiyle belediye memurları ve esnaf arasından bu tür eğlencelerde çalıp söyleyen kişiler bir araya getirilerek kurulmuştur. Artık televizyon, radyo ve hatta internet gibi medya araçlarıyla zamanını geçiren halka kış aylarında haftanın belirli günlerinde fasıl yapan bu grup, daha sonra ilçeye gelen devlet adamlarına ve belirli dönemlerde ilçe genelinde yapılan doğa ve kültür festivallerinde ilçe müziğini temsil eden bir kültürel sunum şeklinde performanslar gerçekleştirmiştir.

Topluluğun kurucusu, başkanı ve Kemaliye (Eğin) Belediyesi’nde zabıta memuru olarak çalışan Şevket Gültekin, fasıl topluluğu için “Bizden öncekiler de yaptılar bu işi. Ben zaten o grupların, o eski oturak alemlerinin içinde büyüdüğüm için bu Eğin türkülerini oradan öğrendim. Zaten çok da severdim, giderdim. ... Ama biz 1992’de Recep Yazıcıoğlu ile yaptığımız için onunla farkına vardık. O bizi uyandırdı” (Gültekin 2008) şeklinde açıklamaktadır. Önce haftanın belirli bir gününde toplu icra performansları yapmaya başlayan topluluk, daha sonra festivallerde sahne almaya başlamış ve daha sonra da çevre illerde de, ilçeye gelen özellikle protokolden kişiler için sahneye çıkarak daha da tanınmış ve daha sonra Bosna Hersek gibi ülkeler başta olmak üzere yurtdışında da Kemaliye (Eğin) türkülerini seslendirdikleri konserler vermişlerdir.

Kemaliye (Eğin) Fasıl Topluluğu kendi misyonunu, “hem yöredeki genç nüfusa hem de ilçe dışına, Kemaliye (Eğin) kültürünü tanıtmak” olarak açıklamaktadır. Daha önce Kemaliye (Eğin)’de gerçekleştirilen oturak alemleri adıyla da anılan kültürel

formun şekil değiştirmesinden ziyade, orada yapılan performansların belirli kurallarla sınırlandırıldığı performanslar gerçekleştirilmektedirler.

Kemaliye (Eğin) Fasil Topluluğu, kurulduğu dönemde profesyonel sanatçılardan oluşmak üzere kurulmamış, aslında asıl amacı kurumsal bir kimlik kazanarak, Kemaliye (Eğin) kültürünün bir düzen içinde yapılan performanslarla, gelen misafirlere sunulması amacını taşımaktadır. Bu düzen ise sanatsal icradan, oturuş şeklinde ve performansın sahne kurallarına kadar her şeyde geçerli olmaktadır. Yörede enstrüman çalabilen ve halk arasındaki özel eğlencelerde de rastladığımız, ancak asıl geçimlerini esnaflık ya da memurluk yaparak sağlayan Kemaliye (Eğin) halkından insanlarla kurulmuştur; örneğin grubun şefi Şevket Gültekin Kemaliye (Eğin) Belediyesi'nde zabıta memuru olarak görev yapmakta ve gruptaki meslekleri şu şekilde açıklamaktadır:

Mesela benim ud çalan arkadaşım kadastrada teknisyen, şoförlük yapar aynı zamanda, kadastro teknisyenidir, ölçümler yapar..... Cümbüşçü ilçede ziraat teknisyeni, İlçe Tarım Müdürlüğü'nde. Kanuncu İlçe Tarım Müdürlüğü'nde mutemet. Darbuka çalan arkadaşımız Belediye'de hizmetli, işçi. (.....) Klarinetçi arkadaşım demirini çekicini bırakıyor geliyor klarinet çalıyor, darbukacı arkadaşım taşı kazmayı bırakıyor geliyor darbuka çalıyor. Bütün grup öyle yani. Mesela halk oyunları ekibinin balında bir arkadaşımız var Metin Erimli, ... çok güzel oynar, herkes de hayran kalır oynamasına, bir ekoldür. Esnaf şurada, bakkallık yapıyor. İşte halk oyunları grubunda lokantanın sahibi, otelin sahibi Şevki Bozkurt. Bu arkadaşlar Metin Erimli ve Şevki Bozkurt aynı zamanda hem koroda hem de halk oyunları grubunda var. Kılıç market, şu baştaki marketin sahibi Ethem Kılıç, kardeşi Zülfikar Kılıç, bunlar bu işe gönül vermiş insanlar. (Gültekin 2008)

Yerel bir formun sahnelenmesi, seyircilerin karşısında yapılan performansın gerektirdiği zorunluluklardan dolayı belirli kuralların ortaya çıkmasına neden olur. Sahnede oturuş düzeni, belirli bir repertuarın belirli bir sıralamayla yapılması gerekliliği, zaman sınırlaması ve icranın bu zaman diliminde en gerçeğe yakın şekilde sunulması durumu bu zorunlulukları doğurmaktadır. Bu durum, Kemaliye (Eğin)'de oturak alemlerinin bir uzantısı olarak nitelendirebileceğimiz fasıl topluluğunda, oturak alemlerindeki performanslarda yer almayan belirli kuralların da ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sahnelenmeye başladıktan sonra belirli bir düzen ve sahne kuralları içinde yapılması gereken performansta repertuar ve çalan kişiler oturak alemlerindeki performanslarla aynı kalsa da fasıl topluluğunda sahneleme düzeninin getirilmesi zorunluluğu doğmuştur.

Yaklaşık 15-20 kişiden oluşan grupta, belirli bir oturuş şekli bulunmakta ve performans sırasında keman, klarnet, def, cümbüş (ya da ud), kanun, ud (ya da cümbüş), darbuka, def ve davul sırasıyla oturulmaktadır. Fasil grubundaki enstrümanlara bakıldığında, grubun bir incesaz geleneğinden etkilenmesi durumu ortaya çıkar ki, bu etkileniş, uzun yıllar orada varlıkları bilinen Ermeni nüfusunun etkisiyle olması muhtemeldir. Söyleyen grup, ya enstrümanların sahnenin boyutu ve şekline göre enstrümanların arkasında ya da yanında oturacak şekilde yer alır. Sahnede performansın sorunsuz bir şekilde ilerleyebilmesi için çalan ve söyleyen grubun bir şefinin olması gerekir ve grup şefleri performans sırasında birbirleriyle devamlı olarak iletişim halinde bulunurlar.

Türkülerin bir sırası vardır. Onu zaten çala çala 18 senedir ezberlemiştir, zaten klarnetçiyle ben işi organize ederim. Def çalışıyorum grupta aynı zamanda da söylerim. Zaten benim peşimden gelirler. Ben sözleri unuttuğum zaman zaten iş bitti. Ben unuttum, herkes unuttur. Klarnetçiyle göz göze gelince biz, hangi türküyü hangi parçaya geçeceğimiz anlayabiliriz. Çünkü 18 yıldır alıştık birbirimize, gözüme baktığı zaman ne yapmak istediğini çözebilirim ya da o benim gözüme baktığı zaman ne istediğimi o anlar. (Gültekin 2008)

Bu noktada, sahneleme mantığından yola çıkarak, bir sahne davranışı geliştirdikleri de görülebilmektedir. Sahnede şefler arasında anlaşarak, performansa ara vermeden, eserleri ardarda okuyarak devam etmeleri, bu “sahne performansının gerektirdiği bir alışkanlık olarak yorumlanabilir.

Türkülerin ya da arada okunacak serbest formların dizilişinde de sahnede performansın devamlılığını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Aynı dizi ve karar perdesine sahip türküler ardarda okurken, farklı diziye sahip türküler ise ara vererek ve serbest formları arada sıralanmasıyla icra edilmektedir.

“Eğin Dedikleri” ile “Sabahın Seher Vakti” aynı sestem okunan türküler değil. Orada durmak zorundasınız. Bizde şimdi bir “ela gözlü” müziği verir, ağır bir şey. Aslında ölçüsü iki maya bir hoyrattır. Ancak şimdi maya ve hoyrat okuyacak kimse yok. Olmadığı için “ela gözlü”yü müziğiyle klarnet çalar, ben o arada okurum, eğin manilerinden binlerce mani var, “ela gözlü” manisi okurum, sonra “Eğin Dedikleri”ne gireriz. Biter. Sonra “Sabahın Seher Vakti”ne geçti mi durmak yok artık. Bütün türküler birbirinin peşi sıra geçişlerini uygulayabiliriz. (.....) Aranağmelerle birlikte, hiç durmadan yani, birbirine geçiş, müziği o sıraya göre koyarız. Zaten bütün Eğin türküler, Eğin oyunları hep ağırdan başlar, sona doğru hızlanır artık. (Gültekin 2008)

Burada müzikal performansın belirli kurallarının olduğu açıkça vurgulanmakla birlikte, oturak alemlerinde kendi aralarında yapılan eğlencede bu çeşit kuralların

olması çok görülen bir durum değildir. İstedikleri zaman, o anda içlerinden gelen türkülere girip, arada maya, hoyrat ve ela gözlü okumaları doğal bir performans şeklidir. Ancak sahneleme durumu müzikal yapıyı da belirli kurallara bağlamaktadır.

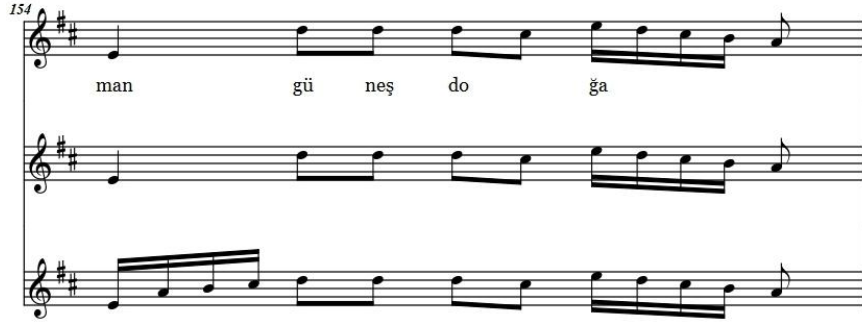
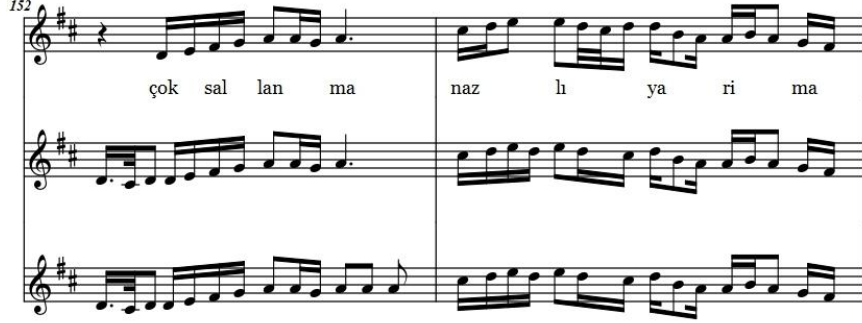
Oturuş şekli ya da çalan ve söyleyen grubun birbirleriyle iletişim halinde olmalarının yanında performansın devamlılığını sağlayan en önemli sahne kurallarından birisi de söylenen parçaların birbirilerine bağlantılarının çok fark edilmeden ve seyircinin kulağına ters gelmeyecek şekilde geçişlerle yapılmasıdır. Bu geçişler, farklı şekillerde görülebilmektedir. Öncelikle tüm türkülerde mutlaka girişte bir aranağme kullanılmaktadır. Bir türkü bittikten sonra bir anlık durarak diğer türküye geçilmesi; biten türkünün son notasını okumadan diğer türküye başlamak ya da bir türkü bittikten sonra diğer türküye sadece bir geçiş notasıyla bağlantı yapmak gibi performansın devamlılığını sağlayan geçişler görülmektedir. Yapılan görüşmelerde bu konuda bir kuraldan bahsedilmemiştir. Ancak icra analizlerinde belirli geçiş şekillerinin olduğu açıkça görülmektedir.

Performansa, “Eğin Dedikleri” türküsüyle başlanmıştır. Bu türkünün özellikle seçilmesinin sebebi, hem performans başlangıcında görece daha ağır seyreden bir türkü olması, hem de yerel bir kimliğin icranın en başında belirtilmesi olarak düşünülebilir. Beraber söylenen türkü bittikten sonra diğer türküye hemen bağlantı yapılır. Bu bağlantıda bir önceki türküden sonra bir anlık duraksamanın ardından “Sabahın Seher Vaktinde” türküsüne geçildiği görülmektedir.

The image displays a musical score for the song "Sabahın Seher Vaktinde". It consists of three systems of music, each with three staves. The first system (measures 89-91) has the lyrics "git a kan göz ya şı mı da yav rum". The second system (measures 92-93) has the lyrics "sil de yi ne git". The third system (measures 94-95) is instrumental. The tempo is marked as ♩ = 145. The key signature is one sharp (F#).

Şekil 4.1 : Kemaliye Fasil Topluluğu icrası, transkripsiyon detayı.

Bir diğ er geçiş şekli de okunan türküy le, geçiş yapılan diğ er türk ünün ilk notasının aynı anda çalınarak yapılan geçiştir. Analizin yapıldığı performansta, “Sabahın Seher Vaktinde” türküsünden, “Yine şafak Söktü” türküsüne geçişte bu bağlantı görülebilmektedir.

Yine şafak Söktü Sunam Uyanmaz

♩ = 142

şekil 4.2 : Kemaliye Fasıl Topluluğu icrası transkripsiyon detayı.

Bir diğ er geçiş şekli de bir türkü bittikten sonra diğ er türküye geçişte bir sekizlik esle durarak diğ erine başlama yoluyla gerçekleşir. Yine Fasil Topluluğ unun gerekleştirdiğ i performansta, bu geçişe bir örnek de Bahçaya  ndim ki G lleri Derem türküsünden Ay Doğ ar Kamerinden türküsüne geçerken görülür.

89

se nin has re ti ne na sı da ya nam

Ay Doğ ar Kamerinden

♩ = 145

91

93

şekil 4.3 : Kemaliye Fasil Topluluğ u icrası transkripsiyon detayı.

Türkülerin mutlaka aranağmelerle bağlanarak ardarda eklenmesi, bağlarken bazı ek melodiler kullanılması ve özellikle de birbirine geçiş şekillerini analiz ettiğimizde, fasılda kullanılan ve icra devamlılığını sağlamak için yapılan belirli tekniklerin varlığı dikkat çekmektedir. Bu teknikler, Kemaliye’de özellikle oturak alemlerinde de kullanılmakla birlikte, “incesaz” performanslarını andırdığı bir gerçektir. Buradan hareketle, aslında sıra odalarında gerçekleştirilen performansların da, Kemaliye’ye uzanan incesaz geleneğinin devamı olabileceği görüşü kuvvetlenmektedir.

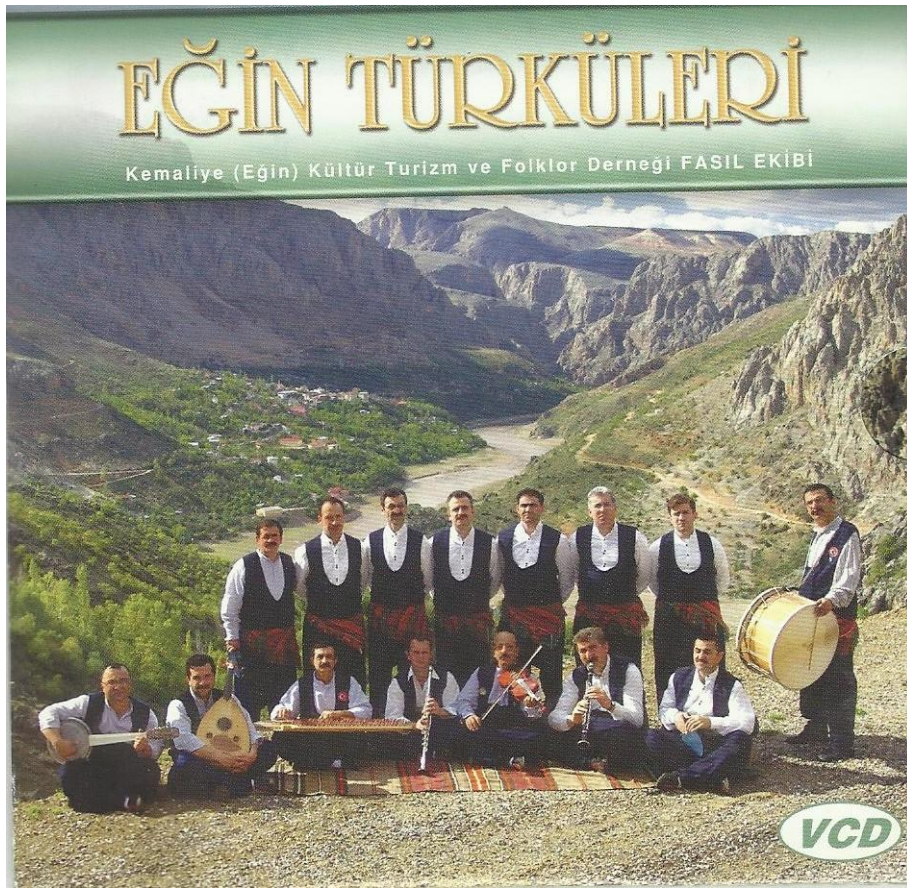
Bugün Kemaliye (Eğin)’de özellikle merkeze en yakın köy olarak bilinen Apçağa Köyü’nde ela gözlü okuyabilen ve oturak alemlerinde de gerektiği zaman ela gözlü okuyan kişiler bulunmaktadır. Özellikle erkekler tarafından yapılan oturak alemlerinde, ela gözlü, maya ya da hoyrat söylenmesi, performansın içinde bir nefes, süreklilik arz eden performans içinde bir durağanlaşma, verilen bir ara ve hatta sözlerinden dolayı da yerel kimliğin farkındalığını oldukça artıran bir etkidir. Ancak, belirli müzisyenlerden oluşan Fasil Topluluğu kurgusunda, toplulukta serbest formda söylenen ela gözlüyü söyleyebilecek kimse olmadığı için müzikal performans da bu yolda şekillenmeye başlamıştır.

Kemaliye (Eğin) toplu icralarının sahnelenme şeklinden ziyade, “sahnelenme nedeni” de ayrıca sorgulanması gereken bir konudur. Dönemin valisi Recep Yazıcıoğlu’nun, esnaftan oluşan bu topluluğu bir araya getirmesi için teklif getirmesi, esnafın kendi arasında eğlenmesinden çok, Kemaliye (Eğin)’nin bir performans şeklini diğer platformlarda görünür kılması için bir fırsat yaratmak olduğu anlaşılmaktadır. Sahneleme kavramında, tamamen karşı tarafa ki bu çoğunlukla yerel halktan ziyade topluluğun sahneye çıktığı özel durumlar olduğu düşünüldüğünde turistlere, bir sunum olduğu için, sahnedeki hareketler, jestler, repertuar ve performans tümüyle seyirciye yönelik bir hale gelmektedir. Bu da kültürel alan dışındaki insanlara performans yapabilme ve aslında kültürel gösterimlerin sahnede canlandırılması ve izlenmesine izin verilmesi anlamına gelir. Kültür ve Doğa Sporları Şenliklerinde, Uluslararası konserlerde ve hatta Bakan, Vali gibi devlet erkanının Kemaliye (Eğin)’e geldiklerinde ortaya çıkan kültürel gösterim ihtiyacı, belirli bir “düzen” içinde sunum şeklinde gerçekleşir. Kemaliye (Eğin) Fasil Topluluğu da toplu icra kültürünün sahnedeki bir yansımasıdır.

Yerel kültürün, ulusal ve uluslararası alanda görünür kılınma durumu, kültürel turizm algısıyla da örtüşmektedir. Dunber-Hall’ın da bahsettiği iki alandan ilkiyle örtüşen

bu performans, sıra odalarında ortaya çıkan kültürel gösterimin sahneleşerek yeni (turistik) bağlamda ortaya çıktığı görülmektedir. Bir kültürel formu sahneleştirme, gösterime sahneye özel olarak atfedilen kurallar dizisi bu bağlamda bet bir şekilde değişimin göstergeleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Belirli bir sahne tecrübesi bulunan ve bir yörenin toplu icra örneğinin sunumu anlamında otantik ve eğlence anlamı veren Kemaliye (Eğin) Fasil topluluğu ismiyle yurtdışında da görünür kılınma çabaları görülmektedir. Belirli konserlerin yanı sıra Kemaliye (Eğin) üzerinden yola çıkarak tanıtım amaçlı çıkartmış oldukları VCD çalışmaları da buna bir örnek teşkil etmektedir (bkz. Şekil 4.1)

Şekil 4.4 : Kemaliye (Eğin) Fasil Topluluğu VCD kapak fotoğrafı.

4.1.2 Kemaliye (Eğin) Kùltür ve Doğa Sporları Şenliği

Kemaliye (Eğin)lilik şeklinde ortaya çıkan ve kültürel kimlik içinde bu yöre halkı için önemli bir rol oynayan yerel kimlik vurgusu daha önce de bahsedilen toplu icralar ve evlenme ritüelleri üzerinden kendisini göstermektedir. Göç, değişen sosyal ve ekonomik şartlar ve en önemlisi de belirli dönemlerde Kemaliye (Eğin)'ye gelen

ama şehir hayatında büyümüş kesimin yansıttıkları alışkanlıklar, doğal özellikleri ve biyolojik zenginlikler gibi etkenler, önce Kemaliye (Eğin) hakkında bu özelliklerin tanıtılması ve buradan yola çıkarak ulusal ve uluslararası platformlarda görünür kılınma farkındalığını yaratmış, daha sonra da bu farkındalığı diğer insanlarda yaratılması için belirli etkinliklerle harekete geçirmiştir. Temelinde aidiyet duygusunun net bir şekilde yattığı bu etkinliklerde, daha önce bahsedilen toplu icraların sahneleme şeklinde sunumu da söz konusudur. Bu sunumun en açık şekilde ve yapıldığı en önemli platform ise “Kemaliye (Eğin) Kültür ve Doğa Sporları Şenliği”dir.

İlk olarak 2003-2004 yıllarında yapılmaya başlanan Doğa ve spor şenlikleri önce ulusal daha sonra da uluslararası platformda faaliyet göstermiştir. İlçede oldukça sevilerek anılan Eski Erzincan Valisi Recep Yazıcıoğlu tarafından önerilen ve buradan alınan fikirle başlanan şenliklerde, rafting, kanyonda serbest atlayış, dağ sporları, bisiklet yarışları gibi birçok spor faaliyeti görülmekle birlikte Kemaliye (Eğin)’deki bu şenliklerin tek özelliği sadece spor yarışmaları ve doğa gezileri değildir.

Bu konuda öncelikli olarak dikkat çeken durum, Spor şenlikleri sırasında ulusal ve uluslararası anlamda kendini görünür kılmaya çalışan yörenin gerçekleştirdiği ve kültürel özellikleri ön plana çıkaran gösterimler, bu görünürlüğü gerçekleştirecek en önemli unsur olarak karşımıza çıkar. Bu şenlik kapsamında hemen hemen yapılan tüm en azından en önemli ve dikkat çekici etkinliklerin başında ya da sonunda mutlaka müzik veya dans unsurunun kullanıldığı görülmektedir. Bu durum ilçenin ve kültürün uluslararası alanda görünür kılınması için spor ve doğal özelliklerle ilgiyi bölgeye çekerek kültürel öğeleri de burada belirgin kılmak olarak söylenebilir. Bunun nedeni, sadece doğal alanda değil, geleneksel anlamda da görünür olmanın başka bir yolu olduğunu söylemek mümkündür. Ancak bu şekilde, aslında doğal özelliklerden faydalanarak yapılan şenliklerde en başta dans, müzik ve hatta kına törenleri gibi kültürel gösterimlerin bu platformda ortaya çıkması ve normalde halkın kendi eğlenceleri ve yaşamı içinde belirli nedenlerle ortaya çıkardıkları ürünlerin, halkın kendi yaşamları dışında turizm amaçlı bir etkinlikte gösteriliyor olması, bu kültürel yapının da turizm anlamında görüntülenmesi anlamına gelmektedir.

Kültürel turizm bahsinde, etnomüzikoloji anlamında çalışılan kısım, müzik ve dansın var olduğu pratikler olarak düşünülebilir. Bu anlamda doğal olarak, şenlikler,

ritüeller ve festivallerde yer alan müzikal pratikler düşünüldüğünde, bu gösterimlerin turistik amaçla sunumu, bu konuyla bağdaşmaktadır. Bu konuda çalışmalar özellikle de “folklorun sunumu” şeklinde bir tabirle anlatılabilecek ve geleneksel kültürel sunumların, kendi yaşam alanı dışına çıkarak tamamen turistik anlamda gösterim biçimleri söz konusudur. Ancak turistik tüketim, kültürel gösterim sergileyen icracıların, bu sunumu ya da kültürü ambalajlama, sunma ya da geri dönüşünü alma gibi yollardan geçek turistik tüketim yaptıkları şeklinde analiz edilemez ya da performansçılar müzik, dans, kostüm ve koreografiyi metalaştırma yoluyla seyircileri kontrol altında tutma gibi bir amaçları yoktur. (Dunbar-Hall, 2006, p. 56) Burada asıl amaç, kültürel öğeleri ya da performansların gösterimi ya da onların direk satışıyla para kazanmak değildir. Burada asıl amaç, aslında kültürel anlamda önplana çıkarak ulusal ya da uluslar arası anlamda görünür hale gelmek ve fark edilmektir.

Kemaliye (Eğin) Doğa ve spor şenlikleri, kültürel turizm üzerinden bakıldığında, Kemaliye (Eğin)’nin doğal özelliklerini ve diğer Anadolu kentlerine göre daha kapalı bir alanda kaldığı için fazla değişmemiş ve eskiye yakın görüntüsü olan ilçenin ortamını ve özellikle de kültürel özelliklerini tanıtılabilmek amacıyla yapılan bir şenliktir.

Şenliğin programında kültürel etkinliklerin de yer almasına rağmen Türkiye çapında yapılan duyurularında dikkat çeken ise özellikle doğa sporları üzerinden yapılmasıdır (bkz. Şekil. 4.2) Aslında sadece “Kültür Şenliği” adıyla yapılan şenlik ulusal ve uluslararası alanda fazla dikkat çekmediğinden ve yerel görünürlüğü sağlamadığından, bölgenin önemli turistik çekiciliği olan ve ulusal ve uluslararası platformda daha işlevsel bir yeri olan doğa özelliklerini kullanmak başarılı bir davranış olarak görülebilir. Organizasyon tanıtımlarında bu durum dikkat çekmektedir (bkz. parça 4.2).

Ancak burada önemli olan bir detay da, bu şenliklerin turistik amaca yönelik olarak düzenlenmesi ve organizasyonun bizzat Kemaliye (Eğin) Vakfı (KEMAV) tarafından yapılmasıdır. Bu konuda KEMAV başkanı Feridun Çelikmen “Bu yöre, çevreye saygılı bir şekilde, kültürel değerlere saygılı bir şekilde, doğayı koruyarak gelişsin diye uğraşıyoruz” ifadesini kullanmıştır. Burada, eski dönemdeki hareketliliğini kaybetmiş ve coğrafi açıdan kapalı bir yapıya sahip olan bir bölge olması nedeniyle fazla göz önünde olmayan ilçenin, özellikle “gurbetçileri” ilçenin “kültürel değerlerini de gelecek nesillere aktarmak ve hem kültürel öğelerini hem de

Kültürel anlamda yapılan kültür turizmi çalışmalarında özellikle geçmiş dönemlerde geleneksel pratiklerin bugün turistik amaçla sunulması konularına değinilmiştir. Başka bir deyişle, bu çalışmalarda özellikle, geleneksel olarak belirli bir bölgede, belirli kültürel alışkanlıklar içinde doğal olarak yer alan, belirli bir amaç için (evlenme ritüellerindeki performanslar gibi) gerçekleştirilen ve “geleneksel” olarak adlandırılan gösterimlerin, bugün tamamen turistik anlamda sunumu ve artık geleneksel anlamda ortaya çıkma işlevini yitirerek, gelen misafirlere ve izleyicilere yapılan turistik sunumu söz konusudur.

Şekil 4.5 : Kemaliye (Eğin) Kültür ve Doğa Sporları Şenliği, 2009 yılı etkinlik programı.

Burada önemli bir nokta da kültürel pratiklerin ya da doğanın turistik amaçla sunumunun hangi taraftan yapılmasıdır. Çünkü doğal olarak koruma amaçlı, belirli bir işlev için, tanıtmak amaçlı yapılan doğa ve spor şenliklerinde genel olarak denetim ve organizasyon yerel halkın ve yerel yönetimin elindedir. Kemaliye

(Eğın)’de doğa Şenlikleri, resmi amacı bu Şekilde olmasa da “tanıtım” amacını ortaya koyarak aslında ulusal ve uluslararası anlamda görünürlüğün sağlanması ve bu yolla özellikle ilçeye yol gibi belirli hizmetlerin gelmesini sağlamaktır. Bu amacın yanında, yerel kimlik ve buna bağlı aidiyet duygusunu fazlasıyla ön planda tutan Kemaliye (Eğin)lilerin, kendi kültürel değerlerini ve yerel güzelliklerini tanıtmak istemesi de bu tarz organizasyonların yapılması için gerekli olan nedenlerin başında gelmektedir.

Festival yapısı içinde d ş n ld ğ nde, Kemaliye (Eęin) Doęa Sporları Őenlięi, aslında orada yaşayan halkın yaşamları ve düşünceleri hakkında bize ipuçları veren sembolleri de içermektedir. Öncelikle yapıłıř amacı, açısından doğal özelliklerin farkındalığı konusu, özellikle bu kadar i  alanda kalmış ve ulaşım açısından zor bir bölgedeki halkta varlığı çok da görülen bir durum değildir.

Burada bahsedilmesi gereken durum ise, kültürel anlamda toplumsal yapıda belirli bir işleve sahip olan kültürel pratiklerin, bu işlev dışında, turistik anlamda kullanılması durumudur. Örneğin; doğa ve spor Şenlikleri kapsamında yapılan köy gezilerinde genellikle klarnet ve davulun eşliğinde dans edilmesi; ya da Karanlık Kanyon’da yapılacak olan serbest atlamayı izlemeye gelenleri, bir Kemaliye (Eğin) halk dansları topluluğunun klarnet ve davul eşliğinde karşılanması gibi durumlar örnek gösterilebilir.

Bu noktada, doğa ve yerel özellikler temelinde bir Şenlik yapılmasına karşın, kültürel sunumların da kültür turizminde kullanıma değinmek yerinde olacaktır. Her ne kadar doğa sporları ağırlıklı bir programla sunulsa da, yerel değerlerin dışarıda görünür kılınması anlamında, somut olarak görülen özelliklerin yanında kültürel unsurların da aynı derecede kullanıldığı açıkça görülmektedir.

Kemaliye (Eğin) Uluslararası Kültür ve Doğa Sporları Şenliği, spor faaliyetlerinin yanında kültürel gösterimlerle işlenen bir Şenlik olarak g r lebilir. Her sene Mayıs-Temmuz ayları arasında belirlenen ve beş günden bir haftaya kadar değişen zaman dilimlerinde yapılan Şenlik için yaklaşık beş ay kadar öncesinde başlayan ve iyi organize edilmiş bir duyuru ve daha da önce bağlayan hazırlık aşamasıyla, kentteki oteller ve konukevlerinin, Şenlikler başlamadan neredeyse bir ay öncesinden tamamen rezerve edildiği görülmektedir.

Ulusal ve uluslararası birçok sporcunun katılımının sağlandığı şenliklerde Kemaliye (Eğın)’nin kültürel ve doğal özelliklerinin ön plana çıkartıldığı görölmektedir. Ancak ilgi çekici bir diğerk durum ise, kültürel pratiklerin bu etkinliklerin yanında ayrıca sunulmasının yanında spor etkinlikleri sırasında da daha çok katılımın sağlanması ve etkinlikleri renklendirme ayrıca da aslında yerel kimliği farkındalığını yaratmak amacıyla bir şekilde doğa etkinliğinin içinde yer alacak şekilde eklenmesidir. 2010 yılının Mayıs ayında yapılan “Kemaliye (Eğın) Uluslararası Kültür ve Doğa Sporları Şenliği” kapsamında gerçekleştirilen ve bu etkinliklerin en ilgi çekicilerinden biri olan “serbest atlama” gösterilerinde bu açık bir şekilde görölmüştür. İlçe merkezine yürüme mesafesinde yaklaşık yarım saatlik bir uzaklıkta yer alan ve dünyanın en büyük beş kanyonu arasında gösterilen Karanlık Kanyon adıyla anılan bölgeye yürüyerek ve arabalarla götürölen izleyicileri, yörenin geleneksel enströmanları klarnet ve davul eşliğinde yapılan halk danslarıyla karşılama durumu bunun en net göstergelerinden bir tanesidir.

Şekil 4.6 : Kemaliye (Eğın) Doğa Sporları Şenliği 2003 Ergü Köyü Bisiklet Yarışı sonrası halay.

Ancak bu spor etkinliğinde, “nerede” olduğunuzu açık bir şekilde fark etme durumunu sağlayan bu davranış, uluslararası platformda yerel kültürün açık bir göstergesi olarak karşımıza çıkar. Aynı şekilde şenliklerin açılışı olarak gerçekleştirilen bisiklet yarışlarının bittiğı köyde, halk oyunları ve davul, klarnet eşliğinde yarışçıların karşılandığı görölmektedir. Bu nokta, yarışın bitişinden ziyade,

yeni bir kültürel alanın gösterilmeye başladığı yerdir. 2003 yılında yapılan şenliklerde Kemaliye (Eğin) merkezde başlayan bisiklet yarışları, dönemin bakanı Hasan Basri Aktan'ın köyü olan Ergü'de bitirilmiş ve orada birlikte davul-klarnet eşliğinde halaylar çekilmiştir (bkz. Şekil 4.5).

Şekil 4.7 : Kemaliye (Eğin) Doğa Sporları Şenliği 2003 Ergü Köyü Bisiklet Yarışı sonrası sporcularla halay.

Şenlik programlarında yer alan serbest atlayış, rafting, Fırat üzerinde kano yarışları, yamaç paraşütü, bisiklet yarışmaları, kaya tırmanışları, profesyonel spor etkinliklerinin yanı sıra mantar toplama yarışması, Kemaliye (Eğin)li gençler arasında yapılan bisiklet yarışmaları, Kemaliye (Eğin)'den geçtiği söylenen İpek Yolu üzerinde yürüyüş, Kemaliye (Eğin) köylerine geziler, fotoğraf sergileri, cirit ekibi gösterileri gibi farklı etkinliklerinde yer aldığı şenlikte, özellikle akşam saatlerinde Kemaliye (Eğin)'ye ait kültürel gösterimlerin canlandırma şeklinde yapılan sunumları karşımıza çıkmaktadır. Kemaliye (Eğin)'deki şenliklerde bu performansların bir tanesi de akşam, katılımcılar, sporlar ve turistlere yönelik yapılan kına geceleridir. Bu tarz gösterimler, ilçe merkezinde bulunan ve futbol oyunları için hazırlanan “halı saha” içinde yapılmakla birlikte tamamen kına töreninin bir canlandırmasıdır.

Şekil 4.8 : Şenlik kapsamında kına gecesi.

Burada kültürel alanın gösterimi olması nedeniyle, normal hayatta artık giyilmeyen, aslında geleneksel anlamda kına törenlerinde de giyilmeyen ama yerel olduğu için bu canlandırma için kullanılan kıyafetler giyilir, yerel takılar takılır. Geleneksel kına törenlerinde söylenmeyen ama yöreye ait olduğu bilinen türküler kına sırasında söylenir ve oyunlar oynanır (bkz. Şekil 4.9).

Şekil 4.9 : Şenlik kapsamında gerçekleştirilen kına gecesinde gelin ağlatma.

Bu gösterimlerde öncelikle yerel kıyafetler giymiş Kemaliye (Eğin)li kadınlar kına türküleri söyleyerek halı sahada ortaya gelir ve kına yakılacak kızı ortada herkesin görebileceği bir şekilde sandalyeye oturturlar. Elinde, kına tepsisiyle bir kız da sandalyenin önüne oturtulur. Kızın başına ve eline kına yakılır gibi yapılır. Kına törenlerinde en önemli davranışlardan birisi olan “gelinin ağlaması” ise burada sembolik olarak yine gerçekleştirilir (bkz. Şekil 4.7).

Kına töreni, evlenme ritüelleri içinde, evlenecek kızın artık evin kızı olmasından, evli bir kadın olmaya doğru bir statü değişiminin önemli evrelerinden birisidir. Bu liminal evrede kına yakılan kız artık evlenme ritüeli içinde “gelin” statüsüne erişmiştir ve bu durum statü değişiminin ilk aşamasıdır. Ritüel olarak bakıldığında, topluluğun sosyal ve kültürel sembollerinden oluşan kına ritüellerindeki genel anlamda gerçekleştirilen performans, aynı şekilde alınarak, belirli bir işlevi olmaksızın turistik sahneye konulmuştur ve burada ulusal ve uluslararası platformda görünürlük kazanmak adına alanın kültürel sembollerden birisi olarak görülür. Bu gösterimler, ritüelde kültürü yansıtan ve belirli bir anlamı olan sembollerden ziyade, bu ritüelin performans sembollerinin bir bütünüdür. Başka bir deyişle, burada kültürü metalaştırarak satışı söz konusu değildir belki ama topluluk içinde bir statü değişiminin en önemli geçiş noktalarından birisi sayılan kına töreninin simgesel anlamda yapılması, yine de turistik ve belirli bir platformdaki kültürel gösterimi simgelemektedir.

4.2 Yerelliğin Büyükşehirdeki İfade Biçimleri: İstanbul Örneği

4.2.1 Kurumsal tabanlı ifade biçimleri

Türkiye’de özellikle 20. yüzyılın ortalarında yaşanması sebebiyle çok belirgin bir şekilde dikkat çeken göç olgusu, aslında Kemaliye (Eğin) insanları için bundan daha da öncesine dayanmaktadır. Kültürel kimliğin, “kültürel farklılık” temeline göre biraraya gelmiş insanlardan oluşan grupların/toplulukların, ayırdedilme, karşı olma ve kendisi olma arzusu ile, kendilerini diğer topluluklardan farklılaştırarak geliştirdiği bir aidiyet bilincidir” (Erol, 2005, p. 219) tanımından yola çıkılacak olursa, göçle farklı bir bölgeye gelen ve belirli bir kültürel aidiyeti olan insan gruplarının da kendi kültürlerini tamamen bırakamayacakları bir gerçek olarak karşımıza çıkar. İnsanlar/topluluklar yeni şehir hayatına uyum sağlamak isterken, kültürel kimliklerini de giysileri gibi çıkarıp atamayacakları gibi, kültürel

aidiyetlerini daha fazla hissetmeye ve özellikle kültürel anlamda daha önceden edindikleri davranış ve alışkanlıklarını başka bir deyişle gelenekleri konusunda daha da korumacı olmaları göze çarpmaktadır. Bu nedenle çocukları ve torunları üzerinden gelecek kuşaklara bu şekilde geleneklerini aktarmak isterler. Fakat bu, aile içindeki belirli davranışların bilinçsiz bir şekilde aktarımının yanı sıra belirli kurumsal yapılanmalarla da kendini göstermektedir. Kemaliye (Eğin)lilerin daha önce de bahsedilen sebeplerle 19. yüzyılın sonlarından başlayan göç hareketlerinden dolayı, devamlı olarak kendi bölgelerine duyulan bir özlemle de bu farkındalığın çok erken zamanlarda başladığı görülmektedir. Söylenen türküler ve manilerde de devamlı olarak geriye bir dönüşü özleminin ve isteğinin anlatılması bu gerçeği de ortaya koymaktadır. Tüm bu kültürel kimlik algısı ve yerel aidiyet algısıyla yola çıkılan çalışmalardan birisi de bugün şehirdeki çalışmalarda çok ön planda bulunan hemşehri dernekleridir. “Hemşehrilik dernekleri, hemşehrilik ilişki ağlarının yapılandırılmış (formel) örgütlenmesi olarak tanımlanmaktadır” (Aktaş ve diğ. 2006, p. 52). Bu yapılanma içinde, Kemaliye (Eğin)’le ilgili ilk dernekçilik hareketi 1949 yılında Tuğlu (Hüdü) Köyü Derneği’nin kurulmasıyla başlamıştır. Derneğin kuruluşundaki ilk amacı ve kuruluş şekli; “göçlerin artması köydeki sosyal dengeleri de bozmaya başladığından Köy’ün bazı ihtiyaçları aksamaya başlamıştı. Bu aksaklıkları ortadan kaldırmak için gurbete çıkmış ama içindeki memleket hasreti bir türlü geçmemiş hamiyet sever köylülerin inisiyatifi ile köyün ihtiyaçlarının karşılanması amacı ile üniversite son sınıf öğrencisi aynı zamanda yedek öğretmenlik yapan Ahmet Karahan’ın öncülüğünde 1949 yılında o zamanki adıyla Hüdü Köyü Kalkındırma Derneği kuruldu” şeklinde belirtilir. Dernek birtakım nedenlerle çalışmalarına ara verdikten sonra 1954 yılında bir araya gelir ve kalkındırma faaliyetleri çerçevesinde maddi destek almak amacıyla, belirli geceler düzenler. Bu geceler, Kemaliye (Eğin) müziklerinin ve halk danslarının yoğun olarak yer aldığı gecelerdir. Bu tarz gecelerin 1959 yılında da gerçekleştirildiğini dönemin dergilerinden anlamaktayız (bkz. Şekil 4.8).

İstanbuldaki Eğinliler ve Eğinli tahsil gençliği 19 nisan pazar günü akşamı Beyazıttaki Nis salonunda zengin folklorile güzel bir Eğin gecesi yaşattılar. Yerli oyunlar mahalli kıyafetlerle oynandı ve bilhassa Eğinde bir kına gecesi temsil edildi. Kemaliye Kalkınma ve Yardımlaşma Derneğinin tertibettiği bu güzel geceden intibalar sunuyoruz.

GELİN ellerine kına yakıldıktan sonra da yüzünü açmadı. Sımsıkı bağlı kınalı elleri birbiri üzerine kavuşturulmuş olarak misafirlere gösterildi. Gerek gelinin, gerekse sağdıcının elbiseleri kadife üzerine altın sırma işlemeli idi. Başlarındaki fes üzerinde sarılı mavi çevrede dizi dizi altınlar bilhassa göze çarpıyordu.

KINA GECESİ ellerinde tepşiler içinde mumlarla dizi halinde salona gelen yerli kıyafetleri giymiş Eğinli kızlardan mürekkep bir alayla başladı. Gelin, alayın içinde, sağdıcının kolunda yürüyordu. Düğün alayını teşkil eden kızlar hep beraber garkılar söylüyorlar, klarnet, keman ve davul salonu neşeye boğuyordu. Biraz sonra gelin, alayın ortasına alındı ve ellerine kına yakılmaya başlandı. Gelin alayı bu sırada çıltan Eğin havalarına ayak uydurarak gelinin etrafında neşe içinde mütemadiyen dönüyordu.

EĞİNLİ KIZLAR folklor bakımından çok zengin olan Eğin'in yerli kıyafetlerini tam bir koleksiyon halinde misafirlerine gösterirler. Elbiselerin gerek biçimleri, gerek işlemeleri harikulâde idi. Herbiri en az 100 senelik olan bu elbiselerde ve kızların başlarına örttüğüleri çevrelerde Türk zevkının gerek motif, gerek renk olarak en ince örneklerini takdirle seyretmek mümkün değildi. Erkeklerin giydikleri sırmalı cepkenler zanaatle kızların süslü elbiselerinden geri kalmıyordu.

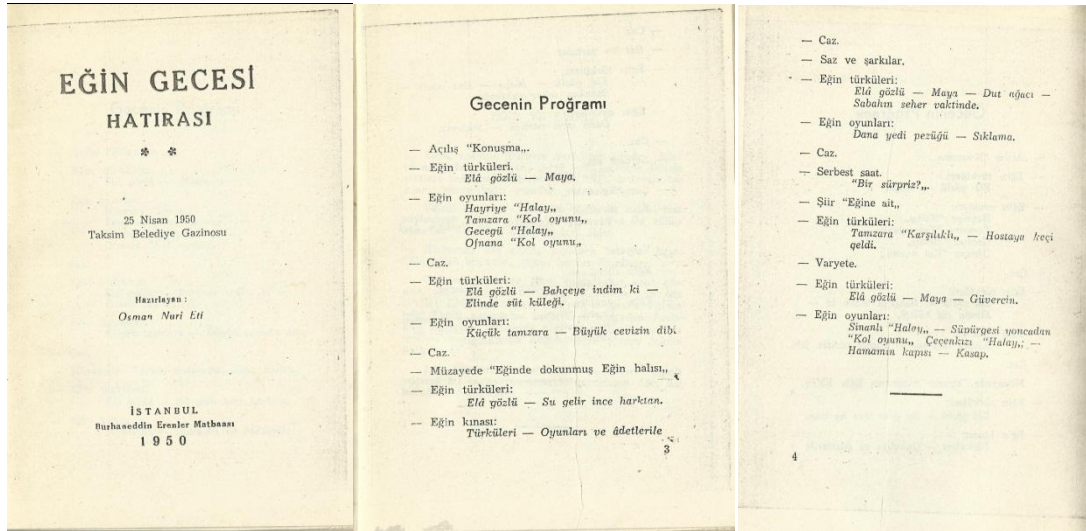
Şekil 4.10 : İstanbul'da gerçekleştirilen bir "Eğin Gecesi"nde yapılan kına töreni hakkında yayınlanan yazı.

Ancak özellikle şehirdeki topluluk için "Kemaliye (Eğin)li" aidiyetini en çok ortaya çıkartan ve uzaktaki Kemaliye (Eğin)'nin şehirdeki halk için yerel kimlik farkındalığını en çok ortaya çıkaran gösterimler olması nedeniyle dans ve müziklere olan ilgi, kalkındırma amacının önüne geçince, folklor derneği şeklinde farklı bir oluşum içine girilmiştir. 1966 yılında bugün de halen çalışmalarını sürdüren Kemaliye (Eğin) Folklor –Turizm-Gençlik ve Spor Kulübü Derneği (KEFTUD) kurulmuştur. Bugün derneğin amacı; "Sivil toplum faaliyetlerinin etkinleştirilmesi ve

geliştirilmesini sağlamak ve bu konuda çalışmalar yapan kişi ve kuruluşlara destek vermek, Kemaliye (Eğin) folkloru, kültür ve turizm potansiyelini geliştirmek, spor etkinliklerinde bulunmak” ve ayrıca “Kemaliye (Eğin)’nin halk oyunlarını, türkülerini, örf adetlerini ve kültürünü yaşatmak olarak belirlenmiştir. İstanbul da yaşayan hemşehriler arasındaki birlik ve beraberliği sağlamak, ilçemiz sorunlarıyla ilgilenmek ve örf ve adetlerimizin gelecek nesillere aktarmasını sağlamak” olarak benimsenmiştir. Bu yoldan hareketle kurulduğu dönemden bugüne kadar çeşitli etkinlikler düzenlemişlerdir. Bugün KEFTUD, Kemaliye (Eğin) kültürü adına yapılan dernek çalışmalarıyla tanınmaktadır.

Kemaliye (Eğin)’nin İstanbul dışında da dernek oluşumları bulunmasına karşın, burada alan çalışmasının sürdürüldüğü İstanbul üzerinden dernek çalışmaları örnekendirilecektir. Bugün dernek çatısı altında, özellikle şehirdeki Kemaliye (Eğin)lileri bir araya getirmek amacıyla birçok etkinlik düzenlenmektedir. Bu etkinliklerin, Eğin Gecesi, dernek kahvaltıları ve Cumhuriyet Bayramı’nın kutlandığı Cumhuriyet Gecesi gibi başlıkları altında anıldığı gece eğlenceleri içinde en çok dikkat çeken ise Eğin Gecesi adıyla yapılan etkinliklerdir. Eğin Geceleri yanı sıra, en önemli sırayı, yine Eğin Gecesi olarak geçen ancak tam anlamıyla Eğin’in kültürel yapısında önemli yeri olan birçok unsurun sunulduğu ve hatta sahnede canlandırıldığı performanslardan oluşmaktadır. 1950 yılında gerçekleştirilen bir Eğin Gecesi’nde izleyicilere dağıtılan kitapçıkta yer alan program, o dönemdeki anlayışın bugün de devam ettiğini ve kültürel ağırlıklı benzer programların yapıldığını göstermektedir. 1950 yılında Taksim Belediye Gazinosu’nda gerçekleştirilen etkinlikte, Kemaliye müzik ve danslarının ön planda olduğu bir program dikkat çeker (bkz. Şekil 4.11).

Büyükşehirlerde gerçekleştirilen Eğin gecelerinde, kültürel sunum üzerinden özellikle büyükşehirde yaşayan Kemaliyeli insanlarda birliktelik ve aidiyet hissi yaratmak ya da bunu vurgulamak amacıyla yapıldığı görülmektedir. Ancak programda yer alan bir not sadece Kemaliyeli halkın değil aynı zamanda dışardan insanların gelmelerini gözönünde bulundurarak, programda söylenecek türkülerin açıklamalarının yapıldığı bir kitapçık da verilmiştir.

Şekil 4.11 : 25 Nisan 1950 tarihinde gerçekleştirilen Eğîn Gecesi programı.

Burada türkülerin, Kemaliye'deki kültürel gösterim biçimleri içinde nerede söylendiğini ve çalındığının bilgisini verdikten sonra “tamamen Eğînidir” ibaresinin kullanılması da dikkat çekicidir. Bu noktada, buradaki “Eğîn” kültürünün sunumunun temelinde yatan aidiyet hissinin bu ifade de net bir şekilde görülmektedir.

Şekil 4.12 : 1976 yılında yapılan Eğîn Gecesi'nde, sahnede gerçekleştirilen kına töreninden bir detay.

Bugün de benzer şekilde sunumların yapıldığı Eğîn Gecesi etkinliklerinde, sahnedeki sıra odası ve kına töreni canlandırmalarını görmek mümkündür. 4 Mayıs 2008 yılında Üsküdar Folklor ve Turizm Derneği (ÜFTUD) tarafından düzenlenen gecenin programında detaylar görülmektedir (bkz. Şekil 4.13).

PROGRAM	
Saat 10:00 Hüseyin Rahmi KARADAYI yöresel fotoğraf sergisi) Saat 20:00 Gecenin açılışı Saat 20:05 Açılış konuşması (Üsküdar Belediye Başkanı Mehmet ÇAKIR) Üftud Bşk Dr. Faruk OLGUNÖZ Saat 20:30 Sahnenin açılışı (sembolik otantik eğin odası) geçen konuşmalar kız isteme, kına hazırlığı vb. ...	
KURGU: Emin COŞKUN SAHNEYE UYARLAYAN: Hülya YÜZBAŞIOĞLU DEKOR: Yüksek Mimar Eray PARLAKKAYA	KINAYA BAŞLANGIÇ Erkek tarafından kınaya gelen kadınlar (HINAMI)'la birlikte hep beraber kınanın başlaması
OYUNCULAR Dede: Yılmaz UZUN Baba: Hasan GÜNDÜZ Anne: Emine GÜNDÜZ Babanne: Yüksel ÇETİNKAYA Ogul: Hakan BATUK Kız: Hülya YÜZBAŞIOĞLU Hala (Bibi): Mualla ERGÜL Teyze: İnci TUNCAY Yenge: Kader YAMAN Küçük Çocuk: Bekir AKKAŞ	KATILIMCILAR ve KORO Banu ERSÖZ (Baskorist) Kadriye BARUTÇU Emine GÜNDÜZ Kader YAMAN Mualla ERGÜL Lütfiye AKKAŞ İnci TUNCAY Nazife TOPDAĞ Esra AKKAYA Buşra KARADAŞ Busenur KARADAŞ Sena YAMAN ÜSKÜDAR BELEDİYESİ ÜFTUD HALK OYUNLARI GURUBU
KIZ İSTEME Erkek tarafından gelen isteyicilerin kızı istemeleri	
15 DAKİKA ARA VE İKRAMLAR.	
ENSTÜRMANLAR Klarnetler (GİRNATALAR): Ahmet COŞKUN (koroya) H. Kazım ULUKAYA (oyunlara) UD: Serdal ÜNAL CÜMBÜŞ: Aşkın KÖPRÜCÜOĞLU DAVUL: Yılmaz UZUN (oyunlar) KEMAN: Ünal ÇÖTELİ DEF (zilli): Faruk OLGUNÖZ KAVAL: Salih POYRAZ DEF: (zilsiz) Hakan BATUK DABRUKA: (dömbelek) Mehmet Ali KALKULOĞLU	ERKEK GURUBU Emin COŞKUN (Solo) Mehmet (PALA) Çetin YÜZBAŞIOĞLU (Solo) Mehmet OKÇU (Solo) Kadir YAMAN Hakkı AKKAYA Tayfun ÜSTUNCAN Ahmet KAYA Şevki BOZKURT ÜFTUD halk oyunları gurubu elemanları
* ÜFTUD halk oyunları gurubunu hazırlayan ve geceyi düzenleyen bşk. dr. Faruk OLGUNÖZ * Program yapımcısı ve koraları hazırlayan Emin COŞKUN * Enstürman grubu: yöneticisi Ahmet COŞKUN * Sekreter: Kader YAMAN	
• BU PROGRAMDA "ŞU GARŞUKİ ODA" (KAYNAK KİŞİ HÜSEYİN RAHİMİ KARADAYI DERLEYEN EMIN COŞKUN) VE" GARAGUŞ" (KADER YAMAN VE KADRIYE BARUTÇU) TÜRKÜLERİ İLK DEFA SÖYLENECEKTİR. • FON MÜZİĞİ: Emine KARADAYI ve Muhiddin OLGUNÖZ.	
NOT: PROGRAMIN BAZI BÖLÜMLERİNDE DOĞAÇLAMA OLACAGI İÇİN SAAT SINIRLAMASI YAPILMAMIŞTIR.	
(BASIM: ÖZCAN OFSET)	
04/05/2008	

Şekil 4.13 : ÜFTUD tarafından düzenlenen Eğin Gecesi programı. 4 Mayıs 2008.

Bu eğlencelerde, geleneksel Kemaliye (Eğin) kıyafetleri giymiş olan erkek ve kadınlar kına gecesi ve oturak alemleri canlandırmalarıyla sahnede yer alırlar. Her sene yapılan bu gecelerde, hangisinin önce sahneye geleceği ya da sahneleme düzeni değişmektedir. ÜFTUD tarafından 2006 yılında gerçekleştirilen Eğin Gecesi'nde önce kadınlar sahneye gelmiş ve kına gecesi canlandırması yaptıktan sonra, kına töreninden sonra kadınlar arasında çalınıp söylenen türküler ve dansları göstermişler, ardından erkekler, kendilerine ait eğlenceleri göstermek için sahneye yerleşmişlerdir. Bu tarz canlandırmalar, sahnenin boyutuna ve genişlik durumuna göre de değiştiği için sahnedeki yerleşim konusunda bir kural bulunmamaktadır.

Şekil 4.14 : ÜFTUD Eğin gecesinden bir görüntü.

Hem erkek hem de kadın kına gecesı eğlenceleri ve evlenme ritüellerindeki belirli davranışları görme olanağı sağlayan bu performanslar, canlandırma da olsa, bugün sadece sözlü tarih yapılarak öğrenilen bilgilerin sahnede canlı gösterimleri şeklinde algılanabilir.

Bu gösterimlerde önemli olan konu, Kemaliye (Eğin) geleneksel sunumlarının ve kültürel gösterim biçimlerinin canlandırılması aynı zamanda da büyükşehirde yaşayan ailelerin çocuklarına aktarım olması ve onlarda da “ben Kemaliye (Eğin)liyim” diyebilecekleri bir aidiyet hissini oluşturmaktır.

Yapılan gösterimlerde ayrıca dışarıda veya salon içinde Kemaliye (Eğin)’ye ait kıyafet, ayakkabı, ya da sadece bölgede üretilen zetrin⁷, kuru dut, lök⁸ ya da oricik⁹ gibi yiyecekler, performansın başından sonuna kadar dışarıda ya da sahneye yakın bir yerde Kemaliye (Eğin)li halkı karşılar. Sahnede ise Kemaliye (Eğin)’yi andıran ve oradaki evler kullanılan ve hatta sahnede yer alan halı da yerel anlamdaki

⁷ Zetrin, Kemaliye (Eğin)’de Pala Mehmet lakabıyla bilinen Mehmet Birler’in her yıl Mayıs ile Eylül ayları arasında Kemaliye (Eğin) bölgesinde yetişen otları toplayıp kuruttuktan sonra elde ettiği bir çeşit baharat. Tadı her sene yetişen oyun cinsine göre değişir.

⁸ Kuru dut ve cevizin dibekte dövülerek elenmesinden sonra, karıştırılıp tekrar dövülerek macun haline getirilmesiyle meydana gelen bir çeşit yiyecek.

⁹ Dut pekmeziyle yapılan cevizli sucuk.

görüntüyü daha da belirgin kılar. Özellikle kıyafetlerin yerel olması dikkat çekmektedir.

Her ne kadar oturak alemi ya da kına gecesi eğlencesi gibi görülse de bu gösterim biçimlerindeki asıl amaç, dans ve müzik ruhunu paylaşmaktır. İlginçtir ki, aile yapısı içinde yaşanarak ama bilinçsiz olarak edinilen alışkanlıklar, yemek ve hatta damak tadının gelişimi, kullanılan deyimler ve davranış şekilleri ile aslında çocuklara o kültürün aktarımı, bilinçli bir şekilde olmasa da yapılmaktadır. Ancak bu yerel aidiyet hissinin en açık şekilde ortaya çıkması durumu dans ve müzik üzerine yapılan gösterimlerde ortaya çıkmakta, diğer taraftan da kültürel gösterimlerin tümünde ağırlıklı olarak dans ve müzik unsurları kullanılmaktadır. Müzik ve dans, kültürün kendini sunmasında en etkili yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, eğin geceleri adıyla gerçekleştirilen ve yöre kültüründe özellikle müzik ve dansın kullanım alanlarının en yoğun olduğu kültürel gösterim biçimlerinin sahnelenmesi yoluyla, aslında büyükşehirde yeni bir kültürel gösterim biçimi ortaya çıkartmışlardır.

Kültürel gösterim biçimlerinin doğal ortamından çıkartılıp belirli kısımlarının sahneye konulması durumu, Kemaliye (Eğin)'deki kültürel sunumlarda da görülmektedir, ancak İstanbul'da yapılan bu sunumları, Kemaliye (Eğin)'dekiler gibi kültürel turizm açısından değerlendirmek yanlış olur. Buradaki sunumlarda, ilk ve en önemli amaç, şehirdeki Kemaliye (Eğin)li halkı bir araya getirmek ve buradaki birlikteliği sağlamak olduğu için, duyuruların hedef kitlesi olan ve öncelikle izleyen kesim, büyükşehirde yaşayan Kemaliye (Eğin)li “hemşehriler”dir. Turistik anlatımlarda daha çok sunumun tanıtılması öngörülür, çünkü dışarıdan gelen birisi bu kadar yoğun bir yabancı kültür performansından çok da haz duymayabilir. Bu gösterim biçimlerinde, tanıtmaktan ziyade, halka kendi kültürünü göstermesi, hatırlatması ve hatta yoğun bir şekilde yaşatması durumu oluşmaktadır ki bu da başarılı bir şekilde yapılmaktadır.

Buradaki performanslarda sanat kaygısı pek düşünülmemekle birlikte, önemli olan durum, performansın olduğu gibi tüm davranışlarıyla birlikte sahnede yer alması ve insanlarla paylaşılmasıdır. Bunun karşılık bulduğunu ise, aslında o kültürü görmek için giden ancak orada performansın dışında kalan ve kendi kültürlerinin seyircisi durumunda olan Kemaliye (Eğin)li hemşehrilerin alkışları destekler.

Kemaliye (Eğin) kültürel sunumlarının sahnelendiği bir programı içeren bir Eğin Gecesi konseptinde, sahnede ilk olarak bir Kemaliye (Eğin) evinin odası görünür. Ardından programın şekline göre, genellikle önce kadınlar gelir ve kız istemeden başlayarak, kına gecesi eğlenceleriyle sona eren bir süreci canlandırırlar. Özellikle kına törenlerinin seçilmesinin sebebi, belirli kültürel sembollerin en çok yer aldığı kültürel gösterim biçimi olmasından kaynaklanmaktadır. Kız istemeden sonra, kız evine götürülen bohçanın özelliği, giyilen kıyafetler ve takılan aksesuarların yanı sıra, kültürel inanç ve algıların yansıtıldığı belirgin sembolleri de içeren ritüeller olması bakımından diğerlerinden ayrılır. Örneğin gelin olacak kızı, kına yakıldıktan sonra sahiplenmeyi simgeleyen, kızın başındaki örtünün “ferah olasın”¹⁰ diyerek birkaç kez sallanarak alınması ve damat tarafının getirdiği örtünün gelinin başına örtülmesi ve “biz, sen fark etmeden küpeni bile alabiliriz” (Ünal, 2012) anlamına gelen, damadın bir yakınının kızın kulağındaki küpeyi alıp akşam damada götürmesi gibi davranışlar bu duruma bir örnek oluşturabilir. Bu davranışlar, aslında kızın, başka bir eve gitmesi ve artık orada yaşayacağını başka deyişle kızın başka eve ait olduğu durumunun altını çizer. Bir diğer sebep ise, bu simgelerin sadece davranışlarla değil, müzik ve danslarda da kendisini göstermesidir.

Daha önce bahsedildiği gibi, bu geceler, özellikle müzik ve dans ekseninde yapılmaktadır. Örneğin; “yıkın şunların evini alın içinden gelini” dizeleriyle başlayan ve biz geline gelmişüyük, almayınca gidermiyiz” şeklinde devam eden ve ayakların yere çok sert şekilde vurulmasıyla yapılan bir dansla erkek tarafının kadınlarının söylediği bu türkü, bu gösterimlerdeki simgesel müzik performanslarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ve benzeri nedenlerle tercih edilen kına törenleri, özellikle kadınlar tarafından canlandırılır ve en sonda sahneye çıkan dans ekibi tarafından yapılan dansların aldığı alkışlarla sona erer.

Eğin Gecelerinde gösterilen bir diğer eğlence şekli ise erkeklerin çalıp söyledikleri gösterimlerdir. Burada çok belirgin bir kültürel gösterim biçiminin olduğu söylenemez ancak, erkeklerin birlikte çalıp söyleme durumu, özellikle müzikal anlamda analiz edildiğinde eski dönemlerdeki oturak alemlerini andırmaktadır ki aslında daha önce bahsedildiği gibi bu eğlenceler ritüelistik özellikler taşımaktadır. Bu özelliğe sahip bir kültürel gösterim biçimi de sıra odası geceleridir. Sıra odası

¹⁰ Ferahlık gelsin, için sıkılmasın anlamında kullanılan bir deyim.

geceleri yapıldığı zaman, diğer evlerde de tandırbaşında oturup sohbet ve eğlence yapıldığı da yapılan görüşmelerde belirlenmiştir. ÜFTUD'un İstanbul'da gerçekleştirildiği bir Eğin Gecesi'nde üzerine yorgan örtülü masanın tandır olduğu ve bir tandırbaşı eğlencesine gönderme yapıldığı anlaşılmaktadır (bkz. Şekil 4.15).

Şekil 4.15 : ÜFTUD Eğin Gecesi'nde gerçekleştirilen erkek eğlencesi canlandırmasından bir görüntü.

Şekil 4.16: KEFTUD Eğin Gecesi'nde gerçekleştirilen erkek eğlencesi canlandırmasından bir görüntü (1999).

Sahnede kına gecesinden sonran ayrılan kadınlardan sonra odaya erkekler gelir ve sedire dizilirler, geri kalan özellikle genç ve çocuklar yerde bağdaş kurarak oturmaktadırlar. Yörede en çok bilinen ve çalınan enstrüman olan klarnet ile bir açış yapıldıktan sonra, bir türkü ya da ela gözü ile performansa başlanır, türküler okunur ve arada maya da okunur. Türkülerin herhangi bir sırası bulunmamaktadır ancak en temel kurallardan biri, Eğin Gecesi formatına sadık kalmak adına öncelikli olarak yörenin türkülerinden söylenmesi gerekliliğidir. Burada da çalıp söyleme arasında bu defa erkeklerin düğünlerde ve bu tarz eğlencelerde oynadıkları “tek ayak”la başlayan üç ayak, sıklama geceği le devam eden ve Eğin Kasabı, Hırpani ve Hovaçar isimlerinde oyunlarla bitirilen danslar sahnelenir. Burada, Kemaliye (Eğin)’deki kültürel gösterim biçimlerine göre en belirgin fark, sahneleme olduğu için her ne kadar “Kemaliye (Eğin)li”ler tarafından yapılsa da, bir sahne kurgusu içinde olması dikkat çekmektedir. Özellikle, derneğin halk oyunları çalışmalarına katılan gençlerin yaptıkları danslar bu özelliği çok net bir şekilde vurgulamaktadır.

Eğin gecesi dışında, derneklerin, bu büyükşehirde yaşayanların birlikteliklerini ve sağlamak ve aidiyet hissini, kendi deyimleriyle Kemaliye kültürünü, genç çocuklarına katarmak amacıyla yapılan ve sadece eğlenceye yönelik geceleri de düzenledikleri bilinmektedir. Bu geceler, belirli bir tema altında, Kemaliyelileri biraraya toplayan geceler ya da etkinliklerdir. Bulardan ilki olan dernek kahvaltıları, yine aynı illevi görmekle birlikte, yine ortak nokta olan Kemaliye’den bazı simgeler de barındırmaktadır. 2009 yılında İstanbul’daki bir dernek kahvaltısında, Eğin’den getirildiği söylenen bir dut pastası ikram edilmiştir. Aynı zamanda, eş dost ve akrabalarla da görüşme fırsatı sağlayan bu toplantının sonunda, sohbet edilirken, dernekteki klarnet-davul enstrümanları gelmiş ve fazla uzun sürmese de yaklaşık 1 saat Kemaliye türkülerini söylemiş ve danslar edilmiştir.

Bir diğer benzer gece ise Cumhuriyet Gecesi’dir. Gerek Kemaliye’de gerekse İstanbul’da yaşayan Kemaliyeliler, özellikle buradan çıkan ve devlet kademesinde önemli yerlere gelmiş hemşehrileriyle gurur duymakla birlikte, devlete bağlılıklarını her zaman dile getirmektedirler. Kemaliye isminin, Kurtuluş Savaşı sırasında Mustafa Kemal’e telgraf çekerek biz 500 atıyla hazırız, ne zaman isterseniz katılabiliriz” telgrafına Atatürk’ün cevabı ve Kemaliye isminin bu “cesur ve “vatanperver” Eğin şehrine verilmesi hikayesini, özellikle İstanbul’daki Kemaliyeliler, büyük bir gururla anlatmaktadırlar. Cumhuriyet Gecesi adı altında yapılan bu

etkinlikler de Cumhuriyet'in kurulduğu 29 Ekim akşamlarında gerçekleştirilmektedir. Türk bayrakları ya da kırmızı beyaz renklerle süslenmiş mekanda, farklı bir yine mutlaka klarnet ve davul sahneye çıkar ve sadece Kemaliye türkülerinden oluşan bir program gerçekleştirilir. Alan çalışmalarının İstanbul ayağını sürdürürken Cumhuriyet Gecesi de, Taksim merkeze yakın, İTÜ Park Mühendishane olarak geçen bir restorantta gerçekleştirildi. Ayrıca bir müzik grubunun yer almadığı bu eğlencelerde, yine amaç, birliktelik sağlamaktır.

Dernek bazında yapılan etkinliklere bakıldığında, artık şehir hayat içinde Kemaliyelilik hissini daha iyi yaşayabilmek amacıyla yapılan bu toplantılarda bu görevi yerine getiren en önemli unsur müziktir. Daha önce ritüeller bahsinde söz geçen ve kültürel gösterim biçimlerindeki o süreci kapsayan birlikteliği anlatan komünitası oluşturması bakımından bu örnekte de önemli bir rol oynamaktadır.

4.2.2. Geleneksel kültürel biçimlerin büyükşehirdeki gösterimleri

Bu bölümde, İstanbul'da yaşayan Kemaliye (Eğin)lilerin, evlenme ritüellerine değinilecektir. İstanbul'da bahsedilen kent yaşamında daha uzak, farklı kültür gruplarıyla birlikte yaşama mecburiyeti, buradaki Kemaliye (Eğin)lilerin, artık yerel alandaki yaşam alışkanlıklarının değişmesine sebep olmuş ve şehirde kendi kültürel kimliklerini de taşıyacakları ama kentteki yaşamlarına uygun belirli gösterimler ve ifade biçimleri geliştirmelerine sebep olmuştur. Kadın ve erkeğin aynı ortamda bulunma mecburiyetleri, oturulan apartman katının artık çok fazla nüfusu barındıramaması gibi mecburiyetler, belirli kent kurallarını da kabullenme durumunu doğurmaktadır.

Daha önce de bahsedildiği üzere, İstanbul'a göçle gelen nüfusun kültürel kimliklerini burada da belirli gösterim biçimlerine net bir şekilde yansıttıklarını görmekteyiz. Yerel alanda kadın erkek ayrımı yapılmasına, aile içi hiyerarşinin net bir şekilde görülmesine rağmen, burada yeni yaşamın gereklerine ayak uydurmaları ve bu şekilde yaşayan halkın, kına ritüellerindeki performans şekilleri aslında aidiyetlerini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Burada dikkat çeken en önemli nokta, yeni yaşam alanları içerisinde, kültürel kimliklerine bağlılık amacıyla yerele en yakın performansları sergilemektedirler. Bunun en net yansıdığı alanın kına ritüelleri olduğunu görmekteyiz.

Geleneksel evlenme ritüellerinde varsayılan ritüelin başlangıcı “kız isteme” kısmından başlar ve en gelinin ve damadın “evli” olarak anıldığı ve statü değiştirdiği varsayılan davranış olan “ gelinin kendi evine girmesi” olayıyla tamamlanmaktadır. Kına töreni, bu ritüelin en önemli ve kilit parçalarından birini oluşturur. Çünkü Kemaliye (Eğin)’de kına yakılan kız artık ritüel içinde kendi evine girene kadar üzerinde taşıyacağı yeni bir statüye; “gelin” statüsüne erişir.

İstanbul’daki Kemaliye (Eğin)lilerin evlenme ritüellerine baktığımızda, kız isteme, nişan ve düğün formlarının, yerel formlardan uzak olduğunu görmekteyiz. Bu nedenle özellikle yerel özellikleri taşıyan, yerel gösterimlere en yakın şekilde yapılmaya çalışılan törenin kına törenleri olduğunu görmekteyiz. Bunlar, yerel performanslara göre görece daha kentli, ama kent performansına göre görece daha “Kemaliye (Eğin)li” performanslardır.

4.2.1.1 Kına geceleri

Alan araştırmasının İstanbul ayağında gözlemlenen bir kına gecesini de bu duruma örnek olarak verilebilir. Burada, modern yaşamın gerektirdiği gibi bir düzende olmasına karşın, tamamen Kemaliye (Eğin) kına ritüellerindeki davranışları içeren bir kına töreni yapıldı. Bunun nedeni, büyük şehirlerde, farklı kültürel gruplar arasında yaşıyor bu insanlar. Anadolu’dan gelen birçok farklı kolektif bilince sahip durumda olan kültürel grupların yanında kendi topluluk bilinçlerini kültürel anlamda gösterme ihtiyacının doğmasının sebebi de aslında bu aidiyetlerini her zaman taşımaları olarak gösterilebilir. Ancak kendilerini ayırdıkları en geleneksel davranışları içeren gösterim, kına geceleri olarak ön plana çıkmaktadır. Diğer şehirli kimliği ile yapılan gösterimlerde bu temel ayrılık sadece “Kemaliye (Eğin)liyiz” şeklinde ortaya çıksa da geleneksel yapı içindeki davranışlar şeklinde kendilerini en net şekilde ayırdıkları yerler bu evlenme ritüelleri. Bu nedenle Kemaliyeliliklerinin en net gösterimlerini bu kına gecelerinde görebilmekteyiz.

İstanbul’da gerçekleştirilen bir kına gecesinde her iki taraf da Kemaliye (Eğin)’li olmasında dolayı bu net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Fatih Kızıtaşı’nda yer alan Erzincanlılar Derneği’nin en üst katında gerçekleşen kınada, bu örnek net bir şekilde görülmektedir. Bu farklılıklar bu bölümde detaylı bir şekilde irdelenecektir.

Genellikle kız evinde yapılan kına töreninde, erkek tarafının kadınları, gelinin eline kına yakarlar. Burada kültürel gösterimi vurgulayan ve aslında ritüelin gidişatını

simgeleyen türkülerin seçimleri de yerel olan gösterime göre daha farklı olmasıyla birlikte, performansın daha “gelenekçi” ve “yerel” olması dikkat çekmektedir. Bir ritüel olarak yerel alandan farkına değinirken, önemli bir sunum şekli olarak müzikal yapıya da değinmek gerekmektedir. Aşağıda yer alan tabloda, İstanbul’da Erzincan Kültür ve Turizm Derneği binasında gerçekleştirilen bir Kemaliye (Eğin) kinasının repertuarı görülmektedir.

Çizelge 4.1 : Kına Gecesi Repertuarı,İstanbul Örneği. Erzincan Kültüre ve Turizm Derneği, Kıztaşı, Fatih.

Eser Adı	Makamı	Ritmik Yapısı	Açıklaması
Yol verin Odanıza Konmaya Geldik	Uşşak	5/8	Gelin gelmeden önce
Mercimek Kilelendi	Hüseyni	9/8	Gelini kına yakmak için getirirken
Gızardı Gayalar	Hüseyni	9/8	Kına yakılırken
Bana bir yar olsun gencecik olsun		9/8	Kına töreni devam ederken
Pencerede Tül Perde	Hicaz	2/4	Kınadan hemen sonra, yapılan kutlamada, dans ederken
Erzurum’da gül Ahmet	Rast	2/4	Kınadan hemen sonra, yapılan kutlamada, dans ederken
Dut Ağacı Boyunca	Hüseyni	4/4	Kınadan hemen sonra, yapılan kutlamada, dans ederken
Büyük Cevizin Dibi	Hüseyni	4/4	Kınadan hemen sonra, yapılan kutlamada, dans ederken
Meşenin Tepelisi	Hüseyni	4/4	Kınadan hemen sonra, yapılan kutlamada, dans ederken
Horoz Havada Horoz	Hüseyni	4/4	Kınadan hemen sonra, yapılan kutlamada, dans ederken
Elinde Süt Küleği	Hüseyni	4/4	Kınadan hemen sonra, yapılan kutlamada, dans ederken

Tablo incelendiğinde, kına töreni sırasında daha önce geleneksel anlamda bahsedilen bir repertuarın varlığı dikkat çekmektedir. Bu durum daha önce de bahsedilen, kültürel kimliğin, yerel kimlik ve aidiyet algısı üzerinden, büyükşehirdeki sunumların özelliğinin açıkça ortaya koymaktadır. Ancak Kemaliye (Eğin)’de günümüzde gerçekleştirilen kına törenlerindeki müzikal durum burada da benzer

şekilde görülmektedir. Kına töreni sırasında geleneksel olarak yörede söylenen ezgiler yer alsa da, geleneksel anlamda burada da ritüelistik sembol durumunu çok da taşımaamktadır. Ancak yerel aidiyet olarak müzikal sunum, kültürel kmiliğin betmlenmesini ve vurgulanmasını getirdiği için, özellikle geleneksel davranış şekillerinin ve performansların yapılmasına dikkat edilmektedir.

Daha önce bahsedildiği üzere, geleneksel evlenme ritüellerinde kadın ve erkek ayrı mekanlarda eğlenir ve birbirlerini sadece dansları seyrederken görmektedir. Ancak günümüzde modern yaşamın getirdiği şekilde gelenekler ve dolayısıyla kültürel gösterimler de bu değişime göre şekil değiştirmiş ve kadın ve erkeğin birbirini görmeleri konusundaki keskin ayrım ortadan kalkmıştır. Burada yapılan düğünde ise hemen tamamı İstanbul’da yaşayan aileler tarafından yapılan bir kına gecesidir. Öncelikle yapılan kına, geleneksel Kemaliye (Eğin) evlenme ritüelleri içinden bir parça şeklinde ayrılıp, ayrıca sadece kına töreni şeklinde yapılmaktadır ve aslında ritüelistik özelliğini çok da taşıdığı söylenemez. Ritüeller sosyal değişimden etkilenirler ve bu, içerik bakımından da değişimi beraberinde getirir. Düşünce yapısı değişince, davranışlar ve kültürel algı da değiştiği için bu da ritüellere yansımaktadır. Bu nedenle özellikle şehirlerdeki gösterimler yerel alanda yapılan evlenme ritüelleri şeklinde ele alınmayacak sadece, “kına töreni” olarak bahsedilecektir. Genel olarak kına töreninin bir anlamı var ama içindeki semboller artık yerel alandaki kadar anlam içermiyor. Bu da aslında bu törenlerde “epik” yapıyı ortaya çıkartır. Semboller anlamını yitirir, artık kına töreninin anlamı “var gibi yapılır”

İstanbul’da gerçekleştirilen birçok gecede, sahnede yapılan müzikli toplu eğlencelerde sahneleştirilen bir surum söz konusu. Sahneleştirme içinde yer alan kurgu, canlandırma olarak verilemsi, aslında bu kolektif bilinç içinde olmayan kültürel olarak belirlenmiş “öteki”lere, kendi kültürel kimliklerinin bir gösterimi olarak canlandırma şeklinde sunulurken, diğer tarafta, tamamen geleneksel olarak görülen davranışlardan oluşturulmuş kına geceleri ise öteki gruplardan kendileri kültürel olarak ayırmalarının dışında, farklı bir mekanda/yerde/şehirden kendi kültürlerini yaşamalarını sağlamaktadır. Bu kına geceleri her zaman bu şekilde gerçekleşme de özellikle gelin ve damadın Kemaliye (Eğin)’li olması durumunda daha da net bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

İstanbul’da yapılan kına gecesinde, bir salonda, kadın ve erkek konukların birlikte görülmektedir. Kına töreni, önce gelin kınasıyla başlamış ve erkekler salonun bir

tarafında oturlurken, çoğunluğu yerel kıyafetler giymiş kadınlar ışıklar kapalı bir şekilde, gelinin başı örütlü bir şekilde salona girerek gelini sandalyeye oturturlar. Geleneksel törenlerde, iki ayrı zamanda yapılacak ele, ayağa ve başa kına yakma durumu burada görülmemektedir. Sembolik olarak gelinin eline yakılan kınadan sonra, gelinin başındaki örtü kaldırılarak, damat tarafından gelen bir örtüyle örtülür. Kemaliye (Eğin)'de, bu baş örtüsü, Kemaliye (Eğin)'nin en zorlu elişlerinden birisi olarak kabul edilen ve kozalı olarak tabir edilen başörtüsünün örtülemsi gerekirken, burada herhangi bir örtünün örtülmesi yeterlidir. Kına öreninden sonra salonda bulunanlarla birlikte sesli şekilde dua edilmiştir ki, dua, geleneksel kına törenlerinde yapılan bir davranış değildir. Kına yakılırken dua okunmasının dışında, açık şekilde, herkesin katıldığı bir dua, aslında bugün şehirdeki muhafazakarlığın da bir sembolü olabilir.

Gelin kınası yakılırken, gelinin ağlaması “adet” olarak görülmekle birlikte, geleneksel kına ritüellerinde, çalınıp söylenen müzikler, bu davranışı destekler şekilde seçilir ve söylene türkü sözleri de buna uygundur. Ancak geleneksel gösterimlerin yapıldığı dönemlerde damadı genellikle tanımayan ve görmeden başka bir eve gidecek olan gelinin rahatlaması için ağlatılamsı durumu varken, burada, artık birbirini tanıyan gelin ve damadın rahat oldukları gözlemlenmiştir. Bu durumda geleneksel “ağlama” davranışı geçerliğinin yitirmektedir.

Kınanın ardından, kadınlar, salonda çalınan davul ve klarnet eşliğinde eğlenmeye başlamışlardır. Kemaliye (Eğin) halayıyla dans ederken, halay başında olan kadın, kına tepsisini eline alarak halay katılmıştır. Bu tepsinin içide müzisyenler için para koyan her kişi, bu tepsiyi de alarak halayın başına geçer. Bu davranış, Kemaliye (Eğin)'de sadece erkekler tarafından yapılmaktadır. Buradaki temel davranış farklılıklarına bakıldığında aslında buradaki ritüelin aslında farklı bir kültürel gösterim halinde sunulduğunu görmekteyiz. Geleneksel olarak belirli sembolleri barındıran davranış şekilleri buradaki yaşam içinde anlamını yitirmiş ve aslında yeni yaşama göre değişip yeni bir ritüel halini almıştır.

Burada şekil olarak tamamen bir kına töreni görülmekle birlikte, kadınların giydikleri giysiler, ayakkabılar ve başlarına örttükleri aksesuarların yanısıra, tören sırasında kullanılan müziklerin sırası ve oyun sırasında yerel alanda belirli semboller içeren hareketler tam anlamıyla evlenme ritüeli içinde yer alan kına yakılma kısmındaki sembollere uyum sağlamamaktadır. Örneğin, kına tepsisinin alınıp oynanması sadece

erkekler tarafından yapılmasına rağmen burada bir kadının kına tepsisiyle oynamasını görmekteyiz.

Kültürel performans olarak adlandırılan ve bizim burada kültürel gösterim olarak bahsettiğimiz gösterimler, bir kültürün, kolektif kimliğinin yansıdığı, ve aslında toplumun kültürel alanının hem o kültüre geri dönüşümlü bir şekilde yansıyan ve dışardaki kültürlere de o kültür hakkında ipuçları veren bir dizi semboller bütünü olarak algılanmalıdır. Bu semboller kültür hakkında bize belirli fikirler verir ve her ne kadar belirli değişimler yaşansa da eskiden bugüne gelen semboller sorgulanmaksızın yapılmasına devam edilir. Buradaki sembollerin farklı yapılmasının sebebi de, aslında artık farklı bir kolektif kimlik içinde yaşayan ve özellikle yerel kimlik açısından aidiyet duyguları devam eden bir topluluğun büyük şehirde yaptıkları “tören” geçmişten gelen ritüelistik sembollerini taşısa da tamamen farklı kullanımlar şeklinde ortaya çıkmıştır. Bunun en büyük sebebi ise, artık o kültürel gösterimlerin ortaya çıktığı yerde yaşanmaması, modern yaşamın getirdiği bazı kurallar, ritüellerin sadece belirli kalıplar halinde günümüze taşınması ve bu sembollerin artık gerçek hayatta işlevsel olarak yer alan kullanımlara uygunluk sağlamaması olarak tanımlanabilir. Kadın ve erkek gruplarının kına sırasında birbirlerini görmeleri ve aynı ortamda bulunmaları; kadınların giydikleri kıyafetlerin aslında tam yerel kıyafet olmamaları gibi durumlar, aslında ritüelin sembollerini değil, o ritüelin ait olduğu ve kendilerinin de aidiyet duygularını ortaya çıkartan ve perçinleyen, bir başka deyişle kendilerine tekrar anımsatan/hatırlatan Kemaliye (Eğir) kültürünün sembollerini olarak karşımıza çıkmaktadır. Başk bir deyişle, burada yapılan törenlerde aslında kültürün sembollerine değil, o kültür anımsatan benzerliklerin sembollerini ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, sosyal değişim ve dolayısıyla kültürel değişimlerden etkilenen ritüelleri etkileyen bir diğer durum da farklı kolektif kimlik bilincinde olan grupların bir arada yaşadıkları büyük şehirlerdir. Buradaki içiçe geçmişlikten çok yanyana duran kültürel gruplardan bahsedilmektedir. 1950 ve 1980li yıllarda yaşanan genel göçten sonra, hızlı bir şekilde gelişen teknoloji ve şehir hayatına adapte olmaya çalışan insanlar, kendi kültürel kimliklerinden tamamen soyutlanmamaktadırlar. Bu da özellikle düğünlerde görülen bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

5. SONUÇLAR

Literatürde Kültürel performans olarak anılan ve festival, ritüeller ve şenlikler gibi farklı alanları kapsayan kültürel gösterim biçimleri, bir topluluğun sosyal ve kültürel alandaki hemen tüm dinamiklerinin sembollerini barındırmaktadır. Bu nedenle toplulukların rutin yaşam süreçleri içinde dışarıya farkında olarak ya da olmayarak yansıtmadıkları birçok alışkanlık ve inanç biçimleri, bu gösterim biçimlerindeki davranış şekilleriyle ortaya çıkmaktadır.

Tarihte ticaret yollarının ve hatta ipek yolunun bağlantı noktalarında bir tanesi olduğu ileri sürülen ve farklı etnik ve dini kimliklere ait toplulukların yaşadığı Kemaliye (Eğin), bu zenginliğine rağmen, sıradağlar arasında bir vadiye kurulmuş bir şehir olarak, içe dönük bir yapıya sahiptir. Bu zenginliği sağlayan en önemli kaynaklardan birisi olan altın rezervlerinin bulunduğu ilçenin özellikle 18. yüzyılda altın çıkartılan işlenen ve satılan bir yer olma özelliğinin yanı sıra, ticaret yollarının da durağı olması, bu içe kapanık yapının da dezavantajlarının biraz olsun ortadan kalkmasına yardımcı olmuştur.

Kemaliye (Eğin)'deki bu coğrafi yapının getirdiği en büyük zorluklardan bir tanesi özellikle teknolojinin gelişmediği dönemlerde, ulaşım zorluğunun getirdiği ekonomik anlamdaki sıkıntılardır. En yakın ilçe merkezine üç saat uzaklıkta bulunan ilçede, köyler arasında bile halen ulaşım sorununun yaşanıyor olması bunun en açık göstergelerinden bir tanesidir. Bu durum Kemaliye (Eğin)'de erken göçü beraberinde getirmiştir. Türkiye'de 1950 ve 1980'lerde olmak üzere yaşanan en büyük iki göç hareketinden önce de bölgeden büyükşehirlere yaşanan göçlerin olduğu bilinmektedir. Tarıma elverişli arazinin az olması bu konuda çekilen zorluklar, ticari hareketliliğin yoğun olmasına rağmen, ilçeden göçleri engelleyememiştir. 19. yüzyılın sonlarına kadar yoğun ticari hareketliliğin yaşandığı bölgeden, belirli sebeplerle 16. yüzyıldan itibaren İstanbul ve Batı Anadolu'ya göçler yaşanmıştır. İlçeden halkın bir dönem yoğun şekilde İstanbul'a aileleriyle birlikte gitmesi, Osmanlı sarayında bazı önlemlerin alınmasını gerektirmiş ve bunun sonucunda iş

bulmak için sadece aileden bir üyenin gelmesi kararı çıkmıştır. Bu durum, birçok ailenin erkeğinin İstanbul'a göç etmesi ve kalan diğer fertlerin Kemaliye (Eğin)'de hem giden yolu beklemesi hem de yalnız kalmalarına neden olmuş ve toplumsal yapıdaki bu değişiklik birçok farklı kültürel formlar ve davranışların da gelişmesine neden olmuştur.

Kemaliye (Eğin)'de kalan halk özellikle kış aylarında yiyecek ve yaşamsal anlamda üretecek birşeyin olmaması nedeniyle, komşuluk ilişkilerini geliştirmişler ve bugün, bu çalışma için alan oluşturan farklı gösterim biçimlerinin de doğmasına neden olmuşlardır.

Bu çalışmada sözü edilen önemli kültürel gösterim biçimlerinden birisi olan sıra odası geceleri bu şekilde ortaya çıkmış ve bugün oturak alemi, kısır düğünü, havuzbaşı eğlenceleri ya da bağ eğlenceleri olarak günümüze ulaşmıştır. Kışın belirli zaman dilimlerinde sırayla bir kişinin evinde toplanan komşular, kadın ve erkeklere ayrı oda açarlar ve bu odalarda çeşitli oyunlar oynanır ve sohbetler yapılırdı. Kış aylarında özellikle tek odada yanan sobadan ve tandır adı verilen ısıtma yönteminden yararlanmaya yarayan bu toplantılar aynı zamanda yalnızlıkların giderilmesi ve birliktelik anlamında ritüelistik bir yapı da taşımaktadır. Victor Turner, geçiş ritüellerinin çeşitlerinden bahsederken, bir grubun kültürel olarak tanımlanmış belirli bir zamandan, bir başka döngüye savaş, kuraklık, kıtlık, salgın hastalık, volkanik patlama gibi olayların da bir liminal evre oluşturduğunu vurgular (Turner 1988: 101) Bu tanıma göre, bir topluluk için köşe taşı sayılabilecek ve hayatları değiştiren geçişler bu tanıma uymaktadır ve Kemaliye (Eğin)'deki yaşamı etkilemesi nedeniyle göç de bunlardan bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, kış aylarındaki bu birliktelik bu geçiş evresini birlikte atlatmak amacıyla yapılan bir nevi ritüeldir. Bu durumdan doğan bir diğer toplantı şekli de ilçenin gençlerinin bir araya gelerek müzikli eğlence yaptıkları toplantılar sıra odası eğlenceleri olarak tabir edilirler.

Göçün getirdiği bir diğer durum ise, kentteki Kemaliye (Eğin)lilerin yaşadığı durumdur. Kentlere belirli dönemde zorunlu göç etmiş halkın ise halen ilçede bekleyen ailelerinin olması başta olmak üzere belirli sebeplerle tamamen şehirli olmalarını engellemiş ve yerel kimlik üzerinden şekillenen aidiyet bilincini geliştirmiştir. Bugün kayıtlara bakıldığında, İstanbul'da kurulan hemşehri derneklerinin belki de ilklerinden birisi, 1949 yılında İstanbul'da açılan Kemaliye

(Eğin) Hüdü (Tuğlu) Köyü Kalkındırma Derneği'dir. Bu dernekçilik anlayışı, aynı zamanda ailelerini yanına almış Kemaliye (Eğin)'lilerin de yine de ilçeye bağlarının kopmasını engellemiştir. Kemaliye (Eğin)lilerin, yerel aidiyetlerini vurgulayan en önemli etkenlerden birisi olan kültürel pratiklerini, ilçeden uzakta bile olsa yaşamaları isteği, bölgenin dans ve müzik çalışmalarını gerçekleştirmek ve daha da önemlisi bu duyguyu çocuklarına aktarabilmek amacıyla 1966 yılında Kemaliye (Eğin) Folklor ve Turizm Derneği kurmalarına ön ayak olmuştur. 20. yüzyılda gelişen teknolojiyle birlikte ilçeye daha rahat gidiş geliş başlamış ve göçle büyükşehirlere giden halk, daha sonra aileleriyle birlikte daha sık aralıklarla ilçeyi ziyaret etmeye başlamışlardır. Bu gidiş geliş bir süre sonra hem ilçeden baplarının daha sıkılaşmasını, hem de büyükşehirlerde okumuş halkın, özellikle coğrafi açıdan kapalı ve bu yüzden içe dönük yapıdan dolayı zorluklar yaşayan ilçeye bir takım yenilikler getirme isteğinin ortaya çıkarmıştır.

Bugün yaklaşık 70 adet köyü bulunan Kemaliye (Eğin)'de KEMAV ve KEFTUD dışında sadece İstanbul'da hemen her köyün ayrı bir kalkındırma derneği bulunmakta ve hemen hepsi aktif halde çalışmalarını sürdürmektedirler.

Bu hareketlilik, sadece Kemaliye (Eğin)'de değil aynı zamanda yerel aidiyetin çok yoğun şekilde hissedildiği Kemaliye (Eğin)li halkın büyükşehirdeki yaşam pratiklerinde değişmelere sebep olmuş ve her iki tarafta da Kemaliye (Eğin) kültürü temelinden beslenerek oluşan yeni kültürel formlar oluşmasına sebep olmuştur.

Bu değişimlerden birisi evlenme ritüellerinin senelik dönemlerindeki değişiklikler. Göçten önceki dönemlerde, halkın yazın yetiştirdikleri ürünlerinin geri dönüşümünü aldıkları Eylül aylarından itibaren yapılmasına karşın, bugün özellikle nüfusun arttığı ve büyükşehirde yaşayan akrabaların ve dostlarının ilçeye geldikleri yaz aylarında gerçekleştirilmektedir.

Yaz dönemi dışında çok fazla nüfus hareketliliğinin yaşanmadığı ilçede, bugün kış aylarında televizyon, radyo ve hatta internetle uğraşan halkın kış aylarında yaptıkları sıra toplantıları, pek yapılmamakla birlikte, bu toplantılar yerini özellikle yazın Kemaliye (Eğin)'ye gelenlerle birlikte yapılarak, eski bir kültürel form, yeniden şekillenerek ortaya çıkmıştır. Bağ eğlenceleri, oturak alemleri ve/veya kısır düğünü adıyla anılan ve müziği ve dansın ağırlıklı olarak yer aldığı bir toplu icra şeklinin barındıran bu toplantılar halen gerçekleştirilmektedir.

Büyükşehirdeki halkın temelli olmasa da sık sık ilçeyi ziyaretinin yanı sıra, dernekler ve vakıf aracılığıyla seslerini duyurmaları ve özellikle de 1991-1999 yılları arasında Erzincan Valisi olarak görev almış Vali Recep Yazıcıoğlu'nun ön ayak olduğu projelerle birlikte ilçe halkında ve idari yapıda oluşan farkındalıkla birlikte, var olan ve/veya değişen kültürel formların sunumu ve bu şekilde ilçenin görünürlüğünü sağlayacak farklı platformlar da oluşmaya başlanmıştır. Bu noktada, Kemaliye (Eğir)'nin ulusal ve uluslararası platformda görünürlüğünü sağlayacak olan, kültürel turizm sunumu alanında yeni kültürel gösterim biçimleri ortaya çıkmıştır.

Bu kültürel gösterim biçimlerinden en ön planda olanı, her sene belirli zamanlarda yapılan Uluslararası Kültür ve Doğa Sporları Şenliği'dir. Şenlik kapsamında Kemaliye (Eğir)'deki doğal özellikle kullanılarak yapılan doğa sporlarının tanıtımı yapılarak farklı bölge ve uluslardan turistler ve sporcular bölgeye davet edilmektedir. Doğa sporları tabanında yapılan şenlikte, en önemli sunumlar ise kültürel alanda yapılanlardır. Evlenme ritüelleri içinde yer alan kına törenleri, cirit oyunu gibi başlıklarla verilen bu sunumların ne önemli özelliklerinden bir tanesi kültürün bir canlandırma şeklinde sahneye konulması durumudur ki bu da ilçede farklı bir kültürel sunum şeklini doğurmuştur.

Şenliklerdeki kültürel canlandırma sunumlarından bir tanesi de toplu icralardır. Kemaliye (Eğir)'de eğlenceler ağırlıklı olarak, yörede kullanılan enstrümanlarla birlikte yöre türkülerinin birlikte çalıp söyleme şeklinde gerçekleştirilen performanslarından oluşur. Bu performansı sahnelem alanındaki en önemli temsilleri gerçekleştiren topluluk da daha önce bahsedilen, dönemin valisi Recep Yazıcıoğlu'nun önerisiyle oluşan Kemaliye (Eğir) Fasıl Topluluğu'dur. Topluluğun çoğunlukla ilçeye belgesel çekmeye gelen ekipler, protokol ziyareti ve şenlikle gibi özel zamanlarda gerçekleştirdikleri performanslarda, sahneye uyarlama nedeniyle, halk arasında yapılan toplu icralardan farklı bir sunumla kendilerini göstermektedirler. Bu durum, yurtiçi ve yurtdışında verdikleri konserler ve yaptıkları özellikle tanıtım amaçlı video CD çalışmalarını da açıklamaktadır.

Yerel anlamda belirli pratiklerin değişmesinin yanı sıra, büyükşehirlerde de bunlara paralel olarak gelişen farklı kültürel sunumlar dikkati çekmektedir. Bölge halkı için önemli bir dönüm noktası olarak sayılabilen göç olgusu, devamlı olarak aileden birisi/birilerinin gurbette ya da sılada kalması durumunu devamlı olarak yaşam zorunluluğunu ve toplumsal hafızalarına bölgeye bağlılık ve dönüş ve bununla

bağlantılı olarak aidiyet duygusunun varlığını doğurmuştur. Şehir hayatındaki değişime direnemeyecek topluluk, aidiyet duygularını kaybetmeden şehirde yaşamaya devam etmek isterken, kültüründeki geleneklerine daha fazla tutunmak durumunda kalmaktadır. Bu da hafızalarında kalan tüm davranış şekillerini olabildiğince çocuklara aktarmak ve değiştirmeden korumak mantığını ön plana çıkartmaktadır. Bugün Kemaliye (Eğin)’de yapılan düğün ve kına geceleriyle, İstanbul’da Kemaliye (Eğin)lilerin yaptığı kına gecelerine baktığımızda, İstanbul’daki kesimin bu konuda daha tutucu olduğu, başka bir deyişle kendini ait hissettiği bölgeyle arasındaki yakınlığı bu kültürü burada yaşayarak, bir topluluk oluşturarak ve bu durumu paylaşarak yaşamak istediği görülmektedir. Bu tutuculuk, olabildiğince belleklerinde kalan davranışlar çerçevesinde şekillenir. Kemaliye (Eğin)’de ise bu durum biraz daha farklıdır. Kültürel gösterim biçimlerinin topluluğun yaşamlarının ve kültürel inançlarının kapsüllenmiş bir şekli olarak sunulduğundan bahsedilmişti. Kemaliye (Eğin)’de ise yeni yaşamın etkilerini ve sembollerini kına geceleri ve ritüellerde görebilmekteyiz. Özellikle Üsküdar Folklor ve Turizm Derneği (ÜFTUD) ve Kemaliye (Eğin) Folklor ve Turizm Derneği (KEFTUD), bu alanda çalışmalarıyla ön plana çıkmaktadır. Özellikle dans ve müzik kültürü ekseninde yapılan Eğin geceleri, tüm Kemaliye (Eğin)lilerin davet edildiği ve birlikte olabildikleri bir platform niteliği taşıyan cumhuriyet geceleri ve dernek kahvaltılarının yanı sıra, “Fırat’ın Dansı” gibi sahneleme anlamında oluşturdukları yeni gösterim şekilleri bu duruma örnek oluşturmaktadır.

Sosyal anlamda yaşana tüm değişimler, kültürel alanı da etkiler. Bu noktadan bakıldığında Kemaliye (Eğin)’de, öncelikle bölgede oluşan sosyal değişimler beraberinde kültürel alanlardaki değişimleri de beraberinde getirmiş ve devamında ise bölgenin dışına çıkarak, farklı bölgelere yerleşen halkın da yaşadıkları ortamda yerellik ekseninde yeni pratiklerin oluşmasına neden olmuştur. Bugün Kemaliye (Eğin)li dediğimiz halk anlamında sadece yöredeki topluluktan değil aynı zamanda birliktelikleri ve yeni yaşamlarına yerleştirdikleri şekilde büyükşehirdeki Kemaliye (Eğin)li halktan da bahsedilmektedir. Bu anlamda kültürel dinamiklerin yere ve bölgeye ait olarak kalmadığını ve toplulukların ulaşabildikleri alanlarda, bağlı bulundukları kültürel algı çerçevesinde yeni pratikleri oluşturduğu görülmektedir.

Kültürel kimliğin sunumunun önemli sembollerinden birisi olan müzik ve dans ise Kemaliye'deki kültürel formlarda kimliğin önemli bir ifade aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Müzik, kültürel gösterim biçimlerinin belirli aşamalarıyla bütünleştirilmiş, bu aşamaları simgeleyen, hatta dışavurumu için önemli bir ifade şekli olan ve sembolik anlatım yoluyla yaşam ve düşünce tarzının yansıtıldığı bir araç olarak tanımlanabilir. Zaman içinde yaşam koşullarına göre gösterim biçimleri değiştikçe, müziğin de belirleyici olduğu ve sembolü haline gelen davranışlar değiştikçe/yokoldukça müzik/ezgiler de buna bağlı olarak değişmekte, ya da kullanılmamaktadır. Kemaliye'de merkez ya da köylerde görülen bu durumda, yeni yaşam tarzıyla birlikte fonksiyonu azalan geçiş ritüellerinde, geçiş aşamasında söylenen ezgilerin, o performans anı için önemini yitirmesine ve değişmesine neden olmaktadır. Bu durumda, özellikle bellekte kalan kına ezgileri karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, kına töreninden hemen sonra gerçekleştirilen eğlencelerde, geçmiş dönemde çalınan ve söylenen Kemaliye (Eğin) ezgilerinin aynı şekilde söylendiği, aynı dansların yapıldığı ve atılan nidaların aynı olduğu görülmektedir. Burada dikkat çeken bir nokta ise, ritüelin amacı itibarıyla yaşam içindeki fonksiyonu azalsa da ritüelin kutlama kısmı geleneğe en yakın şekilde icra edilmektedir ve müzik de buna bağlı olarak aynı kalır. Kültürel gösterim biçimleri, şeklinin değiştirdiği taktirde semboller ve anlatım şekilleri de etkisini yitirmektedir. Bugün Kemaliye'de eğlencelerde icra edilen müzik geleneksel olarak anlatılan repertuarla benzerlik taşıırken, kına töreni sırasında, medyanın da etkisiyle daha popüler olan ezgilerin söylendiği de dikkat çekmektedir ki bu da bugünkü törenlerdeki en önemli müzikal değişime işaret eder.

Ancak büyükşehirlerde gözlemlenen kına gecelerinde, ritüelistik yapının devamına, bellekteki öğrenilen şeklin korunarak devam ettiği görülmektedir. Burada asıl etken, bölgesel kimlikten hareketle, bölgesel aidiyet hissi ve bu varlığı kültürel kimlik üzerinden yaşama ve bu şekilde varolma durumu, şeklen de olsa, bu kültürel ifade biçimini devam ettirme ihtiyacı doğurmaktadır. Aynı şekilde İstanbul'da derneklerle bağlantılı olan eğlence ve kutlamalarda, belleklerinde kültürel davranışları, bu tören ve kutlamalarda ortaya koydukları görülmektedir.

Büyükşehirde gerçekleştirilen göçlerden sonra, büyükşehirde farklı yaşam tarzına alışan ancak belirli farkındalıklar kazanan bölge halkının da bölgenin dinamiklerini ve yaşam şekillerini etkilediği görülmektedir. Bu durum Kemaliye'nin tanıtılması amacıyla gerçekleştirilen etkinlikler ise varolan kültürel formların değişmesini ve/veya yeni kültürel formların oluşmasını da beraberinde getirmiştir. Bu durumda, kültürel kimliğin yeni sunumlarının oluştuğundan bahsetmek mümkündür.

Kemaliye Fesıl Topluluğu, Kemaliye Kültür ve Doğa Sporları Şenliği gibi yerel ifade biçimleri bunlara örnek teşkil etmektedir. Genel olarak bakıldığında tüm kültürel formlarda ve gösterim biçimlerinde müzik ve dans olgusunun ön planda olduğu görülmektedir. Çünkü müzik, özellikle Kemaliye (Eğin) örneğinde görüldüğü üzere, yerel kimlik ve bu algı üzerinden kültürel kimliği belirleyici bir unsur, kültürün, gösterim biçimleri üzerinden bir simgesel sunumu ve aidiyetin ve kültürel kimliğin bir sonraki kuşağa aktarımında en temel unsur olarak dikkat çekmektedir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, E., Aka A., ve Demir, M.C. (2006).** Türkiye’de Hemşehri Dernekleri ve Kırsal Dönüşüm. *Turkish Journal Of Agricultural Economics*, Vol. 12, (Sf, 51-58)
- Aksın, A. (2003).** XIX. Yüzyılda Eğin: İdari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı. KEFTUD Kütür yay., İstanbul
- Aktaş, İbrahim. (2009).** Kişisel Görüşme.
- Akyavuz, Ruhi. (2008).** Kişisel görüşme.
- Alcoff, L. M. ve Mendieta, E. (2003).** Identities: Race, Class, Gender and Nationality. Blackwell Publishing, Australia.
- Ataman, H. A., Tahsin B. (haz). (t.y).** *Eğin Türkülerinde Yaşayan Adam Mustafa Özgöl*. KEMAV Kültür yayınları, Ankara.
- Ataman, A. (2008).** Kişisel görüşme.
- Ataman, A. (2009).** Kişisel görüşme.
- Ateş, A. ve Ateş, N., (2009).** Karşılıklı Görüşme.
- Ataman, H., Bayrak, K., (2008).** Karşılıklı Görüşme.
- Ayhan, E. (2002).** *Popüler Müziği Anlamak: Kültürel Kimlik Bağlamında Popüler Müzikte Anlam*. Bağlam yay., İstanbul.
- Azadyan, T., (2007).** Eğin Adına Eski Belgeler ve Hikayeler. *Folkloru Doğru*. BÜFK yay., İstanbul. **67**, 119-142.
- Bortaçina, A., (2005).** Cömert Toprakların Masalı: Doğu Anadolu. Ekin Grubu, İstanbul.
- Bauman, R. (2002).** Disciplinarity, Reflexivity, and Power in Verbal Art as Performance: A Response. *The Journal of American Folklore*, **115**, 455, s. 92-98.
- Bauman, R. (1992).** Performance. *Folklore, Cultural Performanceand Popular Entertainments*. Oxfrod University Press, Oxford. (Sf. 41-50)
- Bauman, R. (ed.) (1992).** *Folklore, Cultural Performanceand Popular Entertainments*. Oxfrod University Press, Oxford.
- Bell, E. (2008)** *Theories of Performance*. SAGE, Florida.
- Berger, H. M. ve Del Negro, G. (2002).** Bauman's Verbal Art and the Social Organization of Attention: The Role of Reflexivity in the Aesthetics of Performance. *The Journal of American Folklore*, 115, 455, s.62-91.
- Birler. M. (2008).** Kişisel görüşme.

- Chambers, I.**, (1995). *Göç, Kültür, Kimlik*. (çev.) İsmail Türkmen ve Mehmet Beşikçi. Ayrıntı yay., İstanbul.
- Cooley, T.** (2006). Folk Festival as Modern Ritual in the Polish Matra Mountains.
- Demirsoy, Pof. Dr. A.** (2001). *Eğin’de Kullanılan ya da Kullanılmış Kökü Belirsiz ya da Başka Bir Dilden Aynen ya da Değiştirilerek Alınmış ve Anadolu’da Kısmen Kullanılan Bazı Kelimeler ve Unutulmaya Yüz Tutmuş Bazı Yer Adları*. Meteksan, Ankara.
- Dunbar-Hall, P.** (2006). Culture, Tourism and Cultural Tourism: Boundries and Fronitersin Performances of Balinese Music and Dance. *Ethnomusicology*. SAGE, Florida.
- Demir, S.** 2007. *Kemaliye (Eğin) Yöresi Halk Müziğinin İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi), Sakarya Üni SBE Folklor ve Etnomüzikoloji ABD, Sakarya
- Durna, F.**, (1989). Halk Bilimi ve Yöresel Dernekler. *Kemaliye (Eğin)*. Folklor ve Turizm Derneği, 21.
- Efe, O.** (1970). *Eğin Dedikleri*. Menteş Matbaası, İstanbul
- Eğin Kına Gecesi.** (1959). *Hayat Mecmuası*, **18**.
- Eken Küçükaksoy, F. M.** (2006). *19. Yüzyıldan Günümüze İstanbul Eğlence Hayatında Fasil*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üni. SBE Müzikoloji ABD, İstanbul.
- Elmas, K.** (1998). *Eğin Türkülerinin Edebi, Ritmik ve Melodik Yönden İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdem, N.** (2009). Kişisel görüşme.
- Eriksen, T. H.** (2009). Küçük Yerler Derin Mevzular (çev. Fahriye Adsay). Avesta yay, İstanbul
- Erkul, Ali.** (1983). *Bir Kasabanın “Kemaliye’nin” Toplumsal Yapısı* (doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Erol, A.**, (2005). Popüler Müziği Anlamak: Kültürel Kimlik Bağlamında Popüler Müzikte Anlam. Bağlam yay, İstanbul.
- Gökçe, E.** (1982). *Eğin Türküleri*. Yaba yay, Ankara.
- Guss, D.** (2000). *The Festive State: Race, Ethnicity, and Nationalism as Cultural Performance*. University of California Press, California.
- Güller, F.** (2009). Kişisel görüşme.
- Gültekin, Ş.** (2008). Kişisel görüşme.
- Gür, M. H.**, (1966). Eğin Oyunları: Türküsüz Oyun Çeşitleri. *Türk Folklor Araştırmaları*. 204.
- Güzey, A.**, (2007). Yorumlarla Dünden Bugüne Kemaliye. Trip matbaa, İstanbul.
- Hall, S. ve Gay, P.** (ed.) (1996). Questions of Cultural Identity. SAGE, London.
- Hazım, A.** (2011). Kişisel Görüşme.

- İnalcık, H.**, (1997). Doğu Anadolu Tarihine Toplu Bir Bakış. *Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu* içinde. (haz. Ahmet Bilgili), Van Valiliği, Van
- Karakaş, E.**, (2004). Kemaliye'nin Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. **2**, 25-37.
- Korçan, E.** (1957). *Köylü Ansiklopedisi*. Eğin Kalkındırma Derneği yay., İzmir
- Koyunoğlu, H. H.**, (2008). Bitmeyen Gurbet: Şeriye Sicillerine Göre 19. yy'da Eğin Kazası. Ahenk yay., Van
- Kurt, B., Yıldız, B., Şipal, C., Yılmaz, G. ve Çıplak, S.** (2007). Sevim Erdem ile Söyleşi. *Folklore Doğru*. **67**, 143-156.
- Özgünaydın, L.** (2004). *Taş Yolu: Eğin Öyküleri*. Mozaik, İstanbul
- Maalouf, A.** (2006). *Ölümcül Kimlikler*. (çev.) Aysel Bora. Yapı Kredi yay., İstanbul.
- Mısırdalı, H.** (2008). Kişisel görüşme.
- Mısırdalı, A. ve Mısırdalı S.**, (2009). Kişisel Görüşme.
- Neyzi, L.**, (2007). *Ben Kimim?: Türkiye'de Sözlü Tarih, Kimlik ve Öznellik*. İletişim yay., İstanbul.
- Okçu, F.** (2008). Kişisel görüşme.
- Özbudun, Sibel.** (2010). *Antropoloji Gözüyle: Sınıf, Kültür, Kimlik Yazıları*. Ütopya yay. Ankara.
- Özdemir, F.** (1989). Eğin ve Eğinli ile Ferdiyetçilik Üzerine. *Kemaliye (Eğin)*. Folklor ve Turizm Derneği, s: 10
- Post, J.** (2006). *Ethnomusicology*. Routledge, London
- Rappaport, R.** (1997). *Ritual. Performance. Folklore, Cultural Performance and Popular Entertainments*, Oxford University Press, Oxford.
- Satılmış, D.** (2009). "35.5" ya da Karşıyakalı Olmak: Kimlik Oluşumunda Aidiyet Ekseni. *Kimlikler Lütfen: Türkiye Cumhuriyeti'nde Kültürel Kimlik Arayışı ve Temsili*. ODTÜ yay., Ankara.
- Schechner, R.** (2006). *Performance Studies: An Introduction*. Routledge, New York.
- Sezgin, A. H.**, (1989). Eğin Düğünü. *Kemaliye (Eğin)*. KEFTUD, İstanbul. (Sf. 7-9)
- Sezgin, A. H.** (2011). Kişisel görüşme.
- Somakçı, P.**, (2007). Kemaliye (Eğin) Müziği. *Kemaliye Dergisi*. **5**, 12-18.
- Stoltje, B., Richard Bauman.** (1988). The semiotics of Folkloric Performance, *The Semiotics Web* 1987.,585-599
- Stoltje, B., Arthur P.**, (1990). Cultural Performances: Public Display Events and Festivals, *The Emergence of Folklore in Everyday Life*. Tricter Press, Indiana
- Tarlabası, B.** (1997). *Eğin Havaları*. Kültür Bakanlığı yay, Ankara.
- Uslu, N.** (2008). Kişisel görüşme.

- Uzun, Y. (2003).** *Gurbetten Silaya Beşibirlik*. İstanbul.
- Ünal, K. ve Ünal S. (2012).** Kişisel görüşme.
- Üstüncan, Tayfun. (2012).** Kişisel görüşme.
- Turner, R., Mcrthur P., (1990).** Cultural Performances: Public Display Events and Festivals, *The Emergence of Folklore in Everyday Life*. Tricter Press, Indiana.
- Turner, V. (1982).** *From Ritual to Theatre*. PAJ Publications, New York.
- Turner, V. (1995).** *The Rirual Process*. Alexander De Gruyter, New York.
- Van Gennep, A. (1972).** *Rites of Passage*. Universityof Chicago Press, Chicago.
- Yalçinkayalar, H. Ö. (2008).** Kişisel görüşme.
- Yıldız, E. ve Ak, M. (2002).** Doğu Karadeniz’de Kültürel Kimlik. Çatı Kitapları, İstanbul.
- Tuğlu Köyü Kalkındırma Derneği. 2012.
<http://www.tuglukoyu.net/koyumuz/tuglu-koyu-kalk-dern.html>.

EKLER LİSTESİ

EK A : Geleneksel Kemaliye Kına Törenlerinde Söylenen Türkülerin
Transkripsiyonları

EK B : Sahne Performansı Transkripsiyonu

EK C : Kına Türkülerinin TRT notaları

EK D : Fasıl Topluluğu tarafından söylenen ezgilerin TRT notaları

EK E : Diskografi

EK F : Filmografi

EK G.1 : Günümüzde Kemaliye kına törenlerinden kesitler, popüler şarkı örnekleri,
Kemaliye, Merkez (2009), Bahçe Mahallesi (2009) (VCD)

EK G.2 : Kemaliye Fasıl Topluluğu performans örneği (VCD)

EK G.3 : Kemaliye Doğa Sporları Şenliği Tanıtım Filmi (VCD)

**EK A : Geleneksel Kemaliye Kına Törenlerinde Söylenen Türkülerin
Transkripsiyonları**

Yol Verin Odanıza Konmaya Geldik

[Güfteci]

Kaynak Kişiler: Hürmet Ataman, Kıymet Bayrak, Emine
Ataman, Toybelen Köyü, Kemaliye

♩ = 154

yol ve rin o da nı za kon ma ya gel dik

si zin ha nım kı zı al ma ya gel

dik a ma na man e vi miz dü zü ne

ge lü rük si ze si zin ha nım kı zı

a lı ruk bi ze a ma na man biz bir

a ğır soyuz da ya nın bi ze dost lar a min deyin

ha yır lı o la a ma na man çift bey

le ri miz ö mür lü o la a ma na man

Şekil A.1 : “Kına Yol verin Odanıza Konmaya Geldik” ezgisinin transkripsiyonu.

33 at la rı nı de pe de pe gel di ler ge di

38 ler de ha ne mi ze in di le ra ma na man

42 e be yi elden e le ver di ler dost lar

47 a min de yin ha yr lı o la a ma na man

51 bi zim bey le ri miz ö mür lü o la a ma na

55 man ha nım ha nım an nen a ğır o tu rur

60 a kel le re al k ı na lar ge tü rür a ma na

64 man me za ta ş ı o la

Şekil A.1 (devam) : “Yol verin Odanıza Konmaya Geldik” ezgisinin transkripsiyonu.

68 dost lar a min de yin

72 ha yır lı o la a ma na man da rı

76 sı be kar lar ba şı ne o la a ma na man

80 kö yün or ta sin da bir u lu ca mi

84 ca mi de o ku nur ba şın se la mi a ma na

88 man se nin pa şa ba ban kö yün bir ya ni

93 dost lar a min de yin ha yır lı o la a ma na

97 man çif te bey le ri miz ö mür lü o

101 la a ma na man

Şekil A.1 (devam) : “Yol verin Odanıza Konmaya Geldik” ezgisinin transkripsiyonu.

Mercimek Kilelendi

Kaynak Kişi: Necmiye Uslu, Toybelen Köyü, Kemaliye

$\text{♩} = 140$

E şik  s t n de du dum ca n m

tu ra l  pa ra bul dum sen de g  zel

o la s n ca n m sen den i yi sin

bul dum ha ley li ley li

hu ley li ley li ben de d r mey

li yük sek o tur a ya bak ca n m

al  ak o tur  a ya bak k z la r  pay

et miş ler ca n m bi ze d  şen

şekil A.2 : “Mercimek Kilelendi” ezgisinin transkripsiyonu.

20 pa ya bak ha ley li ley li

22 hu ley li ley li ben de dür mey

24 li e şik üs tü tek ne li ca nım

27 gü li rey han ek me lü e loğ lu nun

30 gah ri ni ca nım ö le ne dek

32 çek me lü ha ley li ley li

34 hu ley li ley li ben de dür mey

36 li mer ci mek ki le len di ca nım

Şekil A.2 (devam) : “Mercimek Kilelelendi” ezgisinin transkripsiyonu.

39 ölç tü ler si le len di kı ze vi nin

42 ben zi ne ca nım ah şam dan kü

44 le len di ha ley li ley li

46 hu ley li ley li ben de dür mey

48 li

Şekil A.2 (devam) : “Mercimek Kilelelendi” ezgisinin transkripsiyonu.

Gızardı Gayalar

Kaynak Kişi: Necmiye Uslu, Toybelen Köyü, Kemaliye

$\text{♩} = 150$

Gı zar di ga ya la r

al gey di da ğ la r ca nım

na na y da na na nay

ye şi l yap rağ i le

be zen di bağ lar nay nay nay na na nay na na

nay nay nay nay nay nay nay nay nay nay nay an nem den ay

rıl am ah e der dağ

lar ca nım na nay da na na nay

Şekil A.3 : “Gızardı Gayalar” ezgisinin transkripsiyonu.

19 dol dur da pı nar dol du r

21 ben gi de rol dum nay nay nay nay nay nay nay

24 dol dur da pı nar dol dur

26 ben gi de rol dum ca nım

28 na nay da nay na nay

30 an ne mi ba ba mı

32 ter ke de rol dum

Şekil A.3 (devam) : “Gızardı Gayalar” ezgisinin transkripsiyonu.

Kınaya Gel Kınaya

Kaynak Kişi: Necmiye Uslu, Toybelen Köyü, Kemaliye

$\text{♩} = 150$

kı na ya gel kı na ak el le

kı na ya ver mez lin kı ne ya

a na sı gel me yin ce ver yav rum de

me yin ce e lin ver mez gı na ya

Şekil A.4 : “Kınaya Gel Kınaya” ezgisinin transkripsiyonu.

Geline Bak Geline

Kaynak Kişi: Necmiye Uslu, Toybelen Köyü, Kemaliye

ge li ne bak ge li ne ge li ne bak ge li ne

5 kı na ya k mış e li ne yar hay da

8 hal dan bil mez ne fay da söz an la maz ne ça re

12 ya zı kol muş ge li ne ya zık ol muş ge li ne

16 düş müş sa ho şe li ne yar hay da

19 hal dan bil mez ne fay da söz an la ma z ne ça re

23 oy oy bu se ne - - - bu se ne

27 be kar kal dık bu se ne ka ra taş bo ya nı mı

Şekil A.5 : “Geline Bak Geline” ezgisinin transkripsiyonu.

31 ka ra taş bo ya nır mi öp sem ya r

34 u ya nır mı yar hay da hal dan bil mez ne fay da

38 söz an la maz ne ça re se no ra da ben bur da

42 se no ra da ben bur da bu na ca da ya nır mı

46 yar hay da hal dan bil mez ne fay da

49 sö zan la ma z ne ça re se ne se ne se ne se ne bu se ne

53 ay rı düş tük bu se ne be kar kal dık bu se ne

Şekil A.5 (devam) : “Geline Bak Geline” ezgisinin transkripsiyonu.

Büyük Cevizin Dibi

Kaynak Kişi: Necmiye Uslu, Toybelen Köyü, Kemaliye

$\text{♩} = 70$

Bü yük ce vi zi n di bi na nay gü lüm na na ya

3
hoş gel din ha nım gi bi na nay gü lüm na na ya

5
sa lın da gel ya nı ma na nay gü lüm na na ya

7
he lal ca ma lım gi bi na nay gü lüm na na ya

Şekil A.6 : “Büyük Cevizin Dibi” ezgisinin transkripsiyonu.

Pencerede Tül Perde

Kaynak Kişi: Necmiye Uslu, Toybelen Köyü, Kemaliye

pen ce re de tül per de

per de ni nu cu yer de

yü rek oy nar can tit rer

ya ri gör dü ğüm yer de

ay gı nam bay gı nam çift e tel li yar yar

yar yar yar yar ni na ni ni na ni nay nay

nay ni na ni na nay ni nay nay ni na ni ni nay ni ni ni ni nay

ni na ni ni nay ni na ni na nay u sul u sul bas ta gel

Şekil A.7 : Eğin Çiftetellisi: “Pencerede Tül Perde” ezgisinin transkripsiyonu.

15 tah ta la roy na ma dan pen ce re den kaç ta gel

17 ga vur ba ban duy ma dan ay gı nam bay gı nam

19 çif te tel li yar yar yar yar yar yar yar

23 ni na ni ni nay ni nay nay ni ri ni nay nay ni nay nay

26 nay na nay nay na nay na na ri nay nay

Şekil A.7 (devam) : “Pencerde Tül Perde” ezgisinin transkripsiyonu.

EK B : Sahne Performansı Transkripsiyonu

Kemaliye Fasil Topluluğu

Sahne Performansı Transkripsiyon

♩ = 210

Eğün Dedikleri

Vokal

Klarnet

Cümbüş

4

The image shows a musical score for a piece titled "Eğün Dedikleri". The tempo is marked as ♩ = 210. The score is written for four staves. The first staff is for the Vokal (Vocal) part, which consists of three measures of rests. The second staff is for the Klarnet (Clarinet) part, and the third staff is for the Cümbüş (Cymbalisma) part. Both the Klarnet and Cümbüş parts play a rhythmic melody consisting of eighth and sixteenth notes. The fourth staff, labeled with a "4" at the beginning, is mostly empty with rests. The time signature is 10/8, indicated by the "10" over the "8" in the first staff.

Şekil B.1 : Kemaliye Fasil Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

16

E gin de dik le ri de ö lem

19

kü çük bir şe hir ö lem ö lem a na ben ca

22

hi lem ne dem çe ke mem ga

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

24

hir a na ben ca hi lem ne dem

27

çe ke mem ga hir ye di gün iç

30

tim mö lem ö lem a guy la ze hi rö lem ö lem

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

33

en gel a gam en gel pa şam e gin li mi sin

36

e gi ne gel me ye de yav rum

39

ye min li mi sin en gel a gam

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

42

en gel pa şam e gin li mi sin

45

e gi ne gel me ye de yav rum ye min li mi

48

sin

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahné Performansı Transkripsiyonu.

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

59

ka yık de gü lem ö lem ö lem sen den ay rı

62

la lı da yav rum a yık de gü lem

65

bir çift se la mı na ö lem la yık de gü

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

68

lem ö lem ö lem en gel a gam en gel pa şam

71

gel de yi ne git a kan göz ya

74

şı mı da yav rum sil de yi ne git

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

77

en gel a gam en gel pa şam gel de yi ne

80

git a kan göz ya şı mı da yav rum

Sabahın Seher Vaktinde

♩ = 145

83

sil de yi ne git

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

85

87

89

The image displays three systems of musical notation, each consisting of three staves. The first system (measures 85-86) shows a treble staff with a whole rest, and two lower staves with eighth-note patterns. The second system (measures 87-88) shows a treble staff with a whole rest, and two lower staves with eighth-note patterns. The third system (measures 89-90) shows a treble staff with a whole rest, and two lower staves with eighth-note patterns. The key signature is one sharp (F#).

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

91

Sa ba hın se

93

her vak tin de a man gö re bil sem

95

ya ri mi gö re bil sem

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

97

ya ri mi gül da lı na

99

bül bül kon muş a

100

man çe ker a hu za rı mı

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

102

gül da lı na bül bül kon mu şa

104

man çe ker a hu za rı mı

106

e lim de nal mak is ter le ra

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

108

man be nim naz lı ya ri mi

110

be nim naz lı ya ri mi

112

bu gü zel lik sa na ba na kal ma za

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

114

man o şim di yar o şim di

116

bu gü zel lik sa na ba na ma za

118

man ge le cek sen gel şim di

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

126

128

Sa ba lın se her vak tin de a

130

man o tur muş kah ve i çer

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

132

o tur muş ve i çer

134

bi re lin de al tın ma ka sa

136

man ya ri ne fis tan bi çer

Şekil B.1 (devamı) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

138

bi re lin de al tın ma ka sa

140

man ya ri ne fis tan bi çer

142

bir se la ma na il ol du ma

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

144

man o nu da ver mez ge çer

146

o nu da ver mez ge çer

148

yar se fa da ben ce fa da a

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

150

man o şim di yar o şim di

152

çok sal lan ma naz lı ya ri ma

154

man gü neş do ğa

Yine Şafak Söktü Sunam Uyanmaz

♩ = 142

155

cak şim di

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

17

18

yi ne şa fak sök tü su nam u yan maz

19

20

has ret çe ken gö nül der de da ya n maz

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahn Performansı Transkripsiyonu.

2.

22

der de da yan maz

23

ça ğı rı rım nam se sim du yul ma z

25

u yan su nam u ya n de rin uy ku dan

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

27

çek ti ğim gö nü le n den u san dım gur be te lin den

29

kim se ler bil mez ha lim den u ya n su na m

1.
31

de rin uy ku dan

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

2.

32

de rin uy ku dan

34

36

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

43

bun ca di yar gez di m yar se ni ni çin

45

1.

ni ye küs tün ba na el sö zü i çin

2.

47

el sö zü i çin

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

48

di le rim al lah tan sız la sı ni çi n

50

u yan nam u ya n derin uy ku dan

52

çek ti ğim gö nü le lin den u san dım gur be te lin den

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

54

kim se ler bil mez ha lim den u ya n su na m

56

de rin uy ku dan çek ti ğim gö nü le lin den

58

u san dım gur be te lin den kim se ler bil mez ha lim den

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

Bahçaya İndim ki Gülleri Derem

$\text{♩} = 145$

60

u ya n su na m de rin uy ku dan

62

64

The musical score is written for three staves. The first staff contains the melody with lyrics. The second and third staves provide a harmonic accompaniment. The time signature is 3/4, and the key signature has two sharps. The score is divided into measures, with measure numbers 60, 62, and 64 indicated at the beginning of their respective systems.

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

66

68

bah ça ya in dim de
o lur mi o lur mi

70

gül le ri de rem gül ba ha ne si le
böy le o lur mi a cep o gün ler de

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

72

ya ri mi gö rem
bir gün o lur mi

ya ri mi gö re m de

74

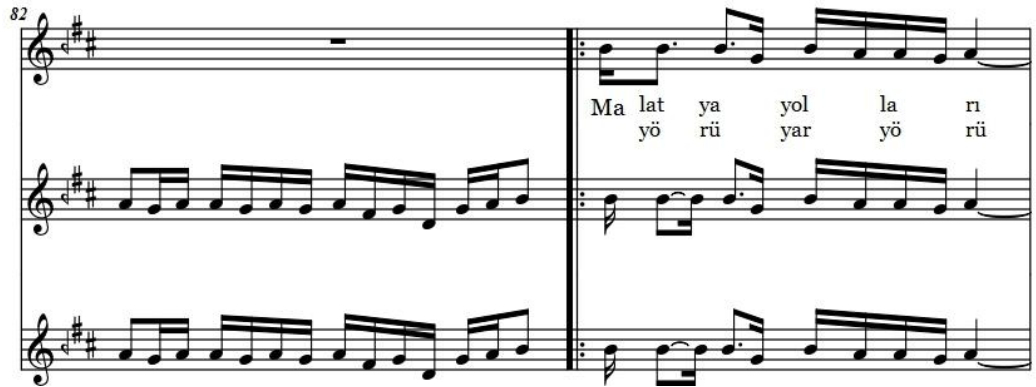
ca nı mı ve rem
be nim o lur mi

den is te sem

76

m ba na ve rür mi

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

84

in ce de nin ce gur bet te ge lür sün
boy na do la nam sen u yu be nuy ku

86

hal la rın ni ce koç kurban kes ti rem
lar da u ya nam par lak göz le ri ni

88

gel di gin ge ce
sev di gim a gam

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

89

se nin has re ti ne na sı da ya nam

Ay Doğar Kamerinden

$\text{♩} = 145$

91

93

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

95

97

ay do ğar ka me rin den
ay do ğar be dir al lah

ö lem yar eğ len

99

get me yar ben de ge lem
şu da ğın ke na al lah

bu sev da ne dir

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

101

ö lem yar eğ len eğ len git me yar ben de ge lem

103

- ya küs müş gi di yor ver ö lem yar eğ len eğ len

105

git me yar ben de ge lem ya pış tım ke me rin den
ya be ni öl dür al lah

107

ö lem yar eğ len eğ len git me yar ben de ge lem

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasil Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

1. 2.

13

san dı ğın ge

17

ce le ri de san dı ğın ge ce le ri de san dı ğın ge ce le ri

22

gız gal dır pe çe le ri du ran a ga beg gız gal dır pe çe le ri de

Duran Agabeg

♩ = 156

9

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

1. 2.

13

san dı ğın ge

17

ce le ri de san dı ğın ge ce le ri de san dı ğın ge ce le ri

22

gız gal dır pe çe le ri du ran a ga beg gız gal dır pe çe le ri de

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

27

gız gal dır pe çe le ri de gız gal dır pe çe le ri bu gü zel lik

32

sen dey ken du ran a ga beg bu gü zel lik sen dey ken de

36

bu gü zel lik sen dey ken de bu gü zel lik sen dey ken

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

40

öl dü rür ni ce le ri du ra na ga beg öl dü rür ni ce le ri de

45

öl dü rür ni ce le ri de öl dü rür ni ce le ri

49

du ra du ra du ra du ra du ra na ga beg du ra na ga beg pa ra la rı ye di

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

78

du ra na ga beg ye ni gir miş ya şı na da ye ni gir miş

ya şı

ya şı

82

ya şı na da ye ni gir miş ya şı na e ge r be ni

86

al maz san du ra na ga beg e ger be ni al maz san da

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

90

e ger be ni al maz san da e ger be ni al maz san

94

doy ma ya sını ya şı na du ra na ga beg doy ma ya sını

98

ya şı na da doy ma ya sını ya şı na da doy ma ya sını ya şı na

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

103

du ra du ra du ra du ra du ra na ga beg du ra na ga beg pa ra la rı ye di

107

du ra na ga beg du ra na ga beg ay ra nı iç ti du ra na ga beg

111

du ra na ga beg iç ti ki şış ti du ra na ga beg du ra na ga beg

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

Elinde Süt Kuleği

♩ = 156

115

117

119

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

121

1.

123

2.

E lın de süt kü le ği

125

öy le dir yar öy le dir süt ten be yaz bi le ği

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahn Performansı Transkripsiyonu.

127

söy le bülbülüm söy le a cep ka bul o lur mu

129

ya re lin den ya r er gen kı zın di le ği

1. 131

vu re l le rin vur

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

2.

132

134

1.

136

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahné Performansı Transkripsiyonu.

2.

137

E gi ni nüs tü ba yır

139

öy le dir yar öy le dir mev lam e gi ni ka yır

141

söy le bül bü lüm söy le E gin den kız al maz sa m

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

143

ya re lin den ya r ya na rım ca yı r ca yı r

1.

145

vu rel le rin vur

2.

146

vu rel le rin vur

Şekil B.1 (devam) : Kemaliye Fasıl Topluluğu Sahne Performansı Transkripsiyonu.

EK C : Kına Türkülerinin TRT notaları

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 735
İNCELEME TARİHİ: 4/10/1974

YÖRESİ
KEMALİYE

KİMDEN ALINDIĞI
REFİK AKTAN
ZEKİ OĞUZ

SÜRESİ :

DERLEYEN
M. SARISOZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

KIZARDI KAYALAR
(Kına havası)

(SAZ.....)

KI ZAR DI KA
AL TIN TA SI
KI NA LA YIN

YA LAR AL GEY DI DAĞ LAR
ÇİN DE KI NAM E ZİL Dİ
HA NİM KI ZİN BA ŞI Nİ

CA NİM DAĞ LAR DA NA NA NA

YE ŞİL YAP RA Ğİ LE
GÜ MÜŞ TA RA Ğİ LE
AL VE RİN E Lİ NE (SAZ.....)

BE ZEN Dİ BAĞ LAR
ZUL FUM ÇE ZİL Dİ
Sİ LE YA ŞI Nİ

A NA DA NAY Rİ
BE NİM YA ZİM YA
HA NİM AN NE Sİ

LAN DEL NİN AH E DE RAĞ LAR CA
LE RE YA ZİL Dİ CA
NİN CAN YOL DA ŞI Nİ

NİM DAĞ LAR DA NA NA NA NA

Şekil C.1 : Kızardı Kayalar.

KIZARDI KAYALAR
(Kına havası)
(2)

DOL DUR PI NAR DOL DUR
BEN Gİ DE ROL DUM
(SAZ.....)
DOL DUR DA
PI NAR DOL DUR BEN Gİ DE ROL DUM
CA NIM DAĞ LAR DA NA
NA NA A NA MI BA
BA MI TER KE DE ROL DUM

(1)
KIZARDI KAYALAR AL GEYDİ DAĞLAR, (Canım dağlarda nanana)
YEŞİL YAPRAK İLE BEZENDİ BAĞLAR
ANADAN AYRILAN AH EDER AĞLAR, (Canım dağlarda nanana)
DOLDUR PINAR, DOLDUR BEN GİDER OLDUM.

(Bağlantı) DOLDURDA PINAR, DOLDUR BEN GİDER OLDUM, (Canım dağlarda nanana)
ANAMI BABAMI TERKEDER OLDUM.

(2)
ALTIN TAS İÇİNDE KINAM EZİLDİ (Canım dağlarda nanana)
GÜMÜŞ TARAK İLE ZÜLFÜM ÇEZİLDİ
BENİM YAZIM YADELLERE YAZILDI (Canım dağlarda nanana)
DOLDUR PINAR DOLDUR, BEN GİDER OLDUM.

(3) (Bağlantı)
KINALAYIN HANIM KIZIN BAŞINI (Canım dağlarda nanana)
AL VERİN ELİNE SİLE YAŞINI
HANIM ANNESİNİN CAN YOLDAŞINI (Canım dağlarda nanana)
DOLDUR PINAR DOLDUR, BEN GİDER OLDUM.
(Bağlantı:)

Şekil C.1 (devam) : Kızardı Kayalar.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 4244
İNCELEME TARİHİ: 02.02.2000

YÖRE
ERZİNCAN/Kemaliye
KAYNAK KİŞİ
BURHAN TARLABAŞI

KINAYA GEL KINAYA
"Kına Havası"

DERLEYEN
NİDA TÜFEKÇİ

DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN
NİDA TÜFEKÇİ

SÜRE: ♩ = 92

(SAZ - - - - -)

KI NA YA GEL KI NA YA A KEL
KI NA YA GEL KI NA YA A KEL

LE RİN KI NA YA AN NE Sİ GEL ME YİN CE
LE RİN KI NA YA BA BA Sİ GEL ME YİN CE

VER YAV RUM DE ME YİN CE VER MEZ E LİN KI NA YA
VER YAV RUM DE ME YİN CE VER MEZ E LİN KI NA YA

VER MEZ E LİN KI NA YA HAY Dİ KI ZİM EY Lİ
VER MEZ E LİN KI NA YA

Şekil C.2 : Kınaya Gel Kınaya.

KINAYA GEL KINAYA

"Kına Havası"

- 2 -

Gİ NEN Gİ DE SİN

SAG O

LA DA MU RA

DI NA

E RE

SİN

KINAYA GEL KINAYA
AK ELLERİN KINAYA
ANNESİ GELMEYİNCE
VER YAVRUM DEMEYİNCE
VERMEZ ELİN KINAYA
VERMEZ ELİN KINAYA

KINAYA GEL KINAYA
AK ELLERİN KINAYA
BABASI GELMEYİNCE
VER YAVRUM DEMEYİNCE
VERMEZ ELİN KINAYA
VERMEZ ELİN KINAYA

HAYDİ KIZIM EYLİĞİNEN GİDESİN
SAG OLA DA MURADINA ERESİN

Şekil C.2 (devam) : Kınaya Gel kınaya.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 215-4/5/1973

YÖRESİ
SİVAS

KİMDEN ALINDIĞI
M. SARISOZEN

SÜRE

DERLEYEN
M. SARISOZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

GELİNE BAK GELİNE

GE Lİ NE BAK GE Lİ NE GE Lİ NE BAK GE Lİ NE
Kİ NA YAK MIŞ E Lİ NE YA RI HAY DA HAL DAN BİL MEZ
NE FAY DA SÖZ AN LA MA Zİ NE ÇE RE YA ZIK OL
MUŞ GE Lİ NE YA ZIK OL MUŞ GE Lİ NE
DÜŞ MÜŞ SAR HOŞ E Lİ NE YA RI HAY DA
HAL DAN BİL MEZ NE FAY DA SÖZ AN LA MA Zİ NE ÇA RE

(2)
Köprüden geçti gelin
Saç bağı düştü gelin
Bağlantı
Eğildim su içmeye
Aklıma düştü gelin
Bağlantı

(3)
Köprü'nün altı diken
Yaktın beni gül iken
Bağlantı
Allahta seni yaksın
Üç günlük gelin iken

Bağlantı { Yar hayda
Halden bilmez ne fayda
Söz anlamaz ne çare

Şekil C.3 : Geline Bak Geline.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 142 - 18/3/1973

YÖRESİ
ERZİNCAN-KURUÇAY

KİMDEN ALINDIĞI
NAZİM CAN

BÜYÜK CEVİZİN DİBİ

DERLEYEN
AHMET YAMACI

DERLEME TARİHİ
1966

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI

SÜRE :
(♩.66)

BÖ YÜK CE Vİ ZİN Dİ Bİ NA NAY GÜ LÜM NA NA YAR
NE GE ZER SİN EL Gİ Bİ NA NAY Kİ BA RİM NA NAY
SAL LAN DA GEL YA Nİ MA NA NAY GÜ LÜM NA NA YAR
HE LAL CA MA LİM Gİ Bİ NA NAY Kİ BA RİM NA NAY
(Söz.....)

(1)

Büyük cevizin dibi (nanay gülüm nana yar)
Ne gezersin el gibi (nanay kibarım nanay)
Sallanda gel yanıma (nanay gülüm nana yar)
Helâlca malım gibi (nanay kibarım nanay)

(2)

Büyük ceviz yarıldı (nanay gülüm nana yar)
Annen bana darıldı (nanay kibarım nanay)
Darılırsa darılsın (nanay gülüm nana yar)
El oğludur (kızıdır) sarıldı (nanay kibarım nanay)

(3)

Ceviz meyvasın güzel (nanay gülüm nana yar)
Güz gelir döker gazel (nanay kibarım nanay)
Beni sevmez demişler (nanay gülüm nana yar)
Seni severim ezel (nanay kibarım nanay)

Şekil C.4 : Büyük Cevizin Dibi.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 190-1/4/1973

YÖRESİ
EDİRNE (Yol üstü Köyü)

KİMDEN ALINDIĞI
KIZLAR EKİBİ

YÜKSEK TEPELERE EV KURMASINLAR

DERLEYEN
UMİT KAFTANCI

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

SÜRE:

YÜK SEK YÜK SEK TE PE LE RE EV KUR MA SIN LAR
AŞ RI AŞ RI MEM LE KE TE KIZ VER ME SİN
LER AN NE Sİ NİN BİR TA NE Sİ Nİ
HOR GÖR ME SİN LER U ÇAN DA KUŞ LA RA
MA LUM OL SUN BE NAN NE Mİ ÖZ LE DİM
HE MAN NE Mİ HEM BA BA MI BEN KÖ YÜ MÜ ÖZ LE
DİM

Babamın bir atı olsa binsede gelse
Annemin yelkeni olsa uçsada gelse
Kardeşlerim yolları bilsede gelse
Bağlantı {Uçan da kuşlara malûm olsun, ben annemi özledim.
Hem annemi hem babamı, hen köyümü özledim.

Şekil C.5 : Günümüzde Kemaliye’de birçok kınada söylenen popüler ezginin TRT notası: Yüksek Yüksek Tepelere Ev Kurmasınlar.

EK D : Fasıl Topluluğu tarafından söylenen ezgilerin TRT notaları

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI

THM REPERTUAR SIRA No:2280

İNCELEME TARİHİ:

YÖRESİ :

EĞİN

KİMDEN ALINDIĞI:

M. SARISOZEN

SÜRESİ :

DERLEYEN:
M. SARISOZEN

DERLEME TARİHİ:

NOTAYA ALAN:
M. SARISOZEN

EĞİN DEDİKLERİ BİR KÜÇÜK ŞEHİR

E ĞİN DE DİK LE Rİ A NAM BİR KÜ ÇÜK SE
HIR NİDEM Nİ NE BEN CA Hİ LEM YAN DIM
ÇE KE MEM KA HİR Nİ NE BEN CA
Hİ LEM YAN DIM ÇE KE MEM KA HİR

—1—

EĞİN DEDİKLERİ ANAM BİR KÜÇÜK ŞEHİR NİDEM
NİNE BEN CAHİLEM YANDIM ÇEKEMEM KAHR
YEDİĞİM İÇTİĞİM ANAM AĞUYNAN ZEHİR NİDEM

Boğ : YA BEN AĞLAMAYIM YANDIM KİMLER AĞLASIN
ŞU GARİP GÖNLÜMÜ YANDIM KİMLER EYLESİN

—2—

DERYA KENARINDA ANAM KAYIK DEĞİLİM NİDEM
YARDAN AYRILALI YANDIM AYIK DEĞİLİM
BİR CİFT SELAMINA ANAM LAYIK DEĞİLİM NİDEM
EN GEL AÇAM EN GEL DE GENE GET
AKAN GÖZ YASIMI SILDE GENE GET

—Boğ—

Şekil D.1 : EğİN Dedikleri.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 827
İNCELEME TARİHİ : 4/10/1974

DERLEYEN
M. SARISOZEN

YÖRESİ
KEMALİYE

DERLEME TARİHİ
11/5/1944

KİMDEN ALINDIĞI
REPIK AKTAN
ZEKİ OĞUZ

SABAHIN SEHER VAKTİNDE

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

SÜRESİ :

SA BA HIN SE HER VAK TİN DE A MAN GÖ RE BİL O TUR MUŞ
SEM KAH YÂ VE Rİ Mİ ÇER GÖ RE BİL O TUR MUŞ
SEM KAH YÂ VE Rİ Mİ ÇER GÜL DA LI NA BİR E LİN DE
BÜL BÜL TİN KON MA MU ŞA MAN ÇE KER A HÜ FİS
ZÂ TAN Rİ Nİ ÇER GÜL DA LI NA BİR E LİN DE BÜL BÜL TİN
KON MA MU ŞA MAN ÇE KER Â HÜ FİS ZÂ TAN Rİ Nİ ÇER
E LİM DEN AL MAK İS TER LE RA MAN BE NİM NAZ
BİR SE LÂ MA KA İL OL DUK A MAN O NU DA
LI VER YÂ MEZ Rİ Mİ ÇER BE NİM NAZ LI O NU DA VER

Şekil D.2 : Sabahın Seher Vaktinde.

SABAHIN SEHER VAKTİNDE
(2)

(SAZ.....)

YÂ MEZ Rİ Mİ BU GÜ ZEL LİK SA NA
GE ÇER " " " " " "

BA NA KAL MA ZA MAN O ŞİM Dİ YÂR
" " " " " " " "

(SAZ.....)

O ŞİM Dİ BU GÜ ZEL LİK SA NA BA NA
" " " " " " " "

KAL MA ZA MAN GE LE ÇEK SEN GEL ŞİM
" " " " " " " "

Dİ
"

(1)

SABAHIN SEHER VAKTİNDE (aman) GÖREBİLSEM YÂRİMİ
GÜL DALINA BÜLBÜL KONMUŞ (aman) ÇEKER AHÜZARINI
ELİMDEN ALMAK İSTERLER (aman) BENİM NAZLI YÂRİMİ

(Bağlantı) { BU GÜZELLİK SANA BANA KALMAZ (aman) O ŞİMDİ YÂR O ŞİMDİ
GELECEKSEN GEL ŞİMDİ

(2)

SABAHIN SEHER VAKTİNDE (aman) OTURMUŞ KAHVE İÇER
BİR ELİNDE ALTIN MAKAS (aman) YÂRİNE FİSTAN BİÇER
BİR SELÂMA KAIL OLDUK (aman) ONU DA VERMEZ GEÇER

(Bağlantı)

Şekil D.2 (devam) : Sabahın Seher Vaktinde.

T.R.T. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T.H.M. REPERTUAR SIRA No: 3163.
İNCELEME TARİHİ: 9.4.1987...

DERLEYEN
ALİ CANLI

YÖRESİ
ORTAANADOLU
KİMDEN ALINDIĞI
HALİL SARIOĞLU
SÜRESİ:

ŞAFAK SÖKTÜ GİNE SUNAM UYANMAZ

DERLEME TARİHİ
18 NİSAN 1950

NOTAYA ALAN
ALİ CANLI

ŞA FAK SÖK TÜ Gİ NE
BUN CA Dİ YAR GEZ DİM

SU NA M U YAN MA Z HAS RE Tİ ÇE KEN GÖ NÜL
GÖZ LE Rİ Nİ ÇİN Nİ YE KÜS TÜN BA NA

DİR DE DA YAN MAZ ÇA ĞI RI RİM SU NA M
EL SÖ ZÜ İ ÇİN Dİ LE Rİ MAL LAH TAN

SE SİM DÜ YUL MA Z U YAN SÖ NAM U YA N
SİZ LA Sİ Nİ Çİ N U YAN SU NAM U YA N

DE RİN UY KU DAN ÇA ĞI RI RİM SU NAM
DE RİN UY KU DAN Dİ LE Rİ MAL LAH TAN

SE SİM DÜ YUL MA Z U YAN SUNAM U YA N DE RİN UY KUDAN
SE SİM DÜ YUL MA Z U YAN SUNAM U YA N DE RİN UY KUDAN

Şekil D.3 : Şafak Söktü Yine Sunam Uyanmaz.

ÇEK Tİ ĞİM GÖ NÜ LE Lİ N DEN U SAN DIM GURBE TE Lİ N DEN HİÇ KİM SE BİL
 ÇEK Tİ ĞİM GÖ NÜ LE Lİ N DEN U SAN DIM GURBE TE Lİ N DEN HİÇ KİM SE BİL

MEZ HA LİM DEN U YAN SU NA M DE RİN UY KU DAN
 MEZ HA LİM DEN U YAN SU NA M DE RİN UY KU DAN.

-I-
 ŞAFAK SÖKTÜ GİNE SUNAM UYANMAZ
 HASRET ÇEKEN GÖNÜL DERDE DAYANMAZ
 ÇAĞIRIRIM SUNAM SESİM DUYULMAZ
 UYAN SUNAM UYAN DERİN UYKUDAN

-II-
 BUNCA DİYAR GEZDİM GÖZLERİM İÇİN
 NİYE KÜSTÜN BANA EL SÖZÜ İÇİN
 DİLERİM ALLAHTAN SIZLASIN İÇİN
 UYAN SUNAM UYAN DERİN UYKUDAN

BAĞLANTI:

ÇEKTİĞİM GÖNÜL ELİNDEN
 USANDIM GURBET ELİNDEN
 HİÇ KİMSE BİLMEZ HALİNDEN
 UYAN SUNAM UYAN DERİN UYKUDAN

Şekil D.3 (devam) : Fasil Topluluğu tarafından söylenen ezgilerin TRT notaları:
 Yine Şafak Söktü Sunam Uyanmaz.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 591
İNCELEME TARİHİ: 15.3.1974

YÖRESİ
ELAZIĞ
KİMDEN ALINDIĞI
VAŞFİ AKYOL
SÜRESİ

DERLEYEN
M. SARISOZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

BAHÇAYA İNDİM Kİ

Saz -----

1. BAH ÇA YA İN DİM Kİ GÜL LE Rİ DE REM
2. BAH ÇA YA İN DİM Kİ Sİ RA DIR TAŞ LAR
3. BAH ÇA YA İN DİM Kİ TAŞ BU LA MA DİM

GÜL DE GİL ME RA NİM Rİ Mİ GÖ REM
AL YE SİL GE YIN MIŞ YA SER Rİ A GÖ LAR
BİR YÜ ZUK YAP TIR DİM KAŞ BU LA MA DİM

YA ROR DA BEN BUR DA BEN NE RE Gİ DEM
İN SAN SE Vİ Dİ Gİ NE CAN LAR BA Gİ LAR
KENDİ ME MÜ NA SİP EŞ BU LA MA DİM

AH YÖ RÜ YÖ RÜ YÖ RÜ BOY NAN DO LA NAM
AH YÖ RÜ YÖ RÜ YÖ RÜ BOY NAN DO LA NAM
AH YÖ RÜ YÖ RÜ YÖ RÜ BOY NAN DO LA NAM

SEN U YU BEN UY KU LAR DAN U YA NAM
SEN U YU BEN UY KU LAR DAN U YA NAM
SEN U YU BEN UY KU LAR DAN U YA NAM

SE NİN HA Sİ RE Tİ NE NA SİL DA YA NAM
SE NİN HA Sİ RE Tİ NE NA SİL DA YA NAM
" " " " " " " " " " " " " " " "

N. Uysal

Şekil D.4 : Fasıl Topluluğu tarafından söylenen ezgilerin TRT notaları:
Bahçaya İndim ki.

TRT MÜZİK LA RE Sİ YAYINLARI
T.H.M. REPERTUAR SIRA NO: 2986
İNCELEME TARİHİ: 19.3.1985

YERİ:
ERZİNCAN-KEMALİYE(EĞİN)
KİMDEN ALINDI:
MUSTAFA ÖZGÜL
SÜRESİ:

İNCELEME YERİ:
MUSTAFA ÖZGÜL

İNCELEME TARİHİ:

NOTAYA ALAN:
MUSTAFA ÖZGÜL

ELİNDE SÜT KÜLEĞİ

E LİN DE SÜT KÜ LE— — Ğİ Ö —Y LE DİR YAR ÖY LE DİR
SÜT DEN BE YAZ Bİ LE Ğİ SÖ —Y LE BÜL BÜ LÜM SÖY LE
A CEP GA BÜL O LUR MU— — YA — RE LİN DEN YA —R
GENÇ GİZ LA RIN Dİ LE Ğİ— — VU RE—L LE Rİ—M VU— —R

2. ODADA MAVİ MİNDER } ÖYLE DİR YAR ÖYLE DİR
MİNDERİN DEVRİN DÖNDER } SÖYLE BÜLBÜLÜM SÖYLE
BU YATIŞ YATIŞ DEĞİL } YAR ELİNDEN YAR
YAR YÜZÜN BANA DÖNDER } VUR ELLEKİM VUR
3. EĞİNİN BAŞI BAYIR
MEVLÂM EĞİNİ GAYIR
EĞİN'DEN GİZ ALMAZSAM
YANARIM CAYIR CAYIR
4. HAYDİN BAĞA GİDELİM
ÜZÜM SAĞLA GİDELİM
SEN BULUT OL BEN YAĞMUR
YAĞA YAĞA GİDELİM
- EK SÖZCÜKLER

Şekil D.5 : Fasil Topluluğu tarafından söylenen ezgilerin TRT notaları:
Elinde Süt Küleği.

EK E: Diskografi

Kemaliye Kùltür, Turizm Folklor Derneği Fasıl Ekibi Fasıl programı. (2008) Özden Gazetesi Tesisleri. Apçağa Köyü. Kemaliye. Erzincan

Gurbetin Türküsü. (2008). KEFTUD. İstanbul.

Kemaliye (Eğin Türküleri). (t.y.). KEMAV. İstanbul. 1 adet CD.

Tarlabaşı, Burhan. (2008). Eğin Türküleri, Mega Müzik, İstanbul

EK F: Filmografi

Yönetmen Bilinmiyor. (2007). *Karanlık Kanyon Sizi Bekliyor*. [DVD]. İstanbul: KEMAV

Yönetmen Bilinmiyor. (2005). *Kemaliye (Eğin)2. Doğa Sporları Şenliği*. [DVD]. İstanbul: KEMAV

Yönetmen Bilinmiyor. (2006), *Kemaliye Belgeseli*. KEMAV. İstanbul. Serdal Ünal Arşivi.

(2006), *Apçağa Gecesi*. KEFTUD. İstanbul. Serdal Ünal Arşivi.

(1999). *Eğin Gecesi*. KEFTUD. İstanbul.

(t.y.), *Eğin Gecesi*. Üsküdar Folklor ve Turizm Derneği (ÜFTUD). CRR Konser Salonu, İstanbul

(t.y.) *Eğin Türküleri*, Kemaliye (Eğin) Kültür, Turizm ve Folklor Derneği Fasıl Topluluğu, Kemaliye, Erzincan.

(1988). *Eğin Gecesi*. Açık hava Tiyatrosu. İstanbul. Serdal Ünal Arşivi

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: F. Merve EKEN KÜÇÜAKSOY

Doğum Yeri ve Tarihi: İstanbul, 1979

E-Posta: merveeken@gmail.com

Lisans: İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Müzikoloji Bölümü

Yüksek Lisans:

1. İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik İleri Araştırmalar Merkezi (MİAM) Müzik Yüksek Lisansı, Etnomüzikoloji Programı
2. İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji Yüksek Lisans Programı

TEZDEN TÜRETİLEN YAYINLAR/SUNUMLAR

Eken Küçükaksoy, F. Merve. 2011: Kültürel Performans Bağlamında Anadolu'da Bir Toplu İcra (yayınlanmış tam metin): Kemaliye Tandırbaşı Toplantıları. II. Ulusal Hisarlı Ahmet Sempozyumu. 26-28 Mayıs 2011, Kütahya.

